

G. MORIN OSB.

KÉTEZERÉVES ÉLETSTILUS

·SZALÉZI·MÜVEK·

HEMPTINE PIUS O.S.B.

ÉLETE ÉS IRÁSA

Francia eredetiből fordították a Pannonhalmi Bencések.

237 oldal. Ára 3.— P.

Egy fiatalon — életszentség hírében — meghalt maredsousi bencés áldozópap életét pergeti le előttünk. Példaszerű katolikus család sarja, aki már gyermekkorában rendkívüli szociális érzékének adja jelét. — Mint hittudományhallgató a híres P. Marmion hatása alá kerül, akinek szellemi vezetése mellett mélyengondolkodó szerzetes és teljes öntudatú áldozópappá válik. Rövid papi élete külsőleg főképpen az ifjúság nevelésében merül ki. Gyöngye tüdeje azonban nem bír a földadattal. Hosszas és kincsekben gazdag betegség után 27 éves korában hagyja el a földet. Életének nagy tartalmáról, lelkének szokatlan gazdagságáról nem annyira életleírása, mint inkább fönmaradt följegyzései (Fohászok és gondolatok, Napló a jó Isten számára, Válogatott levelek) tanúskodnak. Szenvedései gyönyörű gondolatokat, megszívlelésre méltó lelki irányításokat termelnek ki, úgyhogy nemcsak megható életrajzot, hanem igen szép elmélkedési anyagot is szolgáltat olvasójának ez a könyv. — Érdeemes elolvasni és átelmélkedni. *Egyházi Lapok.*

Mély hivatású ifjú lélek magasbaszárnyaló életét ismerjük meg a könyv soraiból. A fiatal belga fiú igaz keresztény családból származott. Lelkét megkapta Szent Benedek szelleme és életét az ő regulái szerint rendezte: bencés lett. A rendben magasra-törő lelke megtalálta az Isten-közelségnek nyugalalmát. Naplói, feljegyzései, levelei egy mély lélek mély gondolatait tárja elénk. Különösen szépen elmélkedik az isteni gondviselésről. Az Isten akaratában való megnyugvása nagy kegyelemnek lett előidézője. Ez a megnyugvás ad erőt, hogy a betegség kínos gyötrelmeit elszenvedje, s a halált mosolyogva üdvözölje. Erre a megnyugváásra ösztönzi ismerőseit, lelkigyermekeit,

K É T E Z E R É V E S É L E T S T I L U S

GERMAIN MORIN O. S. B.

MÁREDSOUSI SZERZETES

**KÉTEZERÉVES
ÉLETSTILUS**

AZ ŐSEGYHÁZ LELKISÉGE ÉS A SZERZETES SZELLEM

FORDITOTTÁK :

PANNONHALMI BENCÉSEK

HARMADIK KIADÁS

SZALÉZI MŰVEK

Nihil obstat. Dr. Hippolytus Hermann O. S. B. censor. Imprimatur. No. 625|1942. In S. Monte Pannoniae, die 16 Maii 1942. Dr. Aegidius Schermann, Vicarius Generalis. — Nihil obstat. Carolus Szitkey S. S. censor dioecesanus. Imprimatur. No. 2163|1942. Vacii, die 18 Aprilis 1942. Vincentius Kovács Vicarius Capitularis.

ELŐSZÓ

A lelkiélet tanítói ajánlják, hogy amikor a lelkiélet örömei megszokottá válnak, a nagy indító gondolatok elszürkülnek, az első nekiindulások és küzdelmek után beáll a fáradtság, térjünk vissza a kezdet kegyelmeihez és újítsuk föl magunkban az első tűz melegét. Igaz ez nemcsak az egyesekre, hanem a közösségekre is. Ennek az igazságnak megfelelően jár el az Egyház, amikor sürgeti a szerzetesrendek visszatérését eredeti szellemükhöz és szabályaikhoz. Ennek a gondolatnak az útmutatása mellett írta meg Szent Benedek, a nyugati szerzetesség pátriárkája, kimeríthetetlen tartalmú Reguláját. A szent Szabályoknak nem egy kijelentéséből és egész szelleméből világosan kitűnik, hogy Szent Benedek nem akart valami újszerűt és rendkívülit alkotni, hanem csak egyszerűen visszavezetni a lelkeket az ősforráshoz és ősmintához, az első keresztények életéhez, mert a lelkeknek és az Egyháznak a megújulása is csak az első tűz melegénél lehetséges. Azt akarta, hogy a bencés kolostorok mintaként álljanak a Krisztus szellemétől távolodó világ előtt, ahonnan az első keresztény közösségek üde, szeretettől izzó, imádságban, szegénységben, engedelmisségben gazdag lelkiülete áradjon az emberekre.

A szerző, G. Morin az első századok szellemének, a szentatyák világának világszerte elismert egyik legkiválóbb ismerője. Ez az eredeti meglátásokban gazdag munkája, melyet a komoly, tudományos kutatások is megerősítenek, párhuzamosan tárja elénk az Apostolok Cselekedetei alapján keresztény őseink

életét és Szent Benedek Szabálya alapján a bencés kolostorok szellemét. Az egyezés annyira nagyrészt, hogy bátran állíthatjuk: Morin könyve nem egy szerzetesrend használatára készült útmutatás, hanem az egyetemes Egyház közkinccse. Olyan életstílust tár elénk, mely Krisztus keresztye tövében fakadt és amely kiállotta már kétezer évnek a próbáját. Régi és mindig új, mert az első pünkösdi tüze sugallta, üde és mindig időszerű, mert nem emberi elgondolás, hanem az alkotó Isten gondolata. Hogy az olvasók is ezt érezték ki a könyvből, mutatja az a nagy szeretet és lelkesedés, mely a fordítás első két kiadását fogadta s amely szinte követelte a harmadik megjelenését.

Az utóbbi évek aszketikus irodalma tele van újszerű, emberi ötletekkel és elgondolásokkal. Mindenki a maga portékáját igyekszik árulni és nem egy szerző csupán az eredetiség vágyától hajszolva kész a biztos, kipróbált utakra, sőt nem egyszer még az örök Isten gondolataitól is eltérni. Ilyen munkák élete és gondolatai rendszerint még szerzőjüket sem élik túl, mert a lélekalakításban csak egy valakinek lehet döntő és megmásíthatatlan szava, az alkotó Istennek. Jelen munkában is sok az eredetiség, de nem az emberi ötletekben, hanem a meglátásokban. Nem akart újat, rendkívülit, vagy különlegeset, hanem egyszerű szóval föl akarta tárni az örök Isten gondolatait, mert aki más elgondolások szerint akarna tökéletes lenni, abból csak torzkép alakulna.

Keresztye őseink üde, családias, testvéri szelleme és a liturgikus élet szeretete ez a két vonás, mely leginkább kiemelkedik a munkából. Ez is mutatja, hogy itt nem valami különleges lelkiéletről, nem egy szerzetesrend belső életéről olvasunk csupán, hanem az Egyház lelke a maga eredeti gazdagságában árad felénk. Hiszen a liturgikus lelkiélet

nem egy irány a sok közül, hanem az Egyház élete, Krisztus titokzatos testének a vérkeringése, amelytől különszakadni annyi, mint a szőlővesszőt levágni a szőlőtőről. A mi hazánkban is szép virágzásnak indult liturgikus apostolság ebbe a kegyelmi vérkeringésbe akarja bekapcsolni a lelkeket és minden vágya az, hogy az első keresztény közösségek Krisztussal együtt imádkozó, együttérző és együttélő élete új életre támadjon. Hisszük, hogy fordításunk nagy mértékben segíti majd ennek a nagy és szent célnak a megvalósítását és az első tűz melegéhez való visszatérés után, nem újszerűséget hajhászó emberi ötletek, hanem az örök Isten két évezred által kipróbált örökké új gondolatai fogják vezetni a lelkeket.

Pannonhalmán, 1942. Szent Benedek Atyánk ünnepén.

I. HIVATÁS: TÖREDELEM

„His autem auditis compuncti sunt corde.

Mikor ezeket hallották, szívükben megilletődének.“ Csel. 2, 37.

A töredelem a keresztény hitre való meghívásnak és a szerzetes hivatásnak első jele. — Mi a töredelem? — A töredelem akadályozói. — Nagy Szent Gergely az isteni Jegyes négy nyiláról. — A töredelem a szerzetes lelkiség sarkköve. — Imádság a könnyek adományáért.

Pünkösd van: a Szentlélek éppen most szállott le az apostolokra, az Egyház megalakult. De ez az Egyház oly kicsiny, hogy az utolsó vacsora terme is elégséges befogadására s mégis az a hivatása, hogy betöltse a világot. Hogyan fog hozzá a Szentlélek, hogy ebből a jelentéktelen kavicsból nagy hegyet alkosson, amint Dániel próféta megjövendölte?¹ Milyen erőt használ majd fel, hogy ezzel a maroknyi emberrel egységbe olvassza az összes kiválasztottakat az emberiség zúrzavaros tömegéből? Tekintsük működését. Így beszél a Szentlélek Péter szájával: „Zsidó férfiak és Jeruzsálem összes lakói, vegyétek tudomásul: hogy ti a názáreti Jézust, kit istentelenek keze által megöltetek, Isten feltámasztotta: Urrá is, Krisztussá is őt tette, azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek.”²

Ime a szavak, melyek célja biztosan a sebzés

volt, az, hogy az elevenig hatoljon: s valóban sebez is. De milyen üdvös sebet ejt! Ezek az emberek, kik néhány héttel előbb résztvettek a rettenetes Istengyilkosságban a nélkül, hogy most felizgultak, tiltakoztak volna és a szónoknak hallgatást parancsoltak volna, mellüket verik: megszállta őket a bűnbánat szelleme. *Compuncti sunt corde*. Tehát *töredelem* a Szentlélek első műve azok lelkében, akiket a *keresztény hitre meghív*.

Ez egyúttal a legelső és legbiztosabb jele a *szerzetesi* hivatásnak is. A szerzetes oly keresztény, aki lemond az emberek közönséges életmódjáról, hogy más tökéletesebbel cserélje fel. De hogyan alakul ki ez a változás? Nagyon szépen fejezi ki ezt a noviciusok beöltözésére szánt egyik imádság: „Isten, add meg az állhatatosság ajándékát szolgálóknak, kit a szent töredelem lángjával az emberek közül magadnak kiválasztottál, *Quem sanctae compunctionis ardore ab hominum ceterorum proposito segregasti.*”

A töredelem szelleme téteti meg a lélekkel az első lépést a világ széles útjáról a tökéletesség szűk ösvényére. Ugyanez Szent Benedek Atyánk gondolkozásmódja is. Hogy valamiképp meg ne feledkezzünk róla, hogy át ne lépjük a kolostor küszöbét e nélkülözhetetlen társ nélkül, Szent Reguláját — az első könyvet, melyet kezünkbe adnak — azzal kezdi, hogy szemünkre hányja múlt hanyagságunkat: *”a quo per inobedientiae desidiam recesseras*. Fáradalmas engedelmesség útján térj vissza ahhoz, akitől tunya engedetlenségeddel eltávoztál!”³ Csak egy föltétellel fogad be bennünket: ha megvalljuk hanyagságunkat, ha megsiratjuk, ha készek vagyunk mindenre, hogy helyrehozzuk. Ennek az érzületnek felkelésére ünnepélyesen elrendeli egy más helyen, hogy a noviciust, ki a világból megtérni jön, kemény bánásmódban részesítsék. Szerinte ez a legjobb eszköz arra, hogy kipróbálják a lelkeket. Senki sem tudja

majd elviselni ezeket a nehézségeket, hacsak nincs meg benne a töredelem szelleme. E nélkül kezdeni annyi, mint előbb-utóbb elbukásnak tenni ki magunkat.

De ha ebben a szellemben, ennek a szellemnek hatására léptünk is a kolostorba, ne higgyük, hogy nélküle állhatatosak maradhatunk, vagy komoly előrehaladást tehetünk.

Maga Isten hozta azt a törvényt, hogy minden létező ott keresse további fennállásának természetes eszközeit, ahonnan létét nyerte. Ezért ajánlja nekünk a Szent Regula oly melegen ennek az üdvös kérdésnek gyakori feltevését: *Ad quid venisti?* Miért vállalkoztunk a szerzeteséletre? Mi vonzott ide bennünket? A bűnbánat szelleme. A hűség kitartásra a legjobb eszköz, hogy szünet nélkül a bűnbánat szellemében élünk. Ez egyik legfőbb célja az évi lelkigyakorlatoknak is.

Mi már most a töredelem? Milyen eszközök tartják fenn és növelik bennünk?

Ez a szó: töredelem, latinul *compunctio*, a *pungere* tőből származik és szúrást jelent. A „*compunctio*” a léleknek sebe. Ez eléggé jelzi, hogy szenvedés: mert kevés fájdalom nagyobb a szúrás okozta fájdalomnál. De ez a szenvedés ép abban egészen különleges, hogy rendszerint önkéntes: csak azok érzik fájdalmas hatását, kik önként okozzák maguknak, vagy legalább feltárják lelküket csapásainak. A töredelem ugyanaz a léleknek, mint a nagy bűnbánók vasszegekkel kivert páncélruházata a testnek. A töredelem szellemétől áthatott lélekben a legkisebb mozdulás is érezteti a fájdalmat. Némelyek, a kevésbé előrehaladottak, vagy gyöngébbek csak ritkán és csupán bizonyos oldalról érzik a fájdalmas szúrásokat; olyanok ezek, mint a szegekkel kivert kereszt, mint a vezeklő öv, melyet némely keresztény használ a

bűnbánat ideje alatt. Sokkal mérsékeltebb ugyan, de lényegében a dolog ugyanaz marad s ez a léleknek a sebe.

De mi az a fegyver, amelynek hegye elég éles ahhoz, hogy ily módon a lélek mélyéig hatoljon? Szent Pál megmutatja: „A Lélek kardja, azaz az Isten igéje.”⁴ „Mert eleven az Isten szava, — mondja másutt — és hatásos, és áthatóbb minden kétélű kardnál, és behat az elmének és léleknek, az ízeknek és velőknek elosztásáig.”⁵ Nem az isteni szózatnak ez a kardja hatolt-e a háromezer megtérő szívébe, akik Szent Péter szavát hallgatták? Az apostol valóban csak a szent írások kardját forgatta. Megmutatta hallgatóinak, miként teljesedett be minden, amit Dávid és a próféták megjövendöltek Krisztusról, hogyan lettek ők maguk Isten-gyilkosokká. Ha meg nem térnek, egy napon annak lába alatt szolgálnak majd zsámolyul, aki áldozatuk volt, de most az Atya jobbján ül. Ilyen volt az a beszéd, mely Szent Lukács találó kifejezése szerint „átfúrta a szíveket”.

Hasonlóképpen az isteni szónak érintései győzedelmeskednek a mi szívünk keménységén is, mikor a töredelem szellemének illetését érezzük: akár a Szentírás fegyvertárában találjuk e szót, akár valamelyik előjárónk juttatja fülünkbe, vagy azok, kiknek kötelessége oktatni bennünket, akár pedig egyenesen az Isten Lelkétől jön az indítás, aki betölti a mindenséget, és minden létezőt mérhetetlenségbe foglal és csodálatosan meg tudja velünk értetni szavát abban a pillanatban, melyet kegyessége akar és kijelöl.

Velejében minden Istennek ettől a benső művelétől függ bennünk. *Ezért kötelességünk kerülni mindent, ami megakadályozhatja vagy kiolthatja a Lélek működését:* a szórakozottságot, a hiábavaló beszédeket, a nagyon gyakori vagy túlságos neve-

tést, a világgal való haszontalan összeköttetéseket és legfőképen a hálátlanságot Isten iránt. Mindezek kiszárítják a töredelem forrását. Tőlük óv bennünket Szent Benedek Atyánk a Regula több helyén. Ki olvashatná a VI. fejezetet a nélkül, hogy nagy lelkének mélyére ne látna. Itt a hallgatás szellemének nagy fontosságát, a *taciturnitatis gravitas*-t oly szavakkal ajánlja, melyek minden keresztény korra mélyen hatottak. Ezek teljes és „örök” kiközösítést mérnek — *aeterna clausura* — a bohóckodásokra és üres szavakra, melyek egyedül arra jók, hogy nevést fakasszanak. Mi nagyon is jól ismerjük a Szent Pátriárka igazi felfogását s így nem következtethetjük azt e helyekből, mintha örökre számúzni akarta volna kolostorainkból az örömeink magához az emberi természethez tartozó megnyilvánulásait. Hisz helyes használatuk oly könnyen fölemelkedhetik, különösen a szeretet által, a természetfölötti erények rangjára. Viszont ne is feledjük el soha: a Szent Törvényhozó komoly szavainak rögtön létjoguk lenne, mihelyt, amit Isten ne adjon, a töredelem szellemét háttérbe szorítanók a természetnek adott eme szükséges könnyítések miatt.

Ez a meggondolás főleg azokra nézve nagyon fontos, kik épen most érkeztek, vagy nem oly rég vannak a kolostorban. Bizonyos, hogy lelküknek földjét felforgatni nem lehet, bizonyos, hogy az átalakulást, melynek végbe kell bennük menni, komoly veszedelem fenyegeti, ha nem ápolják, különösen ebben az első időszakban az összeszedettséget, a szerénységet, a hallgatást. Különösen ők azok, akiknek illik buzgón gyakorolni a lelkiélet e három értékes eszközét: „*Multum loqui non amare. Verba vana aut risui apta non loqui. Risum multum aut excussum non amare.* A sok beszédet ne szeresd. Ne mondj hiábavaló és nevetést keltő szavakat. A

sok nevetést, vagy a hahotázást ne kedveld.”⁶ Bizonyos, hogy minden erőfeszítésük mellett sem juthatnak egy csapásra ezeknek az eszközöknek megfelelő alázatossági fokokra (9., 10. és 11. fok).⁷ De kötelességük elérni ezeknek az eszközöknek legalább a külső gyakorlatát, mert nélkülük lehetetlen akár csak az első fokozatban, az Isten félelmében is gyökeret verniök.

De ez még csak a negatív oldal. Ez még nem elégséges. Törekednünk kell, hogy a szent töredelem *szellemébe* is beleéljük magunkat. Ehhez az eszközöket egyáltalán nem kell Szent Benedek csodálatra méltó szerzetesi törvénykönyvén kívül keresnünk.

A nagy eszköz az imádság. Szent Atyánk ezzel kapcsolatban szól a töredelemről s a könnyekről. Valóban mi sem alkalmasabb arra, hogy ezeket a megbecsülhetetlen adományokat kiérdemeljük, mint az imádság, akár szoros értelemben vett imádságot értünk, akár az Isten jelenlétére való állandó gondolat és a jámborság különböző napi gyakorlatait.

Mi az imádság, ha nem a léleknek Istenhez emelkedése? És a lélek így Istenhez felemelkedve még közvetlenebbül, mintegy födetlenül teszi ki magát az Úr nyilainak. Róla mondja a zsoltáros: „Éles nyilaid népeket terítenek le eléd.”⁸

Az isteni Jegyes nyilai négyfélék, de mind félelemből és szeretetből kovácsoltak.⁹ Az első kettőben a félelem túlnyomó, az utóbbiakban majdnem teljesen a szeretet uralkodik.

Az első csoportnak az a feladata, hogy megmutassa a léleknek eddigi állapotát: hol volt, *ubi fuit*, hogy feltárja előtte a mult vétkeit, visszaélését Isten jótéteményeivel, számtalan hűtlenségét. Ez váltja ki azt a töredelmet, mely a vámos szívét szállta meg: nem merte felemelni szemét, alázatosan ismételtette

a könyörgést: „*Deus propitius esto mihi peccatori*, Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek.”¹⁰ Ez elég volt megigazulására. Szent Benedek Atyánk is ugyanezt kívánja: „A mult bűneit könnyek és főhászkodások közt mindennap valljuk meg imádságban Istennek. *Mala sua praeterita cum lacrimis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri.*”¹¹ Ugyanezt a kívánságot fejezi ki az apát, mikor az új fogadalmas felett énekli a prefációban: „*Peccata sua incessabiliter cum lacrimis accuset*, bűneiről állandóan könnyek közt vádolja magát!” Mindnyájan, kivétel nélkül érezhetjük a töredelemnek ezt az első fajtáját, mert mint Szent János mondja: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, mi magunk csaljuk meg magunkat és nincsen bennünk igazság.”¹²

Egyébként a mult hibánk emlékéből fakadó magas fokú töredelemhez nem szükségesek nagy bűnök. Gondoljunk csak Szent Anzelm megindító könyörgéseire, ahol a lelki fájdalom valóságos zokogásokban tör ki, pedig élettörténete mit sem tud nagy eltévelyedésekről. Az igazi töredelem olyan mint a nagyítóüveg. Megmutatja lelki szemünk előtt eddig észre nem vett hibáinkat és egyre jobban felfedi ezek gonoszságát.

A töredelem második faja a bűneinkért megérdemelt büntetés szemlélésekor keletkezik bennünk. A bűnös lélek az ítéletre gondol és reszketve kérdi magától: hol lesz, *ubi erit?* Maga Szent Pál, a nagy apostol is, aki pedig a harmadik égbe ragadtatott, érezte ezt az üdvös félelmet. Ki is fejezte: „*Ne forte aliis praedicans ipse reprobus efficiar*, nehogy, míg másokat tanítok, magam valamiképp elvetésre méltó legyek.”¹³ Ily példa után nagyon rosszul tennénk, ha ezt a félelmet távol tartanók magunktól, annyival is inkább, mert a Szentírás tanítása szerint „nem tudja az ember, vajjon szeretetet érdemel-e vagy

gyűlöletet.”¹⁴ Egy valóban keresztény lélek nehezen hallhatja rettegés nélkül az Evangélium fenyegető szavait: „Vessétek őt a külső sötétségre; ott leszen sírás és fogak csikorgatása.”¹⁵ „Távozzatok tőlem átkozottak az örök tűzre!”¹⁶ Vagy a tíz szűzről szóló példabeszéd befejezésében: „Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket.”¹⁷ Ki lehet biztos közülünk, hogy az ünnepség termének ajtaja nem zárul be előtte, mielőtt helyet kapna? Ki merészelné azt állítani, hogy nem kell rettegnie a halál álmától, ettől a nagy álomtól, amelynek el kell jönnie mindnyájunk számára, még pedig oly csalhatatlan bizonyossággal, oly hamar, oly váratlanul? A világ mindent megtesz, csak hogy eltávolítsa és elúzza magától ezeket a gondolatokat; igen, ugyanaz a világ, mely elfogadta ugyan Krisztus szentségeit és azt állítja, hogy bizonyos fokú jámborságban él. Reánk szerzetesekre nézve épen annak kell egyik ismertetőjelenk lennie: mikor azt kérdezik tőlünk, mivégre jöttünk ide, kell, hogy igazán így felelhessünk: azért, hogy elkészüljünk a halálra és Isten ítéletére. Ezt kívánja tőlünk Szent Törvényhozónk is. Világosan megmondja a Prologusban is, meg magában a Szent Regulában is több helyen, de különösen a 4. fejezetben. Itt adja kezünkbe azt a három eszközt, melyeknek együttes hatása természetyszerűen előidézi bennünk a töredelem e második fajtát: „*Mortem quotidie ante oculos suspectam habere. Diem iudicii timere. Gehennam expavescere.* A halálra naponkint gyanakodva gondolj. Félj az ítélet napjától. Rettegi a pokoltól.”¹⁸

A töredelem harmadik faja a jelen élet számtalan bajának szemlélésekor keletkezik bennünk. Megmutatja a léleknek mostani nyomorúságos helyzetét: *ubi est.* Ezt érezte Jób, mikor felkiáltott: „Megpróbáltatás az ember élete a földön. *Tentatio*

est vita hominis super terram.”¹⁹ Ez csalta ki Dávidból a szavakat: „*Universa vanitas omnis homo vivens*. Bizony csak hiábavalóság minden élő ember!”²⁰ „*In terra deserta et invia et inaquosa*. E pusztza, úttalan, víztelen vidéken.”²¹ Ily érzések hatása alatt a lélek pontosan számot ad magának azokról a romokról és árnyékokról, lázadásokról és küzdelmekről, melyek benne végbemennek. Nem kevésbé lesújtó az is, amit maga körül lát: a világ, mely őt romlásba akarja rántani, amely gyűlölettel illeti, amíg szilárdan megmarad Krisztus szeretetében. Itt vannak a gonosz lelkek seregei, a pokoli hatalmak, melyek szinte a belélegzett levegőt is megmételyezik. Itt a csapások, melyekkel Isten megpróbálja övéit. Ekkor a lélek aggodalmai közt az Úr Jézushoz fordul. De néha úgy látszik, hogy maga az Úr is alszik és nem marad más menedék, mint a kiáltás: „*Domine, salva nos, perimus*. Uram, szabadíts meg minket, elveszünk.”²²

Ez a nyomorúság egész természetesen felkelti a lélekben a benső vágyódást a boldogság után, amittől még oly távol van, *ubi non est*, de ahová reméli, hogy eljut az onnan felülről jövő segítséggel. Ez a lángoló vágy a töredelemnek új, negyedik forrása lesz és ez, ha a legkevésbé bőséges is, mégis a legédesebb. Ez Magdolna szerető buzgósága: állhatatosan keresi Mesterét és nem nyugszik, míg meg nem találja. Ez az az éhség, Isten színélátásának éhsége, mely Dávidot ösztönözte, hogy éjjel-nappal a kenyérek kenyerét egye²³ és kicsalta belőle a száműzetés kiáltását: „Jaj nekem, hogy számkivetésem oly hosszúra nyúlik.”²⁴ Az istenszeretetnek igen magas fokát tételezik fel ezek az érzések, de Szent Benedek Atyánk mégis azt kívánja, hogy szerzetesei el-sajátítsák. Csak olyanok számára áll nyitva iskolájának kapuja, „akiknek szívében ott él az örök élet után való vágy, *quibus ad vitam aeternam gradiendi*

amor incumbit”,²⁵ „akik lelkük minden vágyával kívánják az örök életet, *vitam aeternam omni concupiscentia spiritali desiderare*”.²⁶

Sohasem érnének a végére, ha mind el akarnók sorolni azokat a dicséreteket, amelyeknek tárgyául az aszketikus írók a töredelem erényét választották. A mi szemünkben legértékesebbé teszi az a körülmény, hogy ez mintegy az *alapköve* mindannak, amit az Egyháznak és a szerzetességnek legszebb korszakai létrehoztak. Ez adta meg a szent liturgia ősi formuláinak utánozhatatlan jellegzetességét. Ez ihlette a régi bencés lelkiségnek legmegbecsültebb termékeit, kezdve Nagy Szent Gergely Moralia-in egészen Blossius Lajos Speculum Monachorum-áig. Az újabb szerzők lehetnek tudósabbak, főképp rendszereesebbek. De a régiek szívet megnyerő kenetét soha sem multák felül, ha ugyan egyáltalán utólérték. Van Joannes Trithemius apátnak kéziratban egy könyve: Enchiridion. Ennek célja, hogy a bursfeldi kongregáció noviciusait bevezesse a kolostori élet mindennapi vallásos gyakorlataiba. Alig lehet elképzelni megindulás nélkül, milyen lehetett annak a szerzetesnek élete, aki a legkisebb cselekedetébe is belevitte a töredelem erejét, azt a szellemet, mely e könyv minden egyes lapját áthatja.

Mikor tehát ennek az erénynek fontos helyet adunk szerzeteséletünkben, nem teszünk mást, mint követjük atyáink nyomdokait és oly életet élünk, amely *nekünk* való. Ne féljünk törekedni utána, kérjük Istentől szünet nélkül. Nincs hivatalos imádság a csodatevés, a látomások vagy más hasonló charismák kegyelméért, de van egy a misekönyvben a *könnyek adományáért, pro petitione lacrimarum*.²⁷ A régi szerzetesek minden este el szokták imádkozni, mielőtt elhagyták a templomot. Mi az akadálya, hogy őket e pontban utánozzuk, hogy gyakran elmondjuk velük együtt:

„Mindenható és irgalmas Isten, ki szomjazó népnek a sziklából élő vízforrást fakasztottál: fakaszd kemény szívünkben is a töredelem könnyeit, hogy bűneinket megsirathassuk és értük a te irgalmadból a megbocsátást elnyerhessük. Amen.”

¹ Dán. 2, 35. — ² Csel. 2, 14–36. — ³ Reg. Prol. — ⁴ Ef. 6, 17. — ⁵ Zsid. 4, 12. — ⁶ Reg. 4. fej. — ⁷ Reg. 7. fej. — ⁸ Zsolt. 44, 6. — ⁹ V. ö. Nagy Szent Gergely: Moral. 23, 41. — ¹⁰ Luk. 18, 13. — ¹¹ Reg. 4. fej. — ¹² Ján. 1, 1, 8. — ¹³ Kor. I. 9, 27. — ¹⁴ Préd. 9, 1. — ¹⁵ Máté 22, 13. sk. — ¹⁶ Máté 25, 41. — ¹⁷ Máté 25, 12. — ¹⁸ Reg. 4. fej. — ¹⁹ Jób 7, 1. — ²⁰ Zsolt. 38, 6. — ²¹ Zsolt. 62, 3. — ²² Máté 8, 25. — ²³ Zsolt 41, 4. — ²⁴ Zsolt. 119, 5. — ²⁵ Reg. 5. fej. — ²⁶ Reg. 4. fej. — ²⁷ Orationes div. 21.

II. ENGEDELMESSÉG

„Et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus, viri fratres?

Szólának Péterhez és a többi apostolhoz: Mit cselekedjünk, férfiak, testvérek?“ Csel. 2, 37.

A lélek töredelmének első hatása: engedelmisség. — Szükséges előfeltétel az Egyházba való felvételhez és a szerzetes hivatáshoz. — Az engedelmisség biztosítja számunkra az egységet és állandóságot. — Az engedelmisség Szent Benedek szerint. — Az apát hivatása a kolostorban. — Kit kell látnunk benne? — Az engedelmisség különböző fokai. Hogyan vezet Isten egyes lelkeket a tökéletesebb engedelmisségre?

A szív igazi töredelme arra sarkalja a lelket, hogy mindent kerüljön, ami akadályozhatná a Szentlélek benső indításainak követését. Az a megtévesztő nyugalom, melyet eddig Istentől távol élvezett, veszélyes helyzetének láttára eltűnt. Feje fölött dörgött a bűnösök ellen irányuló isteni harag zivatarja. Mindenünnen egyesült erővel támadtak rá a kísértések szelei. Bűntől, gondatlanságtól megrozzant bárkája, úgy látszott, hogy okvetlenül elmerül a mélységben. És ha messze, nagyon messze látja is hazájának óhajtott partjait, e pillantás még rettentőbbé teszi jelenlegi helyzetét. Így látja magát a lélek, akit a töredelem szelleme felrázott álmából.

Ekkor önkéntelenül is ahhoz fordul, aki megnyi-

totta szemét. Megérti, hogy egyedül ő mutathatja meg neki az eszközt, ha egyáltalán van ilyen, melyel kimenekülhet a veszélyből. Tehát elfordul saját világosságától, mely nagyon sokáig oly szánalmas vakságban hagyta. Csak egy a vágya: akaratát és minden cselekvését isteni megvilágosítójának rendelkezésére bocsátani. Mert egyedül Ő tudja és akarja is megmenteni.

Változatlanul ugyanaz a kérdés fejezi ki az istenfélelemtől megrendült lélek érzelmeit, ami felmerült a zsidókban, akik Szent Péter szavaira megtértek: Mit tegyek? *Quid faciemus, viri fratres?* Ugyanez Szent Pál szava is, akit földre sujtott az égi erő a damaszkuszi úton: „*Domine, quid me vis facere?* Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?”¹ Egy pillanattal előbb nem is gondolt ilyenféle kérdésre. Tudta, mit kell tennie: a fogságba vetett szíriai keresztényeket Jeruzsálembe hurcolni. De hirtelen világosság éri szemét. S ettől a pillanattól kezdve nem tud sem előre, sem hátra mozdulni. Egy helyben le-sujtva, megvakítva alázattal kéri annak a Jézusnak parancsát, akit eddig üldözött, pedig nem is ismerte. Fel sem kel, míg utasítást nem nyer, hogy a városba menjen. „Ott, — így szól az Úr — megmondják majd neked, mit kell cselekedned. *Et ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.*”

Szent Benedek Atyánk egészen hasonló helyzetet tételez föl tanítványainál is. Ha ez a tanítvány nem is üldözi az Urat, mégis bűnös, mert hűtlenül és hanyagul elhagyta őt, akit ismert és aki alatt katonászkodott: „*a quo per inobedientiae desidiam recesseras*, akitől tunya engedetlenségeddel eltávoztál”. De a halálnak és ítéletnek, az égnek és pokolnak komoly gondolatai már üdvös félelemmel töltötték el lelkét. Abban a pillanatban, amikor megnyultak számára az élet árnyai, amikor már-már elaludt a sötétségben, akkor egy erővel és lágyssággal teljes

hang ütötte meg fülét. Gyermeki néven szólította, megígérte neki, hogy visszavezeti a fény, az élet és boldogság útjára. Zavarodottan, de reménykedve nem keményítette meg szívét; nem makacskodott a nyíl ellen, nem húnyta be szemét önfejlően. Alázatosan kérdezte a zsoltárossal: „Uram, ki lakozhatik sátradban, ki tartózkodhatik szent hegyeden?”² Mintha azt kérdezné: Mit tegyek, hogy oda jussak?

Ez a készséges és fenntartás nélkül való *engedelmesség* a legjobb előkészület a szerzetes életre, sőt bizonyos mértékben múlhatatlan föltétele minden, Istenhez méltó vallásnak. Midőn az Isten kiválasztja azt a férfiút, ki hivatva van minden hívők atyjává lenni, azzal kezdi, hogy kipróbálja engedelmisségét. Több ízben hősi áldozatokat kíván tőle: hazája, rokonai elhagyását, — fiának, Izsáknak feláldozását. Az egész emberiségnek szóló áldások úgy szólván Ábrahámnak ehhez az engedelmességéhez vannak kapcsolva. „*Benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti voci meae.*” Ivadékosban nyer áldást a föld minden nemzete, mivel engedelmeskedtél szavamnak.”³ — *Adsum, Adsum*, kész vagyok, — szól a pátriárka állandó válasza minden, onnan felülről jövő rendeletre: fenséges szó a maga egyszerűségében, mely nem egyszer könnyeket fakasztott a solesmes-i apát szemében és e szavakra bírta: „Gyermekeim, nekünk szeretnünk kell Ábrahámot teljes szívünkben.”

Ugyanazt az engedelmességre való készséget látuk a pünkösöd első megtérőinél. Ettől kezdve ez lesz mind az egyes, mind a tömeges megtéréseknek törvénye. Felvenni a keresztény hitet, ugyanaz az apostolok nyelvén, mint engedelmeskedni az igazságnak, engedelmeskedni az evangéliumnak. Milyen világos ez Cornelius esetében, aki Péternek a pogányság zsengejét mutatja be. „Ime most mindnyájan itt vagyunk előtted, hogy meghallgassuk mindazt, amit

az Úr neked parancsolt. *Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia, quaecumque tibi praecepta sunt a Domino.*"⁴ És honnan magyarázható meg az, hogy ma is annyi lélek, akik látszólag oly közel jutottak az igazsághoz, mindvégig kívül maradnak a katolikus Egyházon? Áruba bocsátják alávetettségüket, kezességet, kárpótlásokat kívánnak. Nem értik meg, hogy minden igazi keresztény első szavának ugyanannak kell lennie, ami Krisztus Urunké volt, mikor e világra eljött: ez a *teljes engedelmesség* szava, a tökéletes, föltétlen meghódolás a hitelesen megnyilatkozott isteni szó előtt. „*Ecce venio, ut faciam voluntatem tuam. Deus meus volui et legem tuam in medio cordis mei.* Im eljövök, hogy akaratomat teljesítsem. Ezt akarom, én Istenem, törvényed itt van szívemben.”⁵ Ha ez a szó „engedelmesség”, a kiválasztottak nevét tartalmazó könyvnek az élére van írva, Szent Benedek Atyánk sem tehetett kevesebbet, minthogy ezzel a szóval nyissa meg azt a törvénykönyvet, melyet fiainak szánt: *Ausculata*, azaz nem egyszerűen: „halljad”, — ahogyan az ember a tisztán elméleti igazságokat hallja; hanem *hallgasd meg*, — hívő lélekkel fordulj az igazságok felé, melyeket hallgatsz, — hódolj meg előttük, engedelmeskedjél nekik. S hogy megmutassa: ez a valódi értelem, azonnal kimondja: az ő beszéde csak azokhoz szól, kik elhatározták magukat az engedelmesség erős és kiváló fegyverének megragadására: „*Ad te meus sermo dirigitur, qui obedientiae fortissima atque praeclara arma sumis.* Hozzád intézem most szavaimat, aki lemondta saját akaratról és az engedelmesség hatalmas és dicső fegyverzetét veszed magadra.”⁶

Mindezekben megvilágítottuk azt a szempontot, melyből a nyugatnak Istentől adott lelki Törvényhozója az egész szerzetesi életet szemlélte. Valóban, ez az egyetlen pont, amelyről az egészet át lehet te-

kinteni, az egyetlen, mely *életünk egységét és állandóságát* biztosítja.

Nagy bajunk itt a földön, az emberi élet szövődékét alkotó szüntelen zavarnak, ezer fájdalmas meglepetésnek oka az, hogy nem tudunk mindent úgy, ahogy kellene, visszavezetni valamely egységre. Egész hadserege van bennünk a tehetségeknek, melyek mindegyikének megvannak a többiével és gyakran önmagával is ellenkező kívánságai. Kezdetben mindez csodálatosan alá volt rendelve egyetlen tevékeny hatalomnak: az akaratnak. Ez ismét egyetlen világosságot követett, az észet és az ész is a kegyelem által az Isten világosságával benső egységre volt fölemelve. Az ősbűn óta ez az egyensúly megbomlott. A hit meggyújtotta ugyan az Isten fáklyáját fejünk fölött, de a belső küzdelem, ha meggyengült is, sohasem szűnt meg létünk alkotó elemei között. Ettől kezdve mily nagy nehézségekkel jár az, hogy rajtunk kívül kell keresni azt az egyszerű és változtathatatlan lényt, akihez hozzá kell kapcsolódnunk. És éppen ez az engedelmisség célja: állhatatosan egyesíteni akaratunkat és vele minden tehetségünket és tevékenységünket Istennel. Volt tehát okunk azt mondani, hogy az engedelmisség biztosítja a keresztény élet egységét és főként szerzetes életünk egységét.

Valóban, ha azért lépek a szerzetesbe, hogy az Istennek dicséretet zengjek, akkor a napnak csak némely részében leszek kielégítve. Nem lehetek mindig a kóruson, épúgy, mint nem elmélkedhetem, nem tanulhatok, nem gyakorolhatom az önmegtartás cselekedeteit folytonosan. De van egy dolog, amit éjjel-nappal, minden percben megtehetek: ez az engedelmisség. Mikor alszom, még akkor is engedelmeskedem. Szívünk mélyén erre szentelni magunkat, ez a szerzetesélet lényege. Ez oly egyszerű és oly nagy dolog, hogy minden mellékes különbség

egyre jobban elveszíti jelentőségét, annál inkább, minél jobban közeledünk Istenhez a szeretet által. Tapasztalati tény és az öregebbek közöttünk tanúskodhatnak róla, hogy szerzeteséletünk kezdetén nagy fontosságot tulajdonítunk a kolostori élet egyik vagy másik gyakorlatának. Minél régebben és minél tisztábban láttuk előre hivatásunkat, annál nagyobb a kísértésünk, hogy önmagunk számára már jóelőre kialakítsuk saját, egyéni eszményünket. Ennek ellenkezőjét látni mindig fájdalmas, de elkerülhetetlen, mert mindegyikünk eszménye többé-kevésbé különbözik másokétól. Így a szegény lélek minden pillanatban rázkódtatásoknak lesz kitéve: egyik dolog sikerül neki, a másik nem; egyik foglalkozás nagyon tetszik neki, a másik a legkevésbé sem. Lehetséges, hogy vannak foglalkozások, melyek megremítik, elviselhetetlenek számára és feketével jelzi azokat a napokat, mikor ilyenfélét kell tennie. Csak egy dolog van, amivel kikerülhetjük ezeknek az elmentéses érzelmeknek sokadalmát: ne keressünk mást, mint az engedelmisséget. Az engedelmisség teljesen résztvesz a szeretetnek abban a függetlenségében, amelyet Szent Pál oly csodálatosan ír le a rómaiakhoz írt levelében.⁷ A szerzetes is elmondhatja: ki választ el engem az engedelmisségtől? Vajjon a helynek, foglalkozásnak, személynek változása-e? Nem. Kiúzhatnak, mint annyi mást, a kolostor békés falai közül, — megfoszthatnak a szerzetesélet minden vígasztalásától, — előre nem látott módon, bárhogyan bánhatnak velem: de van egy dolog, amit el nem rabolhatnak tőlem soha és ez az engedelmisség boldogsága: ez kitart velem a halálig. Milyen egységes, milyen dicső ösvényen halad az az élet, amely teljesen az engedelmisség levegőjében folyik le. Már a szerzetesség kezdetétől szívesen hasonlították össze a királyt és a szerzetest: a legtanulságosabb és legszembeötlőbb ellentétek egyike

ez. Hol az a király, kivált ma, a mindennapi zavar-
gások idején, aki biztosan ígérhetné magának, hogy
az uralkodói korona holnap még homlokán lesz? A
szerzetesnek legalább is nem kell félnie, hogy meg-
éri annak elrablását, ami méltóságát és szent büsz-
keségét okozza, mert azt az engedelmességet, mely
biztosítja neki egész életén át az uralmat önmaga és
szenvedélyei felett, el nem vehetik tőle soha.

Ne áltassuk magunkat! Sehol a földön nem talál-
juk meg a boldogságot, a valódi békét, csak a töké-
letes engedelmesesség teljes és örvendező önátadá-
sában. Másként viselhetjük a szerzetes ruhát, de
sohasem leszünk szerzetesek a szó igazi értelmében.
Ezt a pontot annál is inkább szükséges kiemelni,
mert bizonyos újabb teológusok hajlanak arra, hogy
olyan szempontból nézik a szerzetesi engedelmes-
séget, ami nem áll összhangban Regulánk tanításával.
Ők oly felfogást táplálnak az engedelmeségről, ame-
lyet pusztán negatívnak nevezhetnénk. Szerintük az
engedelmesesség nem egyéb, mint múlhatatlan fölté-
tele minden vallásos társaság létrejövésének és fej-
lődésének. Az egyén, akit ez vagy az a jámbor in-
dító ok vonz az illető társulatba, köteles magát az
ott uralkodó törvényeknek alávetni, ha tagja akar
lenni és semmit sem engedhet meg magának, ami a
közösség életét megzavarhatná. Mi, ezzel ellenkező-
leg, éppen az *obedientiae bonum*-ot, az engedelmes-
ség értékes javát, kincsét keressük, mikor kolos-
torba lépünk. Az apát nem csupán egy csavar abban a
gépezetben, amelynek alá kell vetnünk magunkat;
hanem éppen az ő irányítása és tekintélye az, amit
mi a kolostorban keresünk: „*in coenobiis degentes
abbatem sibi praeesse desiderant*, kolostorban lak-
nak, azért előljáróul apátot kívánnak maguknak”.⁹
Ez a legutóbbi szó igen kifejező: *desiderare*, ez vá-
gyódás Krisztus után, valami abból, amit azoknak az
első keresztényeknek kellett érezniök, akik az Úr

mennybemenetele után tértek meg. Mikor hallották az apostolokat, kik az Úrról beszéltek, hogyan kellett fel-felkiáltaniok: Ó, ha vele lehetünk volna! ha egyenesen az ő utasításait nyerhettük volna! Milyen öröm, milyen büszkeség lett volna reánk nézve, neki engedelmeskednünk még a legkisebb dolgokban is! — „Hogyan, — felelte nekik Szent Pál, — hát nem tudjátok, hogy bennem Krisztus beszél, *loquitur in me Christus?*”¹⁰ De nemcsak Szent Pál és az apostolok azok, akikben az Úr beszél: mindazokban ő szól, akiket az apostolok és utódaik rendeltek az egyházi hierarchiában, rangsorban elfoglalt helyük szerint. Nekik mondotta Krisztus Urunk: „Aki titeket hallgat, engem hallgat.”¹¹ Az apát ezek közé tartozik. Bizonyos benső és hathatós módon részt vesz abban a hatalomban, hogy parancsolhat az Úr Krisztus nevében. Szent Benedek Atyánk nagyon határozott e pontban: „hinnünk kell, hogy az apát Krisztus helyét tölti be a kolostorban, *Christi enim vices agere creditur in monasterio*”.¹² Az apát név is csak azért illeti meg, mert erkölcsileg azonos Krisztussal: „*quando ipsius vocatur pronomine, mikor ennek nevével szólítják meg...*”¹³ *Abbas vocetur, non sua assumptione, sed honore et amore Christi.* Apátnak hívják, nem személyes kívánságára, hanem Krisztus iránt való tiszteletből és szeretetből.”¹⁴

Az apát tehát valóságos középpontja a szerzetes-családnak. Éppen ezért van a Regulában az első helyen az a fejezet, mely arról szól, milyen legyen az apát: „*Qualis debeat Abbas esse.* Milyen legyen az apát?”¹⁵ Az előtte levő fejezet csupán bevezetésül szolgál. Minden más törvényhozó valószínűen csak az egész közösségre vonatkozó fejezetek után szólt volna az apátról a kolostor hivatalviselőivel (dékánok, perjel, házgondnok és a többiek) együtt. Szent Benedek Atyánk ép ellenkezőleg azt akarta, hogy az apát legyen az egész lelki közösség alapköve.

Mikor egy kolostor építését megkezdik, akkor ünnepelesen alapkövet helyeznek el, melynek hivatása, hogy alapja legyen az egész anyagi épületnek. Ugyanezt tették a régi időkben a lelki épülettel is: sohasem bocsátották a „rajt” az új alapítványba a nélkül, hogy élére apátot ne állítottak volna. Az apát tehát megvalósítja magában Krisztus Urunk egy másik tulajdonságát is, melyet a próféta előre megjósolt: ő a kolostor „sarokköve”. Olyan kő, amelynek az egész épület szilárd fennmaradását kell biztosítania; oly épületet, amely gyenge és erős lelkekből van összeróva, ártatlanokból és bűnbánókból, nemesekből és egyszerűekből, gazdagokból és szegényekből, tudósokból és tudatlanokból, akiket mind az isteni Építőmester választott ki és kiket egymás közt a törhetetlen szeretet köteléke egyesít. Éppen azért, mert neki kell hordoznia az egész épületet és biztosítania szilárdságát, a Szent Törvényhozó oly sokat kíván tőle: legyen „kifaragott”, mint azok az erős kövek, melyekből Salamon temploma és Ezekiel látomásának oltára készült: azaz az erény és tanítás férfija, az irgalom és igazságosság embere.

Hála Istennek, napjaink legtöbb szerzetesközösségének van oka dicsekedni e tekintetben: mégis, még ha az apát nem volna is tökéletesen olyan, amilyennek lennie kell, akkor is engedelmeskednünk kellene neki és bízunk benne. Szent Péter, miután kijelentette, hogy Krisztus Urunk az alapkő, fájdalommal említi azok sorsát, akik ellene támadnak, „mert nem tudtak engedelmeskedni”.¹⁶ Ne csatlakozzunk ezekhez. Ne feledjük soha, hogy nem ember az, akiben megnyugszunk, hanem az Úr Jézus. Különben magunkra vonnánk a próféta átkát: „Átkozott az az ember, ki emberben bízik és halandóra támaszkodik. *Maledictus homo, qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum.*”¹⁷ Vajjon az

Egyház emberen alapul-e? És mégis Simon lesz alapköve. Tehát két kő, két alap van, Krisztus és Simon? Nem. De Simonban két ember van: az egyik gyöngé és halandó, a félénk galileai, ki megijed egy szolgáló szavától; a másik az Úr Jézus istenségének hirdetője, az, akinek meg kell erősítenie testvéreit a hitben, a juhok és bárányok legfőbb pásztora. Ugyanígy az apátban, bárminő legyen is, van egy ember, aki gyarló, mint mi, bűnös mint mi, talán némely tulajdonságában még nálunknál is kevesebb. De minekünk nem ezt kell néznünk, ez eltűnik annak a fénynek sugaraiban, amely megválasztása napján Krisztus Urunk arcáról az övére hullott. Olyanná alakult, aminőnek hitben kell őt látnunk. Másképp még a legtökéletesebb apát mellett is ingadozni fogunk: mert, mégegyszer hangsúlyozzuk, az ember mindig csak ember marad, oly valami, ami-ben nem lehet bízni: „*Omnis homo mendax*. Hazug minden ember.”¹⁸ Emlékezzünk Szent Péter esetére, aki a vizek felett járt. Vajjon a tenger szilárdabb volt, mielőtt Péter süllyedni kezdett? Semmikép, hanem az ő hite kezdett hirtelen gyengülni Jézus szavaiban és nem látott egyebet víznél és szél-nél, az ingatag elem áldozata lett. Ugyanily helyzetben vagyunk mi is előljáróinkkal szemben. Ha mi bízunk bennük, ez Krisztus Urunk szavára történik. Ebbe a szóba vetett bizalommal kezdtünk az Úr Jézushoz menni általuk: „*Ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum*. A vizen jár vala, hogy Jézushoz menjen”;¹⁹ vagy mint a Szent Regula mondja: „*scientes se per hanc obedientiae viam ituros ad Deum*, tudják, hogy az engedelmesség ez útján jutnak el Istenhez.”²⁰ Ne feledkezzünk meg arról, ami egyedüli támaszunk. Ne nézzük az embert, ne álljunk meg az embernél: elsüllyedünk, elveszünk, hacsak az Úr Jézus ki nem terjeszti kezét, meg nem ragad s így nem szól: „Kicsinyhitű, miért kételkedtél?”²¹

Nagy misztérium az, hogyan fejlődik ez a hit a lelkekben, amint egyre közelebb jutnak Istenhez. Vannak szerzetesek, akik apróra teljesítenek mindent, ami ahhoz szükséges, hogy érzékenyen meg ne sértsék az engedelmességnek sem fogadalmát, sem erényét. Egyébként nem gondolnak arra, hogy feljebb emelkedjenek. Ők boldogok így is. Óvakodjunk attól, hogy őket vakmerően elítéljük: gyakran nem hibásak ebben a dologban. Talán Isten nem szánta őket arra, hogy feljebb haladjanak az engedelmesség szent lépcsőjén. Mert itt is nagyon különböző fokokat rendelt el az isteni meghívás: „*diversos gradus vocatio divina ascendendos inseruit.*”²² De mindenesetre *vannak közöttük* olyanok, *akiktől az Isten nyilvánvalóan többet kíván.* Van egy jel, amelyről meg lehet ismerni ezt a hivatást. Vannak lelkek, akik nem nélkülözik azon természeti adományokat, melyeket a világ nagyrabecsül, s akik mégis bizonyos fájdalmas elhagyatottság áldozatai. Ők, akiknek telve kellene lenniök tervekkkel és tettekkel, belsőleg megfosztva érzik magukat minden kezdeményező erőtől. Az ember azt hiszi, külsőleg tekintve az ily egyéneket, hogy ügyesen tudnának vezetni másokat s lehetséges, hogy néha még ők is kísértésbe jönnek: magukról ezt hiszik. De a kellő pillanatban egy lépést sem tudnak tenni maguktól, még akkor sem, midőn arról van szó, hogy az előljáró valamely rendeletének teljesítésére egyaránt alkalmas több közömbös eszköz között válasszanak. Mint kellene örülniük az ilyen lelkeknek e látszólag oly megalázó helyzet miatt! Isten nem hagyja el azokat, akiket szeret, csak azért kísérti meg őket, hogy annál szorosabban ölelje keblére és magához közelítse őket. Ily esetben bátran még előbbre kell hatolnunk a gyakorlati hitnek homályos éjjelében. Ne féljünk, hogy lelkiatyánkat alkalmatlankodással terheljük, tárjuk fel előtte egészen nyiltan lelkünknek sajátos

helyzetét. Ő bizonyára arra buzdít majd, hogy keressük üdvösségünket a még tökéletesebb és bensőbb engedelmisségben. Az Isten nem tudja megtagadni a világoosságot attól a lélektől, aki őt szolgálja; a világoosság vezet majd lépteit a békesség útján. A bizonytalanság és bátortalanság sohasem Isten küldötte. Ha néha meg is engedi pillanatokra, csak azért történik, hogy szeretettel kényszerítsen az engedelmisségben keresnünk az eszközt, ami egyedül tud kiragadni a határozatlanságból.

A Regula és a szerzetes szabályok legtöbbje nagyon kevés ily részletes szabályt tartalmaz, amelyeknek hivatása éreztetni az Isten szolgálatának igáját. Korunkban a bencés kongregációk bölcs alapítói azt akarták, hogy a nagy alapelvek megállapítása után, a többi a jó szellem műve legyen és inkább az eleven Regulából, az apátból fakadjon, nem pedig valamely szabályzat holt betűjéből. Ebből az következik, hogy ha nem vigyázunk, ha nem tartózkodunk elég közel az előljárhoz, akkor kevesebb alkalmunk lesz táplálkozni az engedelmisség kenyérével, amely az Úr Jézus tápláléka volt. De az Úr, aki szereti lelkünket, nem akarja, hogy ez így legyen. Ezért ösztönöz pillanatonként: újra meg újra vegyük ajkunkra azt a kiáltást, amely nyomatékosan emlékeztet, hogy szerzetesek: az engedelmisség fiai vagyunk: *Quid faciemus?* Mit kell tennünk? Ebben az órában, ebben a helyzetben, ebben a látszólag jelentéktelen dologban? *Quid faciemus?* Ehhez a kérdéshez mindig csatlakozzék a szent szeretet, mely mindent remél. Ezzel, mint Szent Atyánk mondja,²³ még a lehetetlen dolgokat, még a csodákat is meg tudjuk tenni, ha kell. Minél kevésbbé bízunk önmagunkban, annál jobban érezzük, hogy valóban mindent meg tudunk tenni Abban, aki bennünket megerősít.²⁴ Ime egy szellemi terület, melyen éppen nem szabad lemaradnunk elődeink mögött. Bárcsak

virágoznék köztünk a bőkezű, egyszerű, hősies engedelmesség úgy, mint régente. Így csakhamar észre fogják venni az emberek, hogy a régi idők igazi és nagy szerzeteseinek faja, a *coenobitarum fortissimum genus*²⁵ még nem halt ki Isten Anyaszentegyházában.

¹ Csel. 9, 6. — ² Zsolt. 14, 1. — ³ Móz. I. 22, 18. — ⁴ Csel. 10, 33. — ⁵ Zsolt. 39, 8 sk; Zsid. 10, 5. sk. — ⁶ Reg. Prol. — ⁷ Róm. 8, 35. sk. — ⁸ Reg. 71. fej. — ⁹ Reg. 5. fej. — ¹⁰ Kor. II. 13, 3. — ¹¹ Luk. 10, 16. — ¹² Reg. 2. fej. — ¹³ Reg. 2. fej. — ¹⁴ Reg. 63. fej. — ¹⁵ Reg. 2. fej. — ¹⁶ Pét. I. 2, 8. — ¹⁷ Jer. 17, 5. — ¹⁸ Zsolt. 115, 2. — ¹⁹ Máté 14, 29. — ²⁰ Reg. 71. fej. — ²¹ Máté 14, 31. — ²² Reg. 7. fej. — ²³ Reg. 68. fej. — ²⁴ Fil. 4, 13. — ²⁵ Reg. 1. fej.

III. TARTSATOK BŰNBÁNATOT

„Petrus vero ad illos: Poenitentiam, inquit, agite.

Péter pedig felelé nekik: Tartsatok bűnbánatot.“ Csel. 2, 38.

Az üdvösségben való részesedés első feltétele. — Mit jelent bűnbánatot tartani? — A mai lelkek érzéketlensége a bűnbánattal szemben. — A bűnbánat szerepe Szent Benedek Regulájában. — Mindenekelőtt bensőnek kell lennie. — Az engedelmesség a szerzetes igazi keresztje. — Nem zárja ki az önmegtágadás külső gyakorlatait sem. — Ne álljunk ellen e pontban a Szentlélek sugallatainak.

Láttuk Szent Péter hallgatóit: a töredelemtől megindítva azt kérdezték tőle, mit cselekedjenek. Mindaddig az apostolfejedelem nem beszélt másról, mint a hitnek igazságairól: hirdette a pünkösdi misztériumát, Krisztus feltámadását és a jövő ítéletét. Most áttér az erkölcsi rendre: feleletében, melyet a Szentlélek sugalmazott, megmondja, miképp kell hozzáfogni a dologhoz, hogy részük legyen az Úr Jézustól hozott üdvösségben. A legelső feltétel: a *bűnbánat*. Mindig ugyanaz az út! Ezt mutatták a próféták, Keresztelő Szent János és végül maga az Úr Jézus. „Térjete az Úrhoz.”¹ „Teremjétek a bűnbánat méltó gyümölcsét...”² „Ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan elvesztek.”³

Mit jelent tehát: „tartsatok bűnbánatot?”

Legelőször bensőnk, gondolkodásmódunk, szándékainak megváltoztatását (*metanoein*). Eddig a dolgokat csak egy bizonyos szemszögből néztük, más szempontokat figyelmen kívül hagytunk. Ez a téves és egyoldalú felfogás hozta magával az igazsággal, igazságossággal és saját érdekeinkkel ellenkező cselekedeteinket. Így volt a pünkösdi ünnepének új megtértjeinél is. Fajuk gőgös előítéletei megvakították őket. Az a vágy élt bennük, hogy a farizeusoknak és a zsinagóga méltatlan fejedelmeinek kedvében járjanak. Fülüket bezárták az isteni igazság szavá előtt. Az Úr Jézusnak szemük előtt művelt sok csodája sem tudta legyőzni rosszakarató elfogultságukat. Valamennyien vétkesek voltak a Galileai véreben, ki gyávaságával, ki gyűlöletből vagy megvetésből. Most azonban világosság támadt lelkükben. Felismerték, milyen bűnös volt cselekedetük. De a bűnt már elkövették. Lehetetlen meg nem történné tenni. Az ember gyilkolhat, de életet nem adhat vissza. Ezt csak Isten teheti, „*Dominus mortificat et vivificat*. Az Úr tesz halottá és élővé.”⁴ Nincs tehát semmi remény? De igen. Sajátmagunkon bosszuljuk meg a gonosztettet, amit Isten Fia ellen elkövettünk. Meg kell ölnünk magunkban mindazt, ami halálának oka volt. Halál tehát azokra az igazságtalan és elharmarkodott ítéletekre, halál a büszkeség lázongásaira, halál az indulatos szenvedélyekre, halál mindarra, ami bennünket az Isten elleni lázadásra vezethet. És milyen halál? Ugyanolyan, mint amilyenel mi öltük meg az Úr Jézust. Keresztre feszítettük Őt. Azt kell tehát keresztre feszíteni, ami Őt odaszegezte; azt a nyomorult és bűnös részt kell önmagunkban megfeszítenünk, amelyet Szent Pál „rég embernek” nevez. „*Vetus homo noster crucifixus est*, a mi régi emberünk megfeszítettett”;⁵ mindazzal együtt, ami csak résztvett sötét gonosztettében: „*cum vitiiis et concupiscentiis*, a vétkekkel és kívánságok-

kal”.⁶ Azzal együtt, amit az apostol nem törődve az ebből származó megszégyenüléssel a mi „földi tagjaink”-nak nevez: „*Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, avaritiam.* Öljétek meg tehát tagjaitokat, melyek földiek: a paráznaságot, a tisztátalanságot, a bujaságot, a gonosz kívánságot és a kapzsiságot.”⁷

De mindez csak negatív oldala a bűnbánatnak. Azt mondtuk, hogy a bűnbánat a lélek megváltozásában áll. Nem csupán a régi embert öli meg bennünk, hanem kifejleszt egy újat is. Mióta az élet győzedelmeskedett a halálon, azóta az Isten keze alatt semmi sem hal meg soha, legfeljebb csak azért, hogy végeredményben az élet érdekeit szolgálja. Attól kezdve Krisztus a nagy eszmény, az egyetemes mintakép. Ámde Krisztus Urunk csak azért halt meg, hogy feltámadjon. Ahol elterjed az isteni gyógyítószer hathatós ereje, mely a Kálvárián fakadt, ott mindenütt halált és életet osztogat. Halált, hogy lerontsa és feleméssze bennünk mindazt, ami a bűnnek gyümölcse. Életet, hogy lelkünket szabaddá és alkalmassá tegye a kegyelem és a dicsőség befogadására. Hogy az életnek ez a műve még eddig rejtve van Krisztussal,⁸ az nem teszi őt kevésbé valóságossá. Csupán Krisztus, a mi életünk, nem jelent még meg. De ha Ő majd megmutatja magát, mi is Isten fiai leszünk, mint Ő, éljük majd Isten életét, amely a mi életünk is lett. Ne feledjük el, hogy voltaképpen ebben áll egész keresztségünk. Ez nem pusztán szónoki hasonlat, itt nem a gondolatok vagy szavak elemés összeválogatásáról van szó. Szent Pál egy csapásra úgy átalakult, hogy sohasem látta a keresztségét másként, mint a bennünk dolgozó életnek és halálnak kettős szempontjából, azaz a bűnbánatnak szempontjából. Ez a gondolat annyira belegyökeredzett az őskeresztények felfogásába, hogy előt-

tük teljesen azonos dolog volt „részesülni a keresztségben” és: „részesülni a bűnbánatban,” amint azt világosan látjuk a kezdő Egyház emlékeiben.

Hogyan lehetséges az, hogy egy ily elemi fogalom *majdnem teljesen elmosódott annyi mai keresztény lélekben?* Mindenesetre van vidékek szerint bizonyos különbség, mert a természetfölötti rendet felforgató eszmék ragadós betegsége még nem hatott el mindenüvé egyforma erősen. De bizonyos, hogy egy dolog nagyon jellemző arra a világra, melyben nevelkedtünk, amelynek levegőjét többé-kevésbé mindnyájan beszívtuk: ez az eredeti bűnnek és következményeinek elméleti, de főleg gyakorlati tagadása. Ez magyarázza meg az állítólagos szabadság elveinek napról-napra növekedő sikerét. Ezek az elvek felteszik, hogy az emberi természet hibátlan, hogy már a fiatal kortól kezdve meg tudja különböztetni és követni a jó útját minden erőltetés, kényszerítés, sőt minden hathatós támogatás nélkül. Innen van még természetüknél fogva vallásos hajlandóságú lelkekben is a teljes értelmetlenség mindazzal szemben, ami az elbukott ember újjáalakítását szolgálja Isten szándéka szerint. A keresztény élet más gyakorlatait elfogadják félig-meddig, de a bűnbánatnak kemény törvényét már nem értik meg. Az önmegtagadás e hegycsúcsán már vakon tapogatóznak. Szomorú, hogy ez a naturalista nézet sokfelé tért nyert. Még magába a katolikus életbe is behatol és sok mindent veszélyeztet. Miért nézik a mélyebre tekintők némi bizalmatlansággal az Egyháznak sokhelyütt látható külső eredményeit? Mert igen gyakran nem találják meg bennük a lelkiélet szilárdságát biztosító önmegtagadást.

Szent Benedek Atyánknak egészen más felfogása volt Krisztusról és az ő művéről. Nem titkol el előttünk egyet sem azon nehézségek közül, melyekkel majd találkozunk az Isten hegyére vezető úton. Kez-

dettől fogva int bennünket, hogy az igazság művét cselekszi akkor is, amikor elrendeli azt, ami természetesen a hibák kiirtására vezet: „*dictante aequitatis ratione, propter emendationem vitiorum*”.⁹ Különösen nehéz lesz a kezdet. Ezt mondják meg mindenkinek, aki azért jön a kolostorba, hogy ott éljen. Nem kedveznek neki semmiben. Mindjárt kezdetben elmondják neki, milyen nehéz és kemény dolog vár rá.¹⁰ És amikor Isten és testvérei előtt leköti magát visszavonhatatlan ígéretekkel, három fogadalma közül egy az lesz, hogy dolgozni fog erkölcsök megjobbításán. E pillanattól kezdve, mindhaláláig egész életét e szóban lehetne egybefoglalni: „Részvenni a tűrés által Krisztus szenvedéseiben, *Passionibus Christi per patientiam participemus*.”¹¹ Ime itt van rövid összefoglalásban annak a bűnbánó és önmegtágadó életnek programja, amelyet Szent Pál az első keresztényektől kívánt!

A bűnbánat gyakorlatairól Szent Törvényhozónk ritka mérséklettel intézkedik. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a szerzetesei számára előírt életmód alapján azonos volt korának buzgóbb keresztényeivel. Elég csak futólag megtekinteni néhány, a 6. század egyházi fegyelméről tanúskodó írást, pl. arlesi Szent Cézár homiliáit, s láthatjuk, hogy némelykor egy egyszerű világi embertől többet kívántak, mint amit Szent Atyánk szerzeteseinek megszab. Még feltűnőbb ez, ha összehasonlítjuk Szent Benedek Reguláját az előtte vagy utána keletkezett regulákkal, pl. az irországiakkal, Szent Kolombánéval. Tudjuk, milyen fontos szerepet töltenek be ezekben a szigorú fegyelmi eszközök, melyek manapság visszariasztának gyengeségünket. Kétségtelenül megvoltak Istennek a maga céljai azzal, hogy Szent Pátriárkánknak a legnagyobb diszkréciót sugalmazta. Bizonyos, hogyha a nyugati szerzetesség egy végletes vagy önmagáért gyakorolt aszkézis szigorú szabályai alá lett

volna vetve, sohasem lett volna olyan népes, olyan hatalmas. Sohasem fejthetett volna ki a keresztény társadalomra oly nagy civilizáló hatást, amilyent ma mindenki elismer róla.

Mindenesetre a szerzetes kell, hogy „az Egyház szentségének fénypontja” legyen, mint azt valaki mondotta.¹² Szent Benedek Atyánk tartózkodott attól, hogy fiait az aszkezisnek egész hivatalos fölszerelésével lássa el, de mégsem akarta őket megfosztani a bűnbánat hősi gyakorlatainak segédeszközektől; azért, hogy felemelkedjenek a keresztény élet legfelsőbb magaslataira. Csak jól meg kell értenünk az ő módszerét. Sokan ő előtte a keresztény aszkézis tartalmát túlzóan a külső cselekedetekben látták. Innen vannak a szentségnek néha nagyon túlzott, néha nagyon különleges típusai, főkép Keleten. Már csak azért sem lehetnek ezek követésre méltó példaképek, mert hiányzik belőlük az a bölcs mértéktartás, mely a kereszténység igazi megértéséből fakad.

Szent Benedek Atyánk máshonnan merítette alap-tételeit. A nélkül, hogy bármit is elhanyagolt volna az elődöktől hagyományozott gyakorlati bölcseségből, azt a nagy elvet tartotta szeme előtt, hogy „Lélek az Isten és akik őt imádják, lélekben és igazságban kell imádniok”.¹³ Világos, hogy egy annyira lelkiségen alapuló szerzetben a testi önmegtagadások gyakorlatai nem emészthetik fel teljesen, de még csak nagy részben sem a tagok tetterejét. A *belső újjáalakítás* az, amire minden előtt törekednie kell a hit és szeretet által. Bizonyos, hogy e tekintetben Szent Ágoston élete példájával és tanításának széles látókörével nagy hatással volt a nyugati szerzetességre, különösen Szent Törvényhozónkra. Úgy látszik Isten arra választotta ki ezt a rendkívüli férfiút, hogy általa mutassa meg világosan az igazságot: mindenekelőtt a szeretetet kell keresnünk, „*in primis Dominum Deum diligere*, először is sze-

resd az Úristent”.¹⁴ És hogyha szép és megengedett ezt a szeretetet a bűnbánatban keresni, akkor még szebb és csábítóbb a nagy lelkekre, hogy a szeretettel feszítsék magukat keresztre, hogy a szeretetben keressék a bűnbánatot. Szent Benedek Atyánk ép abban a korban élt, amikor a római Egyház azokba a nagyszerű liturgikus formákba öntötte ezt a tanítást, amelyeket ma is épüléssel használunk, különösen a nagybőjt liturgiájában.

Innen van, hogy számára a *szerzetes igazi keresztje belül van*, és ez nem más, mint lemondás saját akarataról, az *engedelmesség*. Minden egyébnek ebből kell folynia és ennek ellenőrzése mellett megtörténnie. Ugyancsak ebből folyik, hogy, ahol Szent Atyánk szokott tartózkodását elhagyja és arra buzdítja fiait, hogy a nagybőjt tartama alatt növeljék néhány testi önmegtagadási cselekedettel szolgálatuk szokott mértékét, — ott is gondja van rá, hogy tüstént hozzátegye: mindez nem történhetik meg az apát hozzájárulása nélkül. Így érteti meg velünk, hogy az engedelmesség az első és legelmaradhatatlanabb az önmegtagadási cselekedetek között. Innen van, hogy míg egyrészt az akkori időben túlságosnak látszó engedékenységgel rendezi az evést és ivást, beszédet és alvást, addig másrészt kérlelhetetlenül szigorúnak mutatkozik abban, ami a zúgolódást illeti. Mert az elégedetlenség és a zúgolódás az önmegtagadástól idegenkedő lélek legbiztosabb jele. Ez a zúgolódás homlokegyenest ellenkezik a szent közömbösséggel, ezzel a szent, örvendező lendülettel, mely az engedelmes szerzetest jellemzi. Ezért egyetlen alkalmat sem mulaszt el, mikor hangsúlyozhatja tanítványainak, hogy ez a legnagyobb veszély, melyet mindenekelőtt és mindenek felett kerülni kell.

Igy tehát az a szerzetes, aki komolyan törekszik a tökéletes engedelmességre, szükségképpen önmegtagadó és bűnbánó szerzetes lesz. De Szent

Atyánk *semmikép sem akarja elzárni a szent szigorúság útját* azok elől, akiket a kegyelem arra meghív. Ellenkezőleg azt akarja, hogy kolostorában legyen hely az erősek számára is, akik többre törek-szenek, „*ut sit et fortes quod cupiant*, legyen, mire törekedni az erőseknek”. A gyengék iránt tanúsított engedékenységet nem érthetnék meg az előbbiek-nek biztosított szabadság nélkül. Mert az Egyházban szükség van a külső bűnbánat nagy példáira is, kik mindenki előtt szemmel láthatóan mutatják ki a kereszténységnek a lélek belsejében véghezvitt átalakító hatását. Sőt sokakra az önmegtagadásnak e cselekedetei válnak a rendes úttá, melyen elérik a belső tisztulásnak azt a fokát, amelyre Isten meghívta őket. Valóban, ha a skolasztikában használatos kifejezés szerint semmi sincs az értelemben, ami nem volt azelőtt az érzékekben, akkor ép úgy igaz bizonyos fokig az is, hogy a belső önmegtagadás nem éri el teljes kifejtettségét a testi önsanyargatás néhány merész kísérlete nélkül. Ugyanezt állapítottuk meg már a külső összeszedettségre nézve is, melyet Szent Atyánk az alázatosság utolsó lépcsőfokának nevez. De ez már az első fokon is szükséges.

Különösen a megtérés első idején önti Isten a lelkekbe a bűnbánat külső cselekedeteinek nemes buzgalmát. Ez az érzület gyakran, ha nem is mindig, természetes elemekkel vegyül, ezért előrehaladottabbak nem is értékelik nagyon sokra, mégis Isten ajándéka. Mindenkép *elnyomni, megakadályozni, nagy hiba volna*, közeljárna ahhoz, amit Szent Pál így említ: „*Spiritum extinguere, a lelket kioltani.*”¹⁵ Az előjárók dolga, hogy belátásuk szerint szabályozzák e buzgóság külső megnyilvánulásait. Mi magunk az alázatosság hamuja alatt őrizzük meg ezt a szent tüzet, melyet boldogan találunk majd meg, ha eljön az órája. Élesszük folytonosan. Kérjük előljárónk engedélyét a bűnbánat ilyen vagy olyan gyakorlatára,

különösen a bűnbánat napjaiban: nagyböjtben, nagy ünnepek vigiliáin. Ez a Szent Regulánk szellemének teljesen megfelelő gyakorlat már otthonos köztünk. De ne elégedjünk meg azzal, ami úgyszólván kötelességünk. Az a lélek, amelyben él a *zelus bonus*, a jóban való buzgóság, amiről Szent Atyánk beszél,¹⁶ gyakran érez az év folyamán vonzalmat valamilyen önként vállalt gyakorlatra. Isten nem közeledik a Vele magát bensőbbben egyesíteni kívánó lélekhez a nélkül, hogy ne kívánná tőle az „élő, szent és Istennek tetsző áldozatot”:¹⁷ ez az apostol szerint saját testünk feláldozása.

Ha Isten így szólt valamelyik testvérünkhöz, s az előljáró is megadta beleegyezését, első kötelességünk, hogy szent tisztelettel nézzük az isteni kegyelem működését és ne zavarjuk annak szabad kifejlődését. *Viseljük el* cselekedeteiket; mert nagyon emberi dolog egy közösségben, hogy a másik előrehaladásának külső jelei irigységet és szomorúságot keltenek a kevésbé előrehaladottakban. Ha kellőképp meggyökeresedtek volna a szeretetben, akkor felfognák ennek az erénynek legcsodálatosabb és legbiztosabb gyümölcsét: hogy minden jót közössé tesz azok közt, kik Isten szeretetében egyesültek. Innen van, hogy némelyek elnyomják a kegyelem hívását attól való félelmükben, hogy esetleg többnek akarnak majd látszani másoknál. Semmi sem volna siralmasabb és az igaz szerzetesi szellemmel ellenkezőbb, mint a lelki lendületnek ez a megtorpanása, olyan környezetben, amelynek ép az a feladata, hogy annak szabad fejlődését vezesse és biztosítsa. Azt hiszem, nem kell sokáig időznünk e pontnál, legfeljebb csak azért, hogy megóvjuk magunkat a természet első indulataitól. Gondoljunk Szent Pál szep és nagylelkű tanítására:¹⁸ „Aki eszik, ne vesse meg azt, aki nem eszik; és aki nem eszik, ne károhoztassa azt, aki eszik... mindegyik legyen határo-

zott a maga meggyőződésében. Aki eszik az Úrra való tekintettel eszik, mert hálát ad az Istennek; és aki nem eszik, az Úrra való tekintetből nem eszik s ő is hálát ad az Istennek. Hiszen egyikünk sem él önmagának és senki sem hal meg önmagának; mivel az Úrnak élünk, amíg élünk, és az Úrnak halunk meg, mikor meghalunk. Azért akár élünk, akár halunk, az Úréi vagyunk” a szent engedelmességgel, ami vezeti és irányítja tetteinket. „Te miért ítéled meg testvéredet?”

E sajátos ösztönzéseken kívül mindig állandó ösztönzést találunk az önmehtagadásra a Szent Regulában, csak jól meg kell értenünk legjellemzőbb tulajdonságainak egyikét: a *legkisebb hiba mellé is* rögtön odateszi a megfelelő büntetést, az *elégtételt*. Valóban, akik minden pillanatban elégtételt adnak a legkisebb hibáért, valaminek eltöréséért, a pontatlanságért a zsolozsmában vagy más akaratlan hanyagságért, hogyan vehetnék könnyedén azt a kötelezettséget, hogy az isteni igazságnak eleget kell tenniük mindennapos belső bűneikért, különösen pedig sokszor súlyosabb és számosabb bűneikért, melyeknek kiengesztelésére jöttek talán a kolostorba. Ha Isten kegyelméből kevesebbet vétkeztek is másoknál, nem indítja-e őket buzgalomra, olyan buzgalomra, amilyennel Illés prófétát töltötte el a seregek Ura Isten iránt,¹⁹ a vétkek óceánjának szemlélete, amelyből egy hullám tőlünk ered és a szent, isteni áldozati Bárányt elborította. És anélkül, hogy áldozatok gyanánt tűnének fel, nem fognak-e szívesen csatlakozni legalább részben annyi léleknek hősiek erőfeszítéséhez, akik iparkodnak jóvátenni az isteni Fölségen ejtett sérelmeket, irgalomért esdekelní a mérhetetlenül bűnös világ számára. Iparkodnak magukon hordani annak a véres koronának töviseit, melyekről egyedül akarja megismerni az isteni Jegyes itt a földön az ő jegyeseit.

Bizonyára, ez a természetnek nem kedves dolog. De ne feledjük el a Szentatyának szavait: a szív kitágul a bűnbánat szellemének jötevő hatására és ha egyszer a szeretet uralkodik, akkor uralma alá hajt mindent. Hála Istennek, e tekintetben mindennap látunk elég megindító példát. Éppen ezért nem kell attól félnünk, hogy előbb-utóbb megszilárdul közöttünk a lanyhák szokásos véleménye: hogy meggyöngült szervezetünk nem képes arra, ami valaha lehetséges volt. Ez a tény elvitázhatatlan és az Egyház gondos előrelátása is épen ezért enyhítette jelentékeny mértékben az ősidők kemény fegyelmét. De nem kevésbé igaz az is, hogy az Isten még korunkban is egyre ösztönzi a választott lelkeket, hogy a bűnbánó élet szent zordonságait ugyanazzal a buzgalommal karolják fel, mint a régiek s bizonyos, hogy a szerzetes élet elveszíténé minden fényét, ha egyszer beleegyeznének annak a mai korszellem szintjére való leszállításába ebben a tekintetben. Erre gondolt és ezt hangoztatta az Istennek tiszteletreméltó szolgálója, *M. Hallahan Margit*, ki úgy el volt telve a bencés szellemmel. „Tanítása és példaadása, — mondja róla az életrajzíró, — hangosan tiltakoztak a mai kornak hamis és ellágyult lelkiélete ellen, mely meg akarja szentelni a szellemet a nélkül, hogy sanyargatná a testet.” Ő hangoztatta e tárgyban: „Azt hiszem, hogy minden gyöngeségnek és engedetlen szellemnek, mellyel manapság a szerzeteseknél találkozunk, az oka az, hogy elhanyagolják s megvetik a külső bánatot.”²¹

¹ Oz. 14, 3. sk. — ² Máté 3, 8. — ³ Luk. 13, 3. 5. — ⁴ Kir. I. 2, 6. — ⁵ Róm. 6, 6. — ⁶ Gal. 5, 24. — ⁷ Kol. 3, 5. — ⁸ Kol. 3, 3. — ⁹ Reg. Prol. — ¹⁰ Reg. 58. fej. — ¹¹ Reg. Prol. — ¹² E. Littré, Etudes sur les Barbares et le moyen âge. 141. l. — ¹³ Ján. 4, 24. — ¹⁴ Reg. 4. fej. — ¹⁵ Tessz. I. 5, 19. — ¹⁶ Reg. 72. fej. — ¹⁷ Róm. 12, 1. — ¹⁸ Róm. 14, 3. sk. — ¹⁹ Kir. III. 19, 10. — ²⁰ Reg. Prol. és 7. fej. — ²¹ Vie de la Mère Marguerite Hallahan, 241.

IV. KERESZTSÉG ÉS FOGADALOM

„Et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.

Mindenitek keresztelkedjék meg bűneitek bocsánatára.“ Csel. 2, 38.

A keresztlény életkezdés és a szerzetesi noviciátus. — A keresztségi szertartás négy lényeges eleme megtalálható a fogadalom szertartásában is. — A lemondás. — Az új fogadalmások hitvallása. — A misztikus halál. — Az új élet jelképei. — A fogadalom következménye: a bűnökért járó büntetés elengedése. — A fogadalom megújítói is részesülnek ebben. — Szent Anzelm tanítása.

A bűnbánat, a megtérés feltétele, az üdvösség kiváló eszköze az ember számára. Az angyaloknak nincs meg ez a képességük. Innen van, hogy azok a büszke szellemek, akik egyszer a rosszhoz pártoltak, egyszerismindenkorra ott is maradnak a nélkül, hogy valaha is vissza tudnának térni Teremtőjükhöz. Az ember azonban, épen természetes alsóbbrendűségének következtében, sohasem forr össze itt a földön annyira a rosszal, hogy az isteni irgalom segítségével ne remélhetné mindennek a visszaszerzését, még akkor is, ha reá nézve minden elveszettnek látszik.

De a megbánásnak ez a könnyűsége komoly veszélyt rejt magában. Félő, hogy az ember oly hirtelen bánatra indulva ép oly állhatatlan lesz a jóban, mint volt a rosszban. A tapasztalat bőségesen iga-

zolja, milyen alapos ez a félelem. E siralmas visszaesés megakadályozására Krisztus Urunk úgy rendelkezett, hogy senki sem válhatik titokzatos testének tagjává, míg misztikus felavatásnak nem vetette magát alá. Ennek emléke és hatékonysága lehetetlenné tesz minden visszaesést és elpártolást. A keresztség szentségében megy végbe ez az avatás. Ezért Szent Péter, miután buzdította hallgatóit a bűnbánatra, rögtön azt tanácsolja nekik, hogy a *szent keresztség* felvétele által szilárduljanak meg ebben az új lelkiállapotban és megígéri nekik, hogy bűneik meg lesznek bocsátva: „*Et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.*”

Ép így a szerzetes is, mielőtt felvételt nyerne a szerzetescsaládba, köteles avatásnak alávetni magát, amely őt véglegesen beolvasztja a szerzeteséletbe. Ez a szent fogadalom. Most röviden arról a sok rokonnasárról tárgyalunk, amely a szerzetesfogadalom és a keresztény keresztség között fennáll. Aztán látni fogjuk, hogy engesztelő érték dolgában mennyire hasonlít a szerzetesfogadalom a keresztséghez.

A szent keresztséget először is hosszabb-rövidebb előkészületi időnek kell megelőznie: ez a *katechumenátus*. Ezalatt a jelölteket exorcizmusnak vetik alá és a püspök vagy helyettese tanítja őket. A próbaidőnek vége felé megtörténik a *traditio legis christianae*, azokkal a vizsgálatokkal (*scrutinium*) kapcsolatban, melyek alapján a neofitákat a keresztség szentségének föl vételére bocsátják.

Aki a szerzetesi fogadalmak letetésére készül, annak szintén bizonyos katechumenátuson kell keresztül mennie; ez a *noviciátus*, 12 hónapi idő, mely alatt az apátnak, vagy helyettesének minden próbatételét és figyelmeztetését türelmesen el kell viselnie. Ezek a mindenféle kis próbatételek, mindmennyi ördögűző formula, valóságos exorcizmus, az-

zal a célzattal, hogy a gonosznak minden hatalma kiűzessék a magát egészen Istennek szentelni akaró testből. Emlékezzünk itt meg két eseményről Szent Benedek Atyánk életéből: arról a vesszőcsapásról, mely a kóborló szerzetest megszabadítja a kis ördög hatalmától és arról az ütéstől, mely a jó öreg testvérnek testéből kiűzi a gonosz szellemet. A korholások, megjegyzések, a noviciusmester részéről kirótt elégtételek, mind egy-egy vesszőcsapás, egy-egy ütés, a mi ellenségünk ellen. Hadd fejtsék ki hatásukat! Mikor az Egyház valamely dolgot Istennek akar szentelni, pl. víz, só, harang, hely: mindig exorcismussal kezdi, azaz, az ördögnek teljes kiűzésével. Nem tehet egyebet akkor sem, mikor arról van szó, hogy teljesen visszaállítsa az ő szolgálatába azt az eszes teremtményt, aki a sátánnak alkalmul szolgált uralmának gyakorlására ezen a világon.

Jelöltjeinknek második kötelessége az, hogy buzgó figyelemmel kísérik azt a számos utasítást, melyeket a noviciátus folyamán nyernek. Úgy kell elhagyniok a noviciátust, hogy magukkal vigyék innét azt a *fermentum divinae iustitiae*-t, az isteni igazság kovászát, amelyről a Regula szól.¹ Ennek hivatása, hogy égi ízt adjon szerzeteséletük minden cselekedetének. Kell, hogy mélyen magukba szívják az igazi kereszténység szellemét, melyet a világ manapság oly kevésbé ért meg. Kell, hogy szent lelkesedéssel teljenek el hivatásuk szépsége iránt és hogy semmit el ne hanyagoljanak, ami őket annak tökéletességére vezetheti.

Végül, ha kitartók, a próbaidőnek vége felé, megtörténik a „scrutinium”, a vizsgálat, melynek alapján a szerzetesi családba fölvetetnek. Ekkor helyezik utójára és nagyobb ünnepélyességgel elébük azt a Szent Regulát, amelyet olvastak, amelynek három ízben hallották magyarázatát és amely ettől kezdve lelki katonáskodásuk törvénye lesz: „*Ecce*

lex sub qua militare vis. Ime a törvény, amely alatt katonáskodni akarsz.”⁹

Erre, miután minden elő van készítve, megtörténik *a fogadalom, a szerzetes keresztsége.*

Ez a magasztos szertartás kétségkívül gyakran változott idők és országok szerint és ma is különböző, kongregációk és kolostorok szerint. De mindenütt megtaláljuk benne azt a négy mozzanatot, amely megfelel a keresztségi szertartás négy fő részének: a világ szellemének való ellentmondást, a hitvallomást, a misztikus halált és végül az új élet jelvényeinek átadását.

A *keresztség szertartása hármas ellentmondással* kezdődik. „Ellene mondasz-e az ördögnek?” — kérdi a pap a keresztelendőitől. — „Ellene mondok.” — „És minden cselekedetének?” — „Ellene mondok.” — „És minden pompájának?” — „Ellene mondok.”

Ugyanez az értelmé azoknak *a kérdéseknek,* melyeket az apát a jövőendő *fogadalmashoz* intéz, miután emlékeztette őt arra, hogy a fogadalom mintegy második keresztség. Az apát kérdi: „Ellene mondasz-e a világnak és az ő pompáinak?” — „Ellene mondok.” — „Ellene mondasz-e még felebarátaid szeretetének is, ha ez ellentétben volna Jézus Krisztus szeretetével?” — „Ellene mondok.” — „Ellene mondasz-e saját akarotodnak, hogy aláveds magad a szent engedelmesség igájának?” — Ellene mondok.”

A szerzetesnek ez a hármas lemondása kiegészíti és tökéletesíti a keresztségben tett fogadást.

Mindez azonban csak a nagy cselekmény negatív része. Aki a keresztség szentségét fel akarja venni, miután ellene mondott az ördögnek, ugyanakkor hangosan ki kell jelentenie Krisztushoz való ragaszkodást. Ez történik meg, mikor a keresztelőmedencébe lép, a *keresztény hitvallásnak,* a *symbolumnak* fennhangon való elmondásával.

Ugyanilyen a szerzetesélet jelöltjének második cselekménye is. Miután ellene mondott a világ pompáinak, felebarátai helytelen szeretetének és saját akaratának, ő is épúgy elmondja gyakorlati hitének formuláját, a fogadást: örökre egybefűzi magát Krisztussal hármass kötelezettség által. Ezek mindegyike egy-egy ellenmondásnak felel meg: az *állhatatosság* egy helyhez köti, minden családi kötelék és minden érzelmi hajlandóság ellenére, mely őt a világba akarná visszacsábítani; az *erkölcsök megjobbítása* arra kötelezi, hogy egyre jobban elforduljunk a világ szellemétől és elveitől; végül az *engedelmesség*nek mostantól kezdve azt a helyet kell elfoglalnia, amelyet a múltban az önakarat töltött be.

Ezt a professziót a legjobb szerzeteshagyományok szerint *misztikus jelenet* követi. Ez a keresztség szentségében a *vizbemerítés* szertartásának felel meg. Maga Szent Pál fejtegette ennek az alámerítésnek szimbolizmusát: ennek az a jelentése, hogy a hívő részt vesz Krisztus halálában és eltemetésében. „*Consepulti enim sumus cum Christo per baptismum in mortem*. Eltemettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által.”³ Amíg a keresztelendő egyre mélyebbre merül a vízben, elhangzanak Isten szolgájának ajkáról a szentségi szavak: Én téged megkeresztellek az Atyának, Fiúnak és Szentlélek Istenek nevében.

Hasonlóképpen a fogadalom szertartása szerint, mihelyt az új fogadalmas kimondta a fogadalmi formulát, azonnal mintegy a halál állapotában tűnik fel: egészen leborul a szentélynek padozatára. A halál és temetés gondolatának még erősebb hangsúlyozására, már századok óta meghonosodott a halotti lepel, gyertya, lélekharang szokása. És jöllehet néha erről a helyéről eltávolították ezt a szertartást, a jelentése alapjában ugyanaz maradt. Az új fogadalmas még a földön leborulva marad, mikor az apát

elimádkozza fölötté azt a négy ünnepélyes imádságot *ad faciendum monachum*, amelyek a régiek szerint „szerzetessé tettek”. Ezek egymásután a Szentháromság egyes személyeihez fordulnak. Mintegy kifejtései azoknak a szent szavaknak, melyeknek újjászületésünket köszönjük.

De mint fentebb mondtuk, semmi sem hal meg, ami Istené, legfeljebb csak azért, hogy csakhamar *új és jobb életet* kezdjen. Erre tanít Szent Pál, mikor tovább fejtegeti a keresztség szertartását: „Mindnyájan, kik Krisztusra megkeresztelkedtek, Krisztust öltöttétek magatokra.”⁴ Mintha azt mondaná: Az az isteni élet, mely a keresztvízzel elborított benneteket, folytonosan áramolják reátok, tőletek, bennetek. Úgy hordozzátok ezt Krisztussal szellemi és életközösségben, mint a ruhát, ami tudtára adja az embereknek, kik vagyunk, hivatásunkat, rangunkat, melyet a születés vagy állásunk adott. Ez az értelme annak a fehér ruhának, melyet az újonnan megkereszteltnek adtak, mikor kilépett a keresztelőmedencéből. Ennek arra kellett figyelmeztetnie őt, hogy a keresztség kegyelme második Krisztussá tette. Sőt ezzel a jelképpel nem is elégedtek meg. Ugyanazt a gondolatot sok egyéb formával is kifejezésre juttatták még. Krisztus a Messiás, az Úr fölkentje, Krisztus egyszersmind feje az embernek: „*Omnis viri caput Christus est.*”⁵ Ennek a tanításnak kifejezése végett öntünk illatos olajat az újonnan megkereszteltnek fejére. Ez a *chrismatio*. Krisztus király is és ennek a királynak megvan a maga jelvénye, melyet viselniök kell a katonáinak is: ez a keresz. Ezt jelöli a főpap keze minden neofitának homlokán, mikor megkeni az „üdvösség olajával” és a béke áldásával. Végül Krisztus Urunk világosság: ezért adunk égő gyertyát az újonnan hívőnek kezébe. És hogy ez a szellemi átöltözés ne csupán külső látszat legyen, mint a ruha, hogy mé-

lyebbre hatoljon, mint maga a megkenés, végül következik minden misztériumnak pecsétje, az Úr testének és vérének szentsége, mely a velőig áthatja egész lényünket, hogy ott csodás teljes átalakulást eredményezzen. Ez a végső határ, mely előtt az Úr Jézus irántunk való szeretete nem áll meg.

Ez a *jelképes átöltözésünk* a fogadalom napján válik teljessé, kétségtelenül szigorúbb, nem kevésbé jelentős módon. Semmi sem hiányzik itt. Ha abban a megkülönböztető ruhában, melyet az ünnepélyes pillanatban kapunk, a fekete szín került a húsvéti tunika ragyogó fehérsége helyébe, ez csak azért van, hogy figyelmeztessen: ez a második keresztség terhesebb, mint az első, a bűnbánat keresztsége ez, melyben a halotti állapot csak ennek a látszólagos és csalóka földi életnek a befejezésével fog végződni. Az öröm és béke kenetét, mely hozzá csatlakozik, a testvéri ölelés jelképezi. Ezalatt a kar a szívek egyetértéséről énekel, melyet megáld az Úr, arról az egyetértésről, melyet a zsolnáros Áronnak fejétől egészen ruhája széléig folyó finom kenettel hasonlít össze. A kereszttel való megjelölés keleten a legrégebbi időktől fogva részét alkotja a szerzetes-avatásnak. Nyugaton magának a kukullának az alakjában elégségesen jelképezve látták az Úr keresztségét, úgy hogy az új fogadalmas beöltöztetésére rendszerint ezek a szavak szolgáltak: *dominicae cruci dedicari*, az Úr keresztségének felajánlva, feláldozva lenni. A keleti szerzetesek szertartásában hasonlóképpen az égő gyertya is ott szerepel. Nálunk ez nagyon megindító és találó módon fejeződik ki a diákonus felszólításában, melyet az új testvérhez intéz abban a pillanatban, mikor ez Krisztushoz, az igaz világosságához közeledik és éppen szívének „lámpáját” akarja felékesíteni: „*Surge, qui dormis... et illumina bit te Christus, kelj fel alvó... és Krisztus meg fog világítani.*”⁶ Az Eucharisztia vételének ilyen fel-

fogása eredményezte az ősegyházban azt a szokást, hogy a szentáldozás közben a szép 33. zsoltárt énekeltek: „Közeledjetelek hozzá és világosság áraszt el benneteket, *Accedite ad eum et illuminamini.*”

Még egy utolsó vonással érzékeltetjük azt az egyezést, mely a keresztség és a szerzetesi fogadalm szertartása között fennáll. Az újonnan megkeresztelt nem lép be azonnal keresztsége után a közösség életébe. Néhány napig viseli még a fehér tunikát, részt vesz a szent misztériumokban, szorgalmasan látogatja az Isten házát, külön van helye a keresztény közösség gyülekezetében. Csak a fehérvasárnap előtti szombaton, sabbato in albis, mikor leteszi a fehér ruhát, nyeri meg helyét a rendes hívők sorában. Szerzetes elődeink utánozták az új fogadalmásokra azokat a szabályokat, melyeket az egyház új híveire alkalmazott. Kolostoraink legtöbbszörében az új fogadalmasnak a fogadalmát követő napokon állandóan viselnie kellett a kukullát, melyet az apát adott reá. Teljes hallgatagságban kellett lennie. Némely helyen még össze is varrták a kapuciumot úgy, hogy sem éjjel, sem nappal nem lehetett azt levetni. Ez a szokás máig is fennmaradt némely apátságban. Végül, néhány nap leforgása után, a konvent-mise végeztével megtörtént az új fogadalmas „szájának megnyitása”, *aperitio oris*. Ez azonnal az oltárhoz járult és a szent áldozásban részesült. E régi szokásokból két ismeretes részletet tartottunk meg: a fogadalmat követő három napon a kukulla állandó viselését és a „száj megnyitását” a káptalánon a negyedik nap reggelén.

Tévednénk, ha e fontos egyezések sorozatában nem látnánk egyebet, mint pusztán archeológiai érdekességet. Mindez annak az egyházi hagyományban gyökerező fontos és alapvető tannak kifejezője, hogy *fogadalmunk valóban második keresztség, amely, hasonlóan az elsőhöz, bűneink büntetésének teljes*

elengedését eredményezi. Legutóbbi időben rendünk egyik teológusának sikerült összegyűjtenie azokat az adatokat, amelyekben ez a tanítás alapul: kevés tételünk van, a tulajdonképeni hittételeken kívül, mely oly szilárd alapon állana, mint ez. Először is az egyházatyák, Szent Jeromostól Szent Bernátig, mind egyhangúlag, majd a keresztséggel, majd a vértanúsággal, mely nem egyéb, mint vérkeresztség, hasonlítják össze a szerzetesi fogadalmat. A Regula magyarázói, a nagy szerzetesi zsinatok, a különböző szerzetesi közösségek liturgiája, mind visszhangjai a hagyomány e tanításának. Szent Tamás is mellette nyilatkozik és őt követi a középkor egész iskolája. A kánonjog hivatalosan szentesíti ezt gyűjteményeiben. A misztikus írók éppen e pontból indulnak ki, mikor a szerzetes állapot magasztosságáról elmélkednek.

Mindez kétségtelenül e tiszteletreméltó ritusnak magasztosságát sugalmazhatja nekünk, melyen sohasem lehetünk jelen mély megindultság nélkül. Bár csak azok, kik lelkük egész buzgóságával készülnek letenni a szent fogadalmakat, jó hasznukra fordítanák ezt a tanítást! Ami bennünket illet, akik már megtettük ezt a nagy lépést és akik talán sajnáljuk, hogy nem vontunk belőle akkora hasznot, mint ahogy most szeretnők, emlékezzünk arra a másik, hasonlóan jól megalapozott tanításra, mely fájdalunkat enyhíteni tudja: nemcsak magához a fogadalom tényéhez kapcsolódik az összes bűneinkért járó ideiglenes büntetések elengedése, hanem a *fogadalom egyszerű megújításához is*, akár magánosan végezzük, akár nyilvánosan, mindenesetre oly lelkiállapotban, amint a szent fogadalmak feltételeznek. Ezt a gondolatot, amely már a XII. század két nagy szász apácájának, a bencés Nagy Szent Gertrudnak és Szent Mechtildnek írásaiban is feltűnik, azóta a teológusok hosszú sora fenntartotta, pl. siénai Szent Bernardin,

chartreuxi Dénes, a salamancai tudós kármeliták, Szent Alfonz, és legutóbb Beuron tiszteletreméltó alapítója, Wolter Maurus apát. Nem akarjuk bővebben kifejteni azokat a belső okokat, amelyeket felhozunk. Elég, amit mondtunk, hogy igazi tiszteletet keltsen bennünk a fogadalom megújításának szokása iránt. Több kongregációnkban hivatalosan szokott megtörténni évenként egyszer. De ezt minden buzgó szerzetes meg szokta ismételni magánosan szerzetespályájának minden egyes napján. Erre szolgál a breviáriumunkban, a szentmisét követő hálaadás után található imádság. A tudós Haeften, Afflighem priorja állította össze s az Egyház búcsúval látott el. Használjuk ezt oly gyakran, ahányszor csak a buzgóságunk ösztönöz rá.

Hogy ezeket a futólag mondottakat a szent fogadalmak értelméről és értékéről befejezzük, meg kell jegyeznünk, hogy a fogadalom nem csupán a kereszttség elégtételi erejével rendelkezik, hanem legkisebb cselekedeteinknek is természetfeletti méltóságot és érdemet szerez. Kiténik ez abból a néhány hasonlatból, amelyek Szent Anzelmnek a szerzeteséletről szóló értékes fejtegetéseiben találhatók. Ezek már nem egy gyöngé és ingatag lélekkel tettek jót; a többiek pedig csak megerősíthetik hivatásuk buzgalmában és örömeiben.

Szent Anzelm a szerzetest és a világi embert két oly emberhez hasonlítja, kiknek saját földjük és rajta sok és értékes gyümölcsöt termő gyümölcsfájuk van. Mindketten hódolatukat akarják közös uruknak bemutatni. Keresik az erre szolgáló eszközöket. Az első így szól: „Uram, van kertemben egy kiváló gyümölcsöt termő fám. Megígérem, hogy évenként bizonyos mennyiséget összegyűjtök gyümölcsöiből és azt neked felajánlom.” Közeledik a másik és így szól: „Uram, nekem is van gyümölcsfám, mely bőséges termést hoz. De én úgy szeretlek

téged és a te méltóságod oly nagy, hogy pirulnom kellene, ha csupán néhány gyümölcsöt hoznék neked. Legyen a fa egészen a tiéd! Gondozza a te megbízottad és gyűjtse össze gyümölcsseit.” A kettő közül melyiknek ajándéka tetszenék inkább? Kétségtelen, hogy azé, aki az egész fát mindenestül ajánlja. „Nos, — mondja a Szent, — ez a viszony áll fenn a világi és a szerzetes között. Természetes és kegyelmi állapotukat tekintve, mind a ketten nagy-szerűen gyümölcsözhetnek az ég számára. De mit tesz a világi ember? Csupán jó cselekedeteit ajánlja fel az Úrnak, míg magát az akaratot, melyből azok sarjadanak, önmagának tartja fenn. A szerzetes éppen ellenkezően, az Úr iránt való mérték nélküli szeretetében lábához borul és így szól: Vedd az egészséget, a gyümölcsöket is, meg a fát magát is, a jócselekedeteket, meg az akaratot is. Akaratom megbízottadnak, az apátnak hatalma alatt áll majd, aki-nek tisztje lesz kormányozni a te birtokodat. Így nincs semmi kétség aziránt, hogy a szerzetes jócselekedetei pusztán a fogadalom ténye által sokkal kedvesebbek az Isten előtt, mintha ugyanazokat a cselekedeteket egy világi ember ajánlja fel.”⁷⁷

A szív mélyén azonban mégis megmarad valami aggodalom. Mindez igen szép, mondják egyesek, mindaddig, míg a szerzetesben lángol a hivatás buzgalma. De jó majd a nap, mikor ez a buzgalom meghidegül, mikor a fegyelem terhessé válik. Nem volna-e akkor sokkal jobb szabadon szolgálni Istennek a világban, mint a fogadalmak kötelékében? Semmiképpen sem, válaszol Szent Anzelm, csak soha el ne szakítsa akaratosan láncait. Valóban, a szerzetes hasonló a beteghez, kinek teste telve van gonosz nedvekkel. Az orvosok megmondják, hogy veszélyben forog, ha csak fájdalmas műtétnek nem veti alá magát. A beteg látja állapotának súlyosságát, egy pillanatig sem habozik magát alávetni a kezelésnek. Mi-

vel azonban jól tudja, hogy nem bízhatik magában, megkötötteti magát, kéri, hogy fel ne oldozzák a műtét befejezése előtt. Így is történik. De alig hatol a kés a húsába, a türelmetlen beteg nyugtalankodni kezd. Erősítgeti, hogy neki nincs is oly nagy baja. Könyörög az orvosoknak, hogy hagyják abba a műtétet. Kétségbeesésében kiabál, szörnyen fenyegetődzik, ha azonnal fel nem oldozzák. De minden tiltakozása hiábavaló. Környezete mindent hallatlanra vesz, csak a beteg legelső kérésére gondol. Fájdalmas jajjai, könyörgései ellenére az orvosok szilárdak maradnak és befejezik a műtétet. Nemsokára a beteg, megszabadítva fekélyétől, mely halállal fenyegette, visszanyeri erőit és most ő siet köszönetet mondani azoknak, kik nem engedtek a gyöngesége pillanatában hozzájuk intézett kérésnek. Hogyan, kérdi a Szent, a műtét nem használna neki azért, mivel gyöngének mutatta magát néhány pillanatig a műtőkés alatt? . . . Ez a beteg nem más, mint az az ember, aki ki akar gyógyulni hibáiból, megköti magát az állhatatosság, az erkölcsök megjavításának és az engedelmességnek hármasságával. Hiába érzi magában ezek után a lelki orvosok ellen a lázongás indulatait. Látszhatik néha engedetlennek, haragudhatik vérvörösen és tiltakozhatik, hogy az ő lelke nem oly beteg. Hacsak addig nem megy, hogy eltépi láncait, lehetetlen, hogy a végső eredményben kételkedjünk. Ha később teljesen kigyógyul azokból az ártalmas szokásokból, melyek tönkretették lelkében a természetfölötti életet, ő lesz az első, aki örül azon, hogy kezdetben készakarva megkötötte magát és hogy elkövetett esztelenségei nem fogják meghíúsítani azt a jó eredményt, melyet szent fogadalmának letévésekor remélt. ⁸

Örülünk tehát ennek az üdvös félelemnek, mely biztosít bennünket önmagunk ellen és megerősít abban a keresztényi bűnbánatban, amelyre magunkat

az Apostol tanácsa szerint köteleztük. Köszönjük meg Istennek, hogy megadta azoknak, kiket szeret, ezt a második keresztséget, mely annyi hívőnek visszaállítja és biztosítja az első felséges jogait. Egyik is, másik is, örömünk és dicsőségünk. Megérdemlik örök hálaadásunkat, aminthogy az Egyház is figyelmeztet bennünket minden évben pünkösdi keddjének Introitusában: „*Accipite iucunditatem gloriae vestrae, gratias agentes Deo, qui vos ad caelestia regna vocavit.* Vegyétek dicsőségtek örömét, hálát adva Istennek, ki titeket a mennyországra meghívott.”

¹Reg. 2. fej. — ²Reg. 58. fej. — ³Róm. 6, 4. — ⁴Gal. 3, 27. — ⁵Kor. I. 11, 3. — ⁶Ef. 5, 14. — ⁷Szent Anzelm, *De similitudinibus*, c. 84. P. L. 159, 655. — ⁸U. o. c. 80.

V. APOSTOLI ÉLET.

„Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum.

Állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában.“ Csel. 2, 42.

Mit értettek a 12. századig apostoli életen? — Szent Benedek eszménye, melyet szerzetesei elé tűzött: legyenek az Egyház legéleterősebb tagjai. — Hármaskötelezettség: az apostoli Szentszékkal a legbensőségesebb kapcsolat. — Érdeklődés a katolikus élet minden megnyilvánulása iránt. — A kereszténység ősi szellemének megőrzése. — A bencés szerzetesség létjogosultsága korunkban.

Az Apostolok cselekedeteinek új szakaszához érünk. Láttuk, mint kérdezik Szent Péternek a bűnbánat szellemétől megilletett hallgatói, mit cselekedjenek. „Tartsatok bűnbánatot, vegyétek fel a keresztiséget”, felelte Szent Péter. Tanácsát azonnal három-ezer ember követte. Szent Lukács leírja a fiatal kereszténység, az újszülött Egyház zsengéinek életét. Ezt az életet a hagyomány, az imént idézett szövegnek megfelelően *vita apostolica*, „apostoli élet” névvel illeti. Manapság ezen általában azoknak az életét értik, akik az igehirdetést gyakorolják, akár saját hazájukban, akár messze missziókban. Egészen más volt az „apostoli” jelzőnek értelme az első tizenkét évszázadban. „Apostoli embernek”, *vir apostolicus*-nak lenni akkor annyit jelentett, mint az apostolok-

nak és közvetlen tanítványaiknak életmódját követni. Az apostoli életet azok élik, akik iparkodnak utánozni az első keresztények életmódját és ezen első-sorban a szerzetesi életmódot értik. Ez a tanítás van abban a munkában, melynek címe: *De vita vere Apostolica*,¹ amelyet a tiszteletreméltó Rupertnek, Deutz apátjának tulajdonítanak. Midőn újabb szerzetesrendek keletkeztek a XI. század óta, azt kérdezte magában a szerző: Vajjon nem abban áll-e az apostoli élet, hogy kereszteljünk, prédikáljunk és csodákat műveljünk? Miután kimutatta ennek a gondolatnak elfogadhatatlan következményeit, Szent Kasszián tekintélyére támaszkodva kifejti, hogy *az igazi apostoli élet nem egyéb, mint az első keresztények élete*. Mivel pedig az életet ugyanazzal a buzgósággal nem tudta folytatni a keresztények egyre növekedő tömege, végre is ez az élet a kiválasztottak szűk körére szorult, akik hívek kívántak maradni az apostoloktól hirdetett és valóban át is élt eszményhez. Ezek a kiválasztott lelkek: a szerzetesek.

E felfogásmódot a tiszteletreméltó deutzi apátnak bizonyára nem elfogultság sugalmazta. Szent Ágoston és Szent Jeromos ugyanígy nyilatkoznak. Maga Szent Benedek Atyánk Regulájában ugyanezt adja elő. Több ízben is utal az első keresztények életmódjára. Erre emlékeztet, midőn a javaknak a testvérek közötti fölosztásáról szól² vagy midőn int, hogy el ne kövessük a javak eladásában Ananiás és Szafira hibáját.³ Mikor kifejezetten hirdeti, hogy nem lehetünk többé valódi szerzetesek, ha nem utánozzuk atyáink és különösen az apostolok életét: „*Tunc vere monachi sunt, si labore manuum suarum vivunt, sicut et patres nostri et Apostoli*. Akkor valódi szerzetesek, ha saját kezük munkájából élnek, mint atyáink és az apostolok is.”⁴

Ez a mi eszményünk: az első keresztények élete,

mely az Egyház életének kezdetén bimbózott, az apostolok életpéldájának s tanácsainak kettős hatása alatt. És valóban, hiába keresnénk másutt mélyebb okot arra, hogy Istenben dicsekedjünk szerzetes mi-voltunk miatt, mint éppen itt. Sokszor szemünkre vetik az emberek azt, hogy elmaradottak vagyunk, hogy csak a középkor lebeg szemünk előtt és azzal lezárjuk az Egyház igazi életét. Kiteszük magunkat annak a veszedelemnek, hogy magunk is ereklyékké válunk, talán értékes, díszes tartóba foglalt ereklyékké, de amelyek végre is kiszáradtak és napjaink keresztény társadalmának ölen semmi életet nem mutatnak. Nos, a dolog nem úgy áll. Nem arról van szó, hogy visszamenjünk a középkorba és ennek olyan intézményeihez, amelyek talán egyszersmindkorra elavultak. Az sem igaz, hogy mi az Egyház életét a történelem ezen vagy azon a lapján befejezettnek hisszük. Csupán annyit állítunk, hogy ez az élet soha oly gazdag, soha oly bőven áradó nem volt, mint az Egyház keletkezése idején, amikor a föld még meleg volt a Kálvárián kiontott vértől. Azt tartjuk, hogy az Apostolok valóban elnyerték a „Lélek zsenge-áldozatát”, vagyis a Szent Tamástól meg erősített magyarázat szerint, elnyerték „időben előbb és bőségesebben, mint minden más, *et tempore prius et abundantius*”.⁵ Egyedüli törekvésünk tárgya az, hogy a lehető legjobban megközelítsük azt az életmódot, amelyet ők kezdtek meg az Egyházban, hogy megőrizzük szellemük teljességét, az igazság megfoghatóságának és a szeretet meghidegülésének ellenére is, amelyet az utána következő századok tagadhatatlanul felmutatnak. Mi a törzshöz akarunk közeledni, vele szorosan egyesülve élni, élni az ő erős, teljes életét. Vannak, akik látják a sok kis ágat, az ágak végén a szemre szép virágokat és azt képzelik, hogy az egész élet ott dolgozik ezekben a fiatal és végső nyúlványokban, hol a nedvek mun-

kája szembetűnőbb. De mi lenne mindez az erős törzs nélkül, melynek szálai — annál életrevalóbbak, minél közelebb esnek a gyökérhez — közvetítik a többi résznek a rajtuk keresztül áradó élet-erőt? A mi gyökerünk Krisztus, az, akit az ádventi vágyainkban ily címmel illetünk: *O radix Jesse*, az, kit Izaiás a földből fakadni és növekedni látott, „*sicut radix de terra sitiendi*, mint gyökér a szomjas földből”,⁶ azaz a Boldogságos Szűz Mária szűzi méhéből. A törzs, a fa koronáját a gyökérrel közvetlenül összekötő rész: az apostoli nemzedék, mindazok, akiket Isten arra választott ki, hogy a keresztény életet az idők végéig megőrizték a maga eredeti erejében és gazdagságában. A lombzat és a gyümölcsök változnak évről-évre. A kicsi vékony ágakat is ezerféle körülmény tördelheti. De amíg a fa áll, a törzs és gyökér semmit sem veszített életrevalóságából. Már pedig a szerzeteseket mindig a törzshöz és a gyökérhez tartozóknak tekintették. Azért mondhatta valaki, hogy a „tölgyek és a szerzetesek örökkévalók”.⁷ Ékesszólóan fejezi ki ezt az igazságot Monte Cassino tizennégy századot megért apátságának jelmondata: *Succisa virescit*. Levágva újra kizöldül!

Ebből az alapelvből fontos kötelezettségek háramlanak reánk. Minden fa törzsén három saját-ságot fedezhetünk fel. Az első az *egység*. A fa többi része minden irányban szétágazik, száz meg százféle rügyet, lombot, levelet hajt. Egyedül a törzs őrzi meg fonséges egységét. Ez az egység azonban korántsem önző: ő a csatornája az egész életnek, mely egészen a legvégső ágakig folyik. Ezt nevezzük az Egyházban *katolicitásnak*. Végül a harmadik saját-ság az *erő*, az *életerő*, amely egyre jobban duzzasztja és vastagítja a törzset, míg az ágak az évek multával egyre vékonyabb és törékenyebb vesszőkbe ágaznak szét.⁸

Akiknek hivatásuk az apostoli élet folytatása az Egyházban, saját magukban meg kell valósítaniok ezt a három jellegzetes tulajdonságot: az egységet, a római Szentszékkel való közösségben; a katolikus élet teljességét az egész földkerekségen elterjedt Egyház érdekeinek szívükön-viselésével; kiváltképpen pedig meg kell őrizniök a kapcsolatot az Ősegyház szentségének nagy hagyományaival korunk hanyatlásával szemben.

Tehát először: a szerzetesnek *benső egységben* kell lennie *a római Szentszékkel*. Ez magától értetődik. Nézzük az Egyház kezdő állapotát. Akkor az egység annál szorosabb volt, minél kisebb a hívők száma. Az egység köteléke és központja akkor Szent Péter. Ő elnököl Mátyás apostol megválasztásánál. Az első megtérések az ő közreműködése által történnek a zsidó nép között, ő fogadja be az Egyházba a pogányság első zsegeit. Péter lábához teszik le a hívők házaiknak és földjeiknek árát, Saul őt látogatja meg először megtérése után. Ugy olvassuk, hogy Péter a legelső „a szenteknek városról-városra való látogatásában”. Eljő a nap, mikor Pétert Heródes börtönbe veti: és ime, egyszerre az egész Egyház érzi magát üldözöttnek az ő személyében és mindaddig nem nyugszik, forró könnyörgésekkel Istenhez fordul, míg ki nem szabadul. Szóval, Péter az alig megszületett Egyházban minden egyes alkalommal a fő és a középpont kettős jogát gyakorolja, mellyel Krisztus ruházta őt fel, mielőtt Atyjához ment volna.

Ez a küldetés nem szűnt meg Szent Péter személyével, folytatódik utódaiban. Ezeknek széke a szó teljes értelmében „Apostoli Szék” lesz; s az *Apostolicus* jelző az idők végéig fogja diszítani a rajta ülő főpapot. Kell tehát, hogy a keresztyénység választottjai, kik az apostoli életet utánozni iparkodnak, egyre szorosabban tömörüljenek az Apostoli

Szentszék körül úgy, hogy sem a szám nagysága, sem a lakóhely távolsága, sem az idők viszontagságai ne akadályozzák meg azt a termékeny egységet, melynek az első hívek oly megindító példáját nyújtották mindjárt pünkösöd másnapján.

Őseink szemében, jól tudjuk, a Szentszékkel való összeforradás az életerőnek és dicsőségnek volt a záloga. A bencés szerzetes, bárhová lépett, mindennütt a római befolyás megszemélyesítője volt. Gondoljunk Szent Ágostonra Angliában, Willibrordra a frízek között, Szent Bonifácra Németországban, Szent Adalbertre a szlávok között: mindig Róma küldi őket, törekvéseiket felkarolja, sikereiket megáldja. Miután Szent Benedek rendje Rómában a liturgia nagy művére befolyását érvényesítette és a keresztény hittelt a műveltséget a földkerekség minden részén elterjesztette, még magasztosabb hivatás is várt reá: ez a rend úgy egybeforrt Róma sorsával, hogy ő adja, sugalmazza és minden módon támogatja a XI. és XII. század nagy pápáit, az Egyház szentségének és függetlenségének hősi védelmezőit.

Ettől kezdve különböző okok hatása alatt szerepe kezd jelentéktelenebbé válni. Azonban állandó és jelentős tény, hogy a pápák sohasem szüntek meg támogatni ezt a rendet, felemelni, magukhoz fűzni, mint a fejhez a fő tagokat, *velut principalia capiti suo membra*,⁹ VII. Gergelyünk szavai szerint. Mi magunk is nem voltunk-e boldog tanúi a legutolsó pápák rendünk iránti vonzalmának? Nem fejezték-e ki ők elég gyakran és elég nyomatékosan azokat a reményeket, melyeket felőlünk táplálnak? Feleljünk meg bizalmuknak: jusson eszünkbe minden alkalommal, hogy a szerzetesnek, ha meg akar felelni hivatásának, Szent Péter emberének, a szent és apostoli római Egyház szolgájának és hűséges fiának kell tartania és mutatnia magát.

De lehetetlen Rómát hittelt és szeretettel átka-

rolni a nélkül, hogy ugyanakkor észre ne vegyük a *katolikus élet minden érverését*, melynek Róma a Gondviseléstől rendelt középpontja. A szerzetesnek nem szabad szűkkeblűnek lennie. Mindannak, ami az Egyházat bármely időben és bármely szempontból csak érdekli, hű visszhangot kell találnia az ő szívében, s ott természetfölötti és hatásos együttérzést kell keltenie. Szent féltékenységgel őrködik a szerzetes a tanítás és a hagyományok kincseinek megőrzésén, melyeket a századok az Egyház kebelén felhalmoztak, másrészt nem szigeteli el magát azoktól a mozgalmaktól sem, melyeket az Úr Lelke a keresztény társadalomban a jelenben kelt. A kereszténység elleni minden támadás neki is szenvedést okoz. Szeretné magát megsokszorozni, hogy megtorolja a támadásokat és megvédje az Egyházat. Legáltalább is imádságainak nagy része az Egyházért van. Bőkezű kéréseiben a saragossai vértanúk példáját követi, kik azt mondták, hogy „nekik az egész kelettől-nyugatig elterjedt Egyházat szemük előtt kell tartaniok. *In mente me habere necesse est ecclesiam catholicam ab oriente usque ad occidentem diffusam*”.¹⁰

Mikor apátjának kívánságát követve és vele egyetértésben irányt akar szabni tevékenységének, legelőször is Isten hatalmasan kiterjedt Egyházára tekint. Igyekszik megérteni, mire van annak legjobban szüksége ebben, vagy abban az országban az ő földi életének ideje alatt. Nem így tettek-e napjainkban a szerzetesrendünk felvirágoztatására és elterjesztésére Istentől küldött férfiak? És alig hogy újból felhangzott nálunk az istendicséret, máris ugyanaz a gondolat hajtotta őket, hogy az Egyház üdvös befolyásának növelésére alkalmas eszközökkel minden országban közreműködjenek. Egyik helyen az ifjúság gyökeresen keresztény nevelésével, másutt apostoli missziókkal a hit megőrzésére itthon, aztán,

ha Istennek úgy tetszik, a hit terjesztésére idegenben. Ismét másutt irodalmi és művészi munkákkal, melyek folytatják körünkben a multnak szép és jó felé irányuló törekvéseit. Végül a nagy szociális kérdések megoldásában tevékeny részvétellel, hisz itt is, mint mindenben, az Egyházé volt a kezdeményezés. Lehetséges, hogy elgyengít bennünket, ha a kolostori élet tagadhatatlanul meglévő terhéhez még eleven külső tevékenység is járul. Kétségtelen, hogy őseink élete nem volt ily munkával agyonterhelt, ily ideges élet, mint a mienk. De ez már a jelen kornak egyik szükséges következménye, ma az emberek gyorsabban élnek, mint a régmultban. Mikor az Egyház ellenségei szünet nélkül egyszerre minden oldalról támadnak ellene, akkor méltányos, hogy fiai is megkettőzzék tevékenységüket és buzgalmukat. Ha Rendünk nem akarja multját megtagadni és jövőjét veszélyeztetni, semmi tekintetben sem maradhat hátra. Kétségtelen, hogy tevékenységében mindig lesz valami komoly megállapodottság, de lesz a tevékenységükben hatalmas erő is, feltéve, hogy mindegyik szerzetes hozzáadja a közösség mozgalmához azt a készséget és önzetlenséget, mely a természetnek terhes ugyan, de biztosítja a sikert.

Mi annál inkább készek vagyunk követni a fegyverbe hívó szót, mert fogadalmunk örökös készenlétbe helyez bennünket. Arra köteleztük magunkat, hogy a *kereszténység eredeti szellemét a maga teljességében és üde erejében megőrizzük* magunkban. Ez, mint tudjuk, az „apostoli élet”-nek harmadik jellemző tulajdonsága. Erről is kell röviden szólnunk, hisz a szerzetesi életnek ez a fő és nélkülözhetetlen föltétele.

Bátran állíthatjuk, sem az igazságot, sem a kellő tiszteletet nem sértjük vele. A megtestesült Ige, akiről az Evangélium azt írja, hogy halandó testét az idő és a kor hatásának alá akarta rendelni, ettől

a saját misztikus testét sem akarta felmenteni. Jól lehet az Egyháznak örökös ifjúságot ad az a ragyogó és szent élet, melyet a Szentlélek újítt meg benne szünet nélkül, mégsem járta meg annyi század útját a nélkül, hogy ne veszített volna valamit legalább külső vonásainak eredeti üdeségéből és ifjúságának pezsgő életerejéből. Emberi oldala, úgy látszik, bizonyos órákban megérzi azt a fáradtságot és kimerültséget, melyet maga a Mester is magára akart vállalni, mikor „elfáradva az útban” a hatodik órában leült a szamariai kút szélére.¹¹ Nem azokról az esetleges formákról beszélek, melyek az Egyházat úgy díszítik, mint a fejedelmet ékességei, amelyeket korról-korra megcserélhet a nélkül, hogy bármi-képpen is a hanyatlásnak jeleit kellene látnunk ebben. Hogy templomai ilyen vagy amolyan stílusban épültek, hogy a liturgiája változásokon megy keresztül, hogy fegyelme alkalmazkodik a jelenkor szükségleteihez; mindebben semmi különös sincs, mindezek inkább világos jelei annak, hogy nem merevedett meg abban az élettelen mozdulatlanságban, mely csakhamar hatalmába ejtette az elszakadt egyházakat. Erről sincs itt szó. Hanem a hitnek egyre növekvő megfogyatkozásairól, amely, ha Isten közbe nem lép, már a keresztény nemzeteket is az apostoltól megjövendőlt aposztáziába sodorja.¹² Az Egyház hatásának és tekintélyének csökkenéséről, mert az Egyházat a forradalmak megfosztották mindattól, ami emberileg biztosította számára a népek szemében a függetlenséget és méltóságot; a nagy és mély tudományú emberek viszonylagos ritkaságáról, amin korántsem tud segíteni az oktatás általánossága. Arról van szó, hogy egyre jobban csökken azoknak a kolostoroknak és embereknek száma, akik az imádságnak, főleg a liturgikus, hivatalos egyházi imádságnak szentelik magukat; arról, hogy azok, kik magukat keresztényeknek mondják, mily könnyen meg-

feledkeznek e nagy társadalmi kötelességről, ami pedig nyilvános és látható jele a többi testvérekkel való közösségnek; végül arról az általános feledésről, melybe a bűnbánatnak és önsanyargatásnak szent szabályai kerültek és ezeknek hiánya a legjobb bizonyítéka annak, hogy a keresztény gondolkodásmód tűnik, egyre jobban tünedezik, teljes elmosódással fenyeget.

A mi hivatásunk, szerzeteseké az, hogy példánkkal harcoljunk a hanyatlás számos jele ellen. Szent Vazul és a többi atyák már régesrégen hirdették ezt, de van még jobb eszközünk is, hogy e hivatásunk felől megbizonyosodjunk. Nézzük csak röviden Szent Benedek Atyánk törvénykönyvének a szerzetes életre vonatkozó előírásait. Ha ezt megtesszük, azonnal felismerjük, hogy a követelmények legnagyobb része annak az egyházi fegyelemnek a maradványa, mely kezdetben az egész keresztény népet igazgatta. Láttuk már ezt a munkára, a szükséges dolgok kiosztására nézve. Hasonlóképpen megállapíthatjuk a liturgikus imádság elrendezésénél, amilyen fontosnak tart minden egyes órát és különösen az éjszakai istendicséretet. Tudta, hogy a legtöbb imaóra az apostolok koráig nyúlik vissza és az éjszakai felkelés is megszokott volt az első századokban. A magántulajdon eltörlése és az összes javak közössége, a nyilvános vezeklések, a kiközösítések, — az emberi gyengeség következményei — csak olyan közösségekben lehetségesek, ahol buzgón igyekeznek, hogy Istenhez és Krisztushoz méltóan éljenek. A hosszú, szent olvasmányoknak szentelt órák, az igének a mindennapi legkisebb eseményekbe való folytonos beleszővése az imádság által, a vendégszeretnek és jótéteményeknek sokféle hagyománya, azok a szabályok, melyek a szeretet és béke fenntartására irányultak, az összes tagoknak hierarchikus fejükkel való szoros egysége: mindezen csele-

kedetek nem ugyanabból a szellemből élnek-e, mely a keresztény irodalom első termékeiből, antiochiai Szent Ignác leveleiből, alexandriai Kelemen Stromatáiból s a leghíresebb vértanúk aktáiból csap felénk? Itt találjuk meg kolostori fegyelmünk főbb pontjainak valódi gyökerét, egész a test megtartóztatásáig, mellyel már az első apologéták dicsekedtek, — egészen a szerdai és pénteki böjtölés szokásáig, mely az Egyház első századában dívott.

Kérdezhetné valaki: Vajjon a mai korban mi egy *bencés apátság hivatása és haszna?* És gyakran kérdezik is. Azok után, amiket fentebb láttunk, egyáltalán nem nehéz a felelet. E haszon ma szembeötlőbb, mint valaha. A hivatása pedig abban áll, hogy a népek szeme elé állítsa, mintegy hatalmas tűzhelyben összegyűjtse mindazt a fényt és meleget, erőt és gyengédséget, erényt és nagyságot, a belső lelkiélet erejét és a kifelé ható ellenállhatatlan és jótékony hatást, ami az Isten Egyházában elszórtan csak található. Kell, hogy minden keresztény már messziről meglássa ez „új Jeruzsálem” magas tornyait s a büszkeség hullámát érezze szívéen átcsapni: hogy ő is a szent nemzetséghez, az Egyházhoz tartozik. Kell, hogy itt tűnjék ki igazán, mivé fejlődött volna az Egyház, ha cselekvésének szabadsága biztosítva lett volna, ha a jó mag körül nem burjánzott volna annyi konkoly. Kell végre, hogy senki se lépje át a bencés kolostor küszöbét a nélkül, hogy mintegy kézzelfoghatóan ne tapintaná a keresztény életnek a valóságba való teljes átültetését, amelyről annyit beszélnek, de amelyet oly kevéssé ismernek az emberek. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ma, annyi régi intézmény eltűnése idején, semmi oly nagy hatással nem lehet a társadalomra, mint ezek az igazi, széles alapokra épült szerzetes közösségek. E hatás mély, kiterjedt és egyszersmind teljesen természetfölötti, mind eszközeiben, mind céljában. Oly hatás ez,

melyről méltán mondták, hogy hasonlít az Isten működéséhez, ki minden dolognak „mozdulatlan mozgatója”.

Végül még egyszer: legyünk büszkék Istenben erre a nemes hivatásunkra. Minden elbizakodottság, de egyszersmind ingadozás nélkül iparkodjunk megvalósítani oly mértékben, amint az Istentől reánk bízott adományok azt lehetővé teszik. Törekedjünk megérdemelni azt a dicséretet, amellyel az Irás az első híveket illeti. Vajha az Úr az utolsó napon tanúságot tenne mellettünk angyalai és szentjei előtt: Ime ezek az emberek az utolsó napig törekedtek teljesen megvalósítani az én apostolaim tanítását: „*Erant perseverantes in doctrina apostolorum.*”

¹ P. L. 170, 611—664. — ² Reg. 34. fej. — ³ Reg. 57. fej. — ⁴ Reg. 48. fej. — ⁵ Summa theolog. I—II. q. 106. art. 4. c. — ⁶ Iz. 53, 2. — ⁷ Lacordair Mémoire pour le rétablissement des Frères — Prêcheurs. 68. l. — ⁸ Természetesen, nem csupán a bencésekről van itt szó, minden más fiatalabb rend kizárásával, hanem arról a közös eszményről, mely mindegyik szerzetesrendnek a lényege. — ⁹ S. Gregor. P. VII. Epist. 69. P. L. 148, 420. B. — ¹⁰ Acta SS. Fructuosi, Augurii et Eulogii, ap. Ruinart. Acta mart. sincera. — ¹¹ Ján. 4, 6. — ¹² Tessz. 2, 3.

VI. KENYÉRTÖRÉS

„Erant perseverantes et in communicatione fractionis panis.

Állhatatosan kitartottak a kenyértörésnek közösségében.“ Csel. 2, 42.

A kereszténység eredeti kettős célja: az emberek egyesítése Istennel és egymás között. — A kenyértörés közössége elengedhetetlen az Egyház életében. — A szerzetesélet csúcspontjának kell lennie, főként mint az egység szentségének. — Ez az egység meglátszik a közösség összetételében. — A liturgikus olvasmányok sorozatában. — A hívek közös énekében. — Az imádságokban. — A felajánlott adományokban és magában az oltárban. — A kánon: a nagy eucharisztikus imádság, az áldozat. — A békecsók, a kenyértörés és a szentáldozás szertartása. — Az őskeresztény istentisztelet tanulmányozásának fontossága. — Belekapcsolódás a szentmisébe.

Miután a szent író egész általánosságban kijelentette, hogy az első keresztények mindenben követték az apostolok tanítását, néhány kedvelt gyakorlatukat említi meg. Mindezek a szokások világosan két célra törekszenek: egyesíteni az embereket Istennel és egyesíteni az embereket egymás között. Az Úr Jézus életfeladata is ebben állt: „*Ego in eis et tu in me, ut sint consummati in unum.* Én öbenük, te meg én bennem, hogy tökéletesen eggyé legyenek.”¹ Ez volt az utolsó szava, melyet halála

előtt érettünk mondott nagy főpapi imájában az Atyához intézett. Hasonlóképpen mondhatjuk, hogy valamely dolog természetfölötti értékének megítélésében csalhatatlan ismertetőjelünk, ha megkérdezzük, vajjon az illető dolog „segíti vagy széttépi-e az embereknek Istennel való egyesülését” és Isten által az embereknek egymás között való egységét.

Ennek az egységnek szenvedélyes szeretete mindig feltűnő jellemvonása volt az igazi Egyháznak és azoknak a legnemesebb szellemeknek, akiket keblére fogadott. Kezdetől fogva nem elégedtek meg azzal a lényegi egységgel, mely a hívők közös hitében és ugyanannak a látható tekintélynek való alávetettségében állott. Azt akarták, hogy a szíveknek és lelkeknek egysége a lehető legtökéletesebb módon megvalósuljon egy oly életközösségben, aminőt az első keresztények kicsiny száma és buzgalma lehetővé, sőt könnyűvé tett. Ez volt az eszmény. Napjainkig nem tűnt föl az Egyházban egyetlen valódi nagy és szent egyéniség, aki nem csodálta, nem óhajtotta, nem törekedett volna megvalósítani és felvirágoztatni maga körül erejéhez mérten ezt az eszményt. Oly világosan életereje ez az Egyháznak, hogy ellenségei is állandóan ezt támadták. A pogány császárok egyetlen célja, hogy megakadályozzák a keresztényeket egyesülésükben. A jelenkori szektárisok gyűlölete kivétel nélkül azzal kezdi működését, ahol szabadon kifejtheti, hogy megakadályozza minden vallási egyesület alakítását, számúzi annak tagjait, még ha ennek véghezvitelére nevetséges és gyűlöletes eszközökhöz is kell fordulnia.

De bármit tesznek is, legalább egy közösség a világ végéig meglesz az Egyházban: *a kenyértörés közössége*, a tulajdonképeni synaxis, az eucharisztikus áldozat, az a *dominicum*, melyről a bevádolt vértanúk így vallottak: „Ebben részt kellett vennünk, mert keresztények vagyunk. Ennek sohasem szabad

megszünnie köztünk. Így parancsolja, így tanítja a törvény. Dicsőségesen megünnepeltük, mert nélküle meg nem lehetünk.”² Valóban ma is a részvétel a vasárnapi istentiszteleten és az Oltáriszentség vétele legalább egyszer egy évben, nélkülözhetetlen feltétele annak, hogy valaki a keresztény közösség tagja legyen.

Ha az eucharisztikus áldozat ekkora jelentőségű az egyszerű hívők életében, magától értetődik, hogy a kolostorban sem értékelhető kevesebbre, sőt ellenkezőleg az *egész kolostori élet ragyogó csúcspontjának kell lennie*. Ezért szükséges, hogy helyes és igazi fogalmunk legyen róla. Leggyorsabban és legbiztosabban akkor szerezzük meg ezt, ha úgy tekintjük, mint atyáink, különösen pedig Szent Ágoston: mint az egység legfőbb áldozatát. „Ebben a kenyérben látjátok meg, hogyan kell szeretnetek az egységet.” „Ime, amit kaptok. Amint egynek látjátok azt, amivé lett, úgy legyetek ti is egyek.” „Az erő, amit itt értünk, az egység, hogy a ő testévé válva, tagjaivá alakulva azzá legyünk, amit magunkhoz vettünk.” „Ő isteni kegyesség szentsége! Ó egység jelképe!”³ Ebből a hagyományos szemszögből tekintjük át majd a misztérium szertartásait, amennyire lehetséges, eredeti alakjukban. Így mélyebben megértjük szimbolikus értelmüket. Sajnálatos dolog volna, ha az első századok liturgiájának tanulmányozása, amit régen és napjainkban egyaránt szeretettel karolnak fel, pusztán csak régészek tudásvágyának kielégítésére szolgálna. Nekünk ott inkább az ifjú, lángoló, forrásához egészen közel álló hitélet megnyílvánulásait kell keresnünk. Csak így felelünk meg ebben a tekintetben is hivatásunknak, mely mint láttuk a hagyományos értékek megőrzésére törekszik, de nem egyoldalú.

Az egység e jellege elsősorban az *egybegyűlt közösség összeállításán* látszik meg. Ez legalább is a

stációs napok ünnepélyes szentmiséin az egész városnak püspöke és papsága köré gyűlt híveiből állt. Hogy ez az egység mindjárt kezdetben is kitűnjék, megjelöltek egy helyet, ahol összegyülekeztek. Innen vonult a hatalmas tömeg komoly rendben a főbazilikába, az ünnepélyes istentisztelet színhelyére. Hasonló gondolat sugallta kolostorainkban a „stációk” szokását. A híveknek nem szabad egy pillanatig sem a megoszlás, a rendezetlen tömeg hatását keltenie. Pedig ez elkerülhetetlen volna, ha egyik előbb, másik később érkeznék. Az Egyházat az Énekek Éneke „jól rendezett csatasorhoz” hasonlítja. Az Egyház szereti is magára alkalmazni ezt a hasonlatot és meg is valósítja körmeneteiben. A tömegekre való hatás tekintetében napjainkban sem múlja őket felül semmi.

Mikor a püspök az oltárhoz érkezik, legelőször az előző szentmiséből megőrzött Oltáriszentséget imádja. Ez a tiszteletnyilvánítás elismerése és szentesítése annak, ami az előző szentmisében történt. Nem új áldozatot készül bemutatni, csupán folytatja azt a nagy és egyetlen áldozatot, mely a Kálvária óta minden időt és teret betölt. Papsága sem más mint elődeié, de utódaié sem lesz különböző az övétől. Ugyanaz a Főpap Melchizedek rendje szerint, aki ma épúgy, mint tegnap és majd századokon keresztül mutatja be az áldozatot papjainak személyében.

Aztán *olvasmányok* következnek: egy olvassa, valamennyien hallgatják. Semmi sem hiányzik itt: sem a törvény rendelkezései, sem a próféták jövendölései, sem az apostolok írásai, sem az Evangélium fenséges tanítása: az Úr Jézus nem azért jött, hogy lerontsa a törvényt és a prófétákat, hanem hogy tökéletesítse őket. Így az isteni kinyilatkoztatás minden kincse a miénk. Az Egyház megőrizte mind, az Ó- és Újszövetséget, kezdve a Genézis *In principio*

jától egész az Apokalipszis *Amen*-jéig. Melyik tanítás mutat ily változatosságot az egységben, mely tart a világ teremtésétől az örökkévalóságig.

Az olvasmányokat gazdag dallamú zoltárénekek szakítják meg, melyek a *schola* énekeseinek minden ügyességét megkívánják. De itt sincs kizárva a nép. Legalább az utolsó részt ő ismétli meg. Az egész keresztény közösség részvétele a misztérium ünnepelését kísérő énekekben megragadó volt mindig s az ma is ott, ahol még megmaradt. Művészi szempontból darabos ekkora tömegnek az éneke, de semmi sem múlja felül annak a fenséges és élő egységnek hatását, mely ebből származik. Mi, akik feladatunknak tekintjük a régi liturgikus hagyományok felélesztését, gondoljuk meg, hogy még mindig van tennivalónk, amíg nem adtuk vissza Isten népének az őt illető tevékeny szerepet, azt a nagyszerű hangot, melyet semmiféle művészi teljesítmény sem tud helyettesíteni.

Az olvasmányok után ünnepélyesen távozásra szólítják fel azokat, akik a tulajdonképeni áldozatban nem vehettek részt: a katechumeneket, a vezeklőket és azokat, akik nem veszik magukhoz az Úr testét. Ismét az egység hangsúlyozása és a kötelékek szorosabbra fűzése: itt mindenkinek egy szívvel-lélekkel kell lennie. A szentasztal közelében megtérni olyant, aki nem részesül majd a szent lakomában, a közösség egységének megbontását jelentené. Az összes jelenlevők közös szentáldozásának nyoma a nagycsütörtöki szentmisében napjainkig megmaradt. Valamikor kolostorainkban is minden nagyobb ünnepen az apát kezéből fogadták valamennyien, még a papok is a szentáldozást. A szokás változott, de a szellem ugyanaz: ne vegyünk részt a szent misztériumban, hogy legalább lelkünkkel bele ne kapcsolódjunk.

A hívek miséje az Egyház minden szükségletéért

mondott könyörgésekkel kezdődik, amint nagypénteken ma is láthatjuk. Mindenre gondoltak ezekben. A püspök és az egész egyházi rend, le egészen a szerzetesekig és özvegyekig, a világi hatóságok, a betegek, a szegények, a fogságban sínylődők, az utasok tengeren és szárazföldön, a távollevők, különösen pedig azok, akik hitük miatt bányák és börtönök lakói, végül az eretnekek és szakadárok, a zsidók és a pogányok, — mind külön könyörgés tárgyai. E névsor hallatára, melyből senki sem marad ki, egy magasrangú, másvallású ember könnyekig meghatva kiáltott fel Salamon szavaival: Ez az igaz anya, *Haec est enim mater ejus.*

Maga az a forma is az egység jele, amelyben az Egyház Istenhez intézi könyörgéseit. *Collecta*-nak hívjuk, olyan imádságnak, melyben a közösség vezetője *összegyűjti* a tagok szent kívánságait, hogy azokat a Fiú által a Szentlélekben az Atyaistennek bemutatassa.

De íme, az oltárnál szolgálók a papságot a hívektől elválasztó korláthoz vonulnak. Elveszik a hívek adományait. Régen, Szent Ciprián korában, sőt már előbb is, ezeket az *áldozati adományokat* úgy tekintették, mint az egység beszédes jelképét, aminek a keresztények közt uralkodni kell. A bor, mely oly egységbe olvad össze az áldozati kehelyben, voltaképp sok, összekevert és kipréselt szőlőszemből lesz. A kenyér jelképes értelme így található egy az apostoli időkből származó liturgikus szövegben. „Amint ez a kenyér valamikor szét volt szórva mindenfelé megszámlálhatatlan búzaszemben, most pedig egy egészet alkot, úgy gyűlhessen össze Egyházad a föld határaitól országodba.”⁴ A pár csepp víz is, amit a borral összekeverünk, az egység titkára mutat. Szent Ciprián szerint a vízcsepp a megtestésült Ige áldozatában résztvevő keresztény nép jelképe.⁵ Ugyanez az értelme annak az imádságnak is,

amit mindennap elmondunk a bor és víz vegyítésekor.

Végül az oltárhoz közelednek. Az *oltár* maga is az egységről beszél. Az Egyház eredeti felfogása és gyakorlata szerint minden bazilikában csak egy oltár volt. Majdnem kivétel nélküli szabály volt az is, hogy egy napon ugyanannál az oltárnál csak egyszer volt szabad bemutatni az eucharisztikus áldozatot. Őseink nagyon ragaszkodtak ehhez a szabályhoz. A keletiek általában még ma is így tesznek. Kisz jelentőségű dolognak mondhatná ezt valaki. Ez igaz is, de az istentisztelet legkisebb előírásaiban rejlő mélyebb értelem eléggé mutatja, hogy az őskeresztények lelkiisége mennyire át volt itatva az Evangélium dogmáitól.

Ezután következik a nagy eucharisztikus imádság; kezdődik a *Praefatióval*, végződik a *Pater Noster*-rel. Ez a tulajdonképeni „Szentmise”, az „áldozat”, a „liturgia”. Guéranger művében (Année liturgique) olvasható Úrnapjánál, honnan származott a mai kánon. Ez a legtökéletesebb hálaadás, amit az ember Teremtőjéhez intézhet. Isten valamennyi nagy jótéteményét sorra veszi: a teremtést a természet és a kegyelem vele kapcsolatos csodáival együtt, az Ószövetséget gondviselésszerű változatos eseményeivel és előképeivel. Az áldozatot bemutató pap ezután az Istenség megközelíthetetlen tűzhelyéhez emelkedik, alázatosan könyörög, hogy a jelenlevő nép hadd egyesíthesse hangját az angyalok énekével. A *Trisagion: Sanctus, Sanctus, Sanctus* nagy-szerű éneke egy pillanatra megvalósítja az ég és föld magasztos egységét az egyedül nagy és igaz Isten dicséretében.

A zsidó törvény idejében itt végződhetett az emberiség hálaadása. De azóta minden eddig felül-múló, új ajándékokat adott Isten a földnek: imálandó Fiát és benne a világ megváltásának misztériu-

mait. Ezért folytatja a pap az eucharisztikus imádságot, a hálaadást. Megemlékezik az Ige megtestesüléséről, földi életéről, szenvedéséről. Ekkor az evangélium elbeszélése alapján elbeszéli az utolsó vacsora körülményeit, kijelenti, hogy a közösség azért ajánlja fel Istennek az eucharisztikus kenyeret és bort, hogy megújítsa azt, ami akkor történt. A Szentlélek kérése, hogy valósítsa meg azt, ami a megtestesülésben történt, fejezi be a misztériumünneplést. A püspök újból könyörög mindazért, ami az Egyház életét és érdekeit érinti: holtakért és élőkért, lelki és világi előljárókért, jó termésért.

Liturgiánk kánonja rövidítve megőrizte e vonások nagy részét. De egyet még jobban hangsúlyoz. Így különösebben a *Communicantes*-t, melyet sokan oly kevésbé értenek. Ez magyarázza meg az előző áldozatból megmaradt Eucharisztia üdvözlését, ami a szentmise bevezetése volt. Mikor a keresztény közösség az istentisztelet legünnepélyesebb cselekményét végzi, akkor szükségét érzi, hogy hangosan hirdesse hitben és szeretetben való egységét azokkal, kik őt megelőzték és akik jelenleg is egyek vele Krisztusban. A tér és idő határain túl kezét az apostolokkal és mártírokkal fűzi egybe, s mindazokkal, akik vele együtt ugyanazt az igazi hitet vallják, hogy velük egyesülve vegyen részt abban az áldozatban, amit utánuk és velük együtt mutat be. A szent *diptichonok* (megemlékezéstáblák) olvasásának jelentősége oly nagy volt, hogy onnan egy név kitörlése egyenlő volt az Egyház legkifejezettebb kiközösítésével.

Az átváltoztatást követő *Supplices te rogamus* nem kevésbé mélyértelmű. A keleti Egyház azt kéri, hogy a Szentlélek szálljon alá az áldozatra. A római Egyház ezzel szemben azért könyörög, hogy az Úr anygala vigye az ég magasába az isteni Főlség előtt emelkedő oltárra, hogy egy legyen az égi

áldozattal és ugyanazokat a kegyelmi hatásokat hozza létre.

Régen a Kánon végén áldották meg az új terményeket, melyek a hívők táplálására szolgáltak. A szentmise e helyén, a Pater noster előtt történik ma is a szent olajok megáldása. Ez is mutatja, hogy mindennek, még a földi dolgoknak megáldása is összefügg azzal a legfőbb áldással, mely az eucharisztikus színeket az Istenember testévé és vérévé változtatja.

De legfőképp az áldozás szertartásában igyekezett a római Egyház még világosabban kifejezésre juttatni az egységet. A *békecsókkal*, pax, kezdődik, amit megkap minden áldozni készülő. Amikor kolostorainkban még a papok is az ünnepélyes szentmisén áldoztak, még tökéletesebb és megragadóbb volt ez a szertartás. Először az apát adott békecsókot a perjelnek. Azután a legidősebb szerzetes vette át az apától és perjeltől. És így ment tovább a fogadalom rendjében. Mindenki megölelte nemcsak a szomszédját, hanem a kolostori család minden egyes tagját. Manap ez igen hosszadalmasnak és érthetetlennek látszanék. Pedig micsoda megható képe ez a tökéletes egységnek abban a pillanatban, amikor valamennyien ugyanazt az áldozatot készülnek magukhoz venni, mikor a viszálykodás árnyékának is el kell oszolnia.

Közben a püspök már a kehelybe bocsátotta az átváltoztatott kenyérdarabkát, melyet a szentmise elején hoztak oda neki, hogy egyesítse saját áldozatával. Aztán *megettöri* saját ostyáját és abból egy töredéket hasonlóképp a szent vérbe ejt. Abból, ami megmarad, egy darabot azokhoz tesz, amelyeket a nép és papság áldoztatására szántak. Hasonlóképp az archidiákonus néhány cseppet önt a miséző kelyhéből a hívek nagyobb kelyhébe. Szent Pál gondolatát fejezi ki ez: jóllehet több kehely és több paténa

van, mégis *egy a táplálék és egy a lelki ital*, amit egy és ugyanaz a főpap nyújt a híveknek: „*Omnes qui de uno pane participamus*. Egy test vagyunk so-
kan, kik egy kenyérben részesülünk.”⁶ Az egység-
nek ez az isteni jele átlépi a közösséget befogadó
templom szűk határait. A püspöki szentmisén átvál-
toztatott kenyér egy darabkáját elviszik a különböző
plébániák papjaihoz is. A város területén az eucha-
risztikus áldozatot, egyetlen pap sem mutatja be,
aki nem kapott volna *fermentumot*. Ezt saját áldoza-
tával egyesíti mint az egész Egyház pásztorával való
egységének határozott jelét. Így tehát mindig és
mindenütt ugyanaz az áldozat, ugyanaz a hit, ugyan-
az a szeretet a béke egységében.

Talán ezek a részletek, melyek egészben vagy
részben eltűntek már, fárasztják az olvasót. Mégis
szükséges volt. Mert semmi sem alkalmasabb arra,
hogy szívünkkel és értelmünkkel teljesen megér-
tesse, mi rejlik számunkra ebben a mindennapi föl-
séses áldozatban. Az egyszerű hitnek elég, amit a
szent könyvek mondanak el e misztérium alapításá-
ról. De Isten nem akarta, hogy ezzel megelégedjünk.
Az eucharisztikus áldozatot kísérő szavakban és cse-
lekedetekben meg kell látnunk a mélyebb értelmet.
Ezeket részben maga az Úr Jézus és az apostolok sza-
bályozták. Amit pedig később vezetett be az Egyház,
az a legtisztább kifejezése annak, hogy mit érzett,
mit gondolt élő hittel az Úr e magasztos örökségé-
ről. E kettős forrásból erednek mai szertartásaink.
Ha tudatosan, teljes megértéssel akarjuk őket gya-
korolni, vissza kell mennünk ezekhez az ősforrások-
hoz. Gonddal és szeretettel kell kutatnunk mindent,
ami istentiszteletünk, de különösen a legfőbb kul-
tuszcselekmény, a szentmise eredetét illeti. Ezzel
foglalkozunk már a noviciátusban. De ott csak a kez-
detről lehet szó. A jó szerzetes egyforma buzgalom-
mal iparkodik egész életén át gyarapítani erre vo-

natkozó ismereteit. Legalább időről időre, különösen az évi lelkigyakorlatok idején olvassuk át a rubrikákat és a kánon szövegét, hogy a megszokottság és felejtés fenyegető veszélyét kikerüljük.

Ha megértettük a szentmise jelentőségét, akkor le is vonjuk a következményeket a *szentmisén való részvételre* vonatkozólag. Akkor a közös, az egységet kifejező gyakorlatokat előbbre helyezzük, mint az önmagukban jámbor és kedvelt, de magángyakorlatokat. Van kolostor, ahol buzgó, komoly szerzeteseket figyelmeztetni kellett, mert eltávoztak a Laudes után a főoltárnál mondott közös szentmiséről, hogy titokban jelen legyenek a templom valamelyik rejtett szögletében mondott szentmisén. Minden komoly és észszerű ok nélkül így tenni, csupán hogy eleget tegyünk áhítatunknak, annyit jelent, hogy még nem fogtuk fel kellőképpen a szentmiseáldozat igazi természetét és jelentőségét. Nagyböjtben és a böjti napokon, mikor több konventmise van, milyen szép látni, hogy a szerzetesek egy része méltó módon helyettesíti az egész közösséget és kész ezidőre félretenni vagy máskorra elhalasztani magán vallásos gyakorlatait.

Ugyanez az elv vezet majd bennünket a liturgiában való részvétel módjának megválasztásában is. Sok ilyen módot ajánlanak az újabb időkben. Legtöbbjük olyanoktól való, akiket életszentségük ajánl. De majdnem valamennyien hibáztak abban, hogy a lelket el akarják vonni attól, ami az oltáron történik. Ha kipróbáltuk egyiket a másik után, ösztönszerűleg eljutunk a régi és egyszerű módszerhez: tekintünkkel kövessük a cselekményt, fülünkkel a beszédet és éneket, szívünkkel azt, ami mindezek alatt rejtőzik, a kereszténység éltető misztériumát.

A kenyértörés misztériuma itt a földön egységünk legfőbb eszköze és az örökkévaló örömök ölni ránk váró tökéletesebb egyesülés legbiztosabb zálo-

ga, melyet így kérünk Istentől az egyik áldozás utáni imádságban: „*ut quod temporaliter gerimus, aeternis gaudiis consequamur*, amit itt az időben cselekszünk, azt az örök örömök közt elnyerjük.”⁷

¹Ján. 17, 23. — ²Dominicum cum fratribus celebravi quia christiana sum... Non potest intermitteri dominicum. Lex sic jubet, lex sic docet. Collectam gloriosissime celebravimus, quoniam sine dominico esse non possumus. *Acta S. Saturnini et Soc.* ap. Bolland. 2. febr. p. 516. s. — ³*Sermo 227*: Commendatur vobis in isto pane, quomodo unitatem amare debeatis. *Sermo 229*: Ecce quod accepistis. Quomodo ergo unum videtis esse quod factum est, sic unum estote vos. *Sermo 57 n. 7*. Virtus ipsa quae ibi intelligitur, unitas est, ut redacti in corpus ejus, effecti membra ejus, simus quod accipimus. *In Joann Tract. 26. n. 13*. O sacramentum pietatis! O signum unitatis! — ⁴Didaché IX, 4. — ⁵Ep. 63, 13, Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, et credentium plebs ei in quem credit copulatur et jungitur. — ⁶Kor. I. 10, 17. — ⁷Postcommunio Pünkösd szerdáján.

VII. LITURGIKUS IMÁDSÁG

„Erant perseverantes in orationibus.

Állhatatosan kitartottak az imádságokban.“ Csel. 2, 42.

Az első keresztények kétféle imádsága. — A bencés hivatás különleges célja-e az officium divinum? — Mi az oka az itt tapasztalt sok félreértésnek? — Az istendicséret fontossága a szerzeteséletben. — Fiatalos lelkiület és keresztény öntudatot tételez fel. — A szerzetesi hivatások viszonylagos ritkaságának oka. — A bencés szellem megőrzéséhez szükséges zenei műveltség.

A kenyértörés volt Krisztus tanítványainak megkülönböztető szertartása. De e mellett teljesítették az imádságnak nagy kötelességét is, ezt az elsőrangúan fontos kötelességet, melyet a teremtménynek a Teremtőhöz való viszonya követel meg. Innen van, hogy az *Apostolok Cselekedeteinek* szerzője e szavak után: *Erant perseverantes in communicatione fractionis panis*, azonnal hozzáteszi: *et orationibus*. Őseink buzgón kitartottak az imádságban is.

Kérdezhetjük, hogy Szent Lukács milyen imádságról beszél ezen a helyen: a hivatalos, liturgikus imádságról-e, vagy pedig a magán, kinek-kinek a saját buzgóságára bízott imádságról? Az elbeszélés további folyamán kitűnik, hogy az apostolok és az első hívők az imádságnak mind a két módját gyakorolták. Mint általában a jámbor zsidók, ők is rende-

sen látogatták a templomot, ott Istent dicsőítették. Hűségesen eljártak a mindennapi reggeli és esti áldozaton kívül a harmadik, hatodik és kilencedik óra közös imádságára is. Máskor pedig azt tapasztaljuk, hogy bizonyos körülmények között a magányban is imádkoztak. Minthogy nálunk is szokásban van az imádságnak ez a két faja és minthogy ezek a legnagyobb jelentőségűek kolostori életünkben, nem lesz felesleges mindegyiknek egy-egy külön megbeszélést szentelnünk.

Kezdjük a nagy *liturgikus imádságon*.

Úgy látszik, hogy a szerzetesnek, hasonlóan Jób fiatal barátjához, „telve kell lennie beszéddel”, mikor szívének oly kedves tárgyról esik szó. És mégis a tényállás az, hogy semmiről sem nehezebb helyesen szólani, mint épen az *officium divinumról*. Helyesen: azaz minden túlzás nélkül. Megtalálni azt az igazi létjogot, melynek alapján nagy helyet foglal el életünkben. Szent Benedek Atyánk a rendbe lépni kívánótól elsőhelyen az *opus Dei* iránt kíván buzgalmat. A fogadalmas szerzetesekre nézve pedig elrendeli, hogy *semmit se tegyenek az opus Dei elé*. Ime az alap, mely a zsolnározásnak állapotbeli köteleiségeink között a legelső helyet biztosítja. Kérdés, vajjon meg kell-e elégednünk, különösen napjainkban, azzal a régi elvvel, hogy a szerzetesek csak a kórusért vannak, *propter chorum fundati*? Azt kell-e hinnünk, hogy az összes lelki tevékenységünket a zsolnárok, antifónák, rezponzóriumok és himnuszok éneklésének kell felemésztenie? Igazolható-e azok okoskodása, akik az ünnepélyes istendícséretet sajátosan bencés hivatásnak tüntetik fel?

Sokszor hangoztatták ezt, különösen a 16. század óta. Suarez ezt tanította terjedelmes teológiájában. A francia szerzeteselet visszaállítója, Dom Guéranger is hasonló gondolatokat állított előtérbe. Minden tisztelet mellett, mellyel ilyen nagy tekintélyeknek

tartozunk, meg kell állapítanunk, hogy ez az elv félreértésnek válhatik forrásává. Ezért, mielőtt tovább mennénk, kissé tisztázzuk a kérdést.

Hiába keressük a Szent Regulában annak nyomát, hogy a liturgikus istendícséret a szerzetesélet egyedüli célja. Igaz, hogy a órákat nagy gonddal szabályozza. Az is igaz, hogy Szent Benedek Atyánk akarata szerint minden munkánkat félbe kell szakítanunk, mikor elérkezik az officium ideje. De a liturgikus imádságra szentelt időn kívül a nap többi részét már másra szánja, részben olvasásra, részben munkára. De sehol sem mondja, hogy ennek a munkának közvetlenül az opus Deire kell irányulnia, kivéve azokat, akiket be kell vezetni a zsoltárok éneklésébe vagy akik más kórus-szolgálatra készülnek elő. Röviden: a liturgikus imádság a bencés élet egyik alkotóeleme, mégpedig kétségtelenül a legnemesebb, mivel közvetlenül Istenre vonatkozik. De hagy helyet a tevékenység számos más módjának is a nélkül, hogy ezekkel szükségképen összefüggésben volna. A szerzetes foglalkozásai közt ugyanaz a helye, mint amit az első keresztények napi életében és értékelésében foglalt el. Ime, ismét egy következménye annak az alapelvnek, hogy a bencések hivatása az első századok Egyházának szellemét és hagyományait az idők végéig fenntartani.

Egy szerzetesközösségnek lehet egyedüli célja a liturgikus istentisztelet végzése. Ezt senki sem vonja kétségbe. Ez *nem* is Rendünk különös kiváltsága. Ha valamely rend ezt sajátos hivatásának vallhatja, akkor az a canonici regulares-t illetné meg inkább, mint bennünket. Hogy a bencés rend egyik kis ágacskája a liturgikus istentisztelet ünnepélyes végzését tette majdnem kizárólagos eszményévé, annak megvan a körülményekből megmagyarázható elegendő alapja. A Gondviselés akarta így. Míg Rendünk

egyéb kongregációi különös módon a földművelésre, a szegények és zarándokok gondozására, a nevelés nagy munkájára adták magukat, azalatt a francia kongregáció hivatása alapító oklevele szerint az volt, hogy a liturgiának veszendőbe ment egységét helyre állítsa és ezzel előkészítse a 19. század nagy történelmi tényét, a Rómához való visszatérést. Még egyszer hangsúlyozzuk, ez a Gondviseléstől rendelt hivatás volt. A feladat még korántsem mondható megoldottnak. Sok tennivaló van még a különböző országokban. De mi itt minden különleges körülménytől elvonatkoztatva vizsgáljuk a dolgot. Azt akarjuk világosan megállapítani, mi a bencés hivatás, milyen helyet foglalnak el benne a különböző elemek.

Bár első helyre kell tennünk értékelésünkben a liturgikus istendícséretet, amint oda helyezték az első keresztények, mégsem tekintette soha senki, legalább az újabb idők előtt hivatásunk jellegzetes céljának. Egész a 16. századig nem alakul szerzetesrend az Egyházban közös zsolozsma nélkül és legalább is elméletben mindnyájan első kötelességüknek tartották. Így pl. a dominikánusok *Declaratio*juk első lapjára írták a *solemnis officii divini recitatio*-t. Ismerjük történetükből, mint járt Szent Alapítójuk a matutinum közben a kórus egyik oldaláról a másikkra, buzdította szerzeteseit, hogy „magasan és buzgón énekeljenek, *alte et devote cantarent*”.¹ Majdnem minden rend tudna idézni hasonló helyet szabályai-ból, vagy szentjeinek életéből.

De minél jobban közeledünk napjainkhoz, annál kevesebb megértést és értékelést látunk a liturgikus élet iránt. A 13. század óta alapított rendek mind határozott, az Egyház korszerű szükségleteinek megfelelő célt tűztek ki maguknak. Ennél fogva mindent abból a szempontból tekintettek, vajjon mennyire segíti a cél elérését. Az istendícséret végzése egy eszköz lett a többi között. A legkiválóbb szellemek,

mint Szent Tamás is, csak ebből a szemszögből nézik és értékelésben, hatékonyságban alacsonyabb rangúnak mondják, mint az igehirdetést. „Nobilior modus est provocandi homines ad devotionem per doctrinam et praedicationem, quam per cantum. Kiválóbb az embereket tanítással és igehirdetéssel vezetni a vallásosságra, mint énekléssel.”² Ugyanebben a fejezetben nem lát az énekekben többet, mint a gyöngék egyik hasznos eszközét, mellyel áhítatra ösztönzik magukat. Így tagadhatatlanul messze estünk attól az eszménytől, melyet az első keresztények alkottak az istendicséret magasztosságáról. S a hanyatlás még tovább tart. Amily fokban vénül a világ, olyan fokban válik haszonlesővé. Az élet egyre elfoglaltabb lesz. Az Egyház ellenségei szaporodnak, egyre merészebbek, egyre több munkát adnak az Egyház védelmezőinek. Mindenki érzi, hogy csak a legszükségesebbre kell szorítkozni. Mi haszna volna, ha folytatnók a tetemes időt igénybevevő kórusimádságot, amelynek gyakorlati haszna is egyre kétségesebbé válik? Így történt, hogy megalakult egy szerzetes-hadsereg, kezdettől fogva teljesen ment atól a kötelezettségtől, melyet eddig mindenki lényegesnek tartott bármely szerzetes közösségben.

Istennek megvannak a saját tervei. E tekintetben hagyta, hadd fussa a szellem fejlődése természetes pályáját. Az Egyház, mint mindig, most is hozzáidomult az új környezethez. Ebből Rendünkre bizonyos elszigeteltség származott. Mivel szilárdan ragaszkodott a liturgikus hagyományokhoz, csakhamar úgy tekintették, mint nem időszerű, elavult intézményt. Megszokták, hogy egészen különös hivatást lássanak abban, ami tizenhárom évszázadon keresztül a keresztény társadalom közös öröksége volt. Lehetséges, hogy Rendünk a maga részéről szintén igen könnyen beletörődött a számára kijelölt megkisebbedett szerepbe. Bezárkózott nagy apátságaiába, álta-

lában elidegenedett az Egyház külső életétől. Az eredmény az volt, hogy a Rend létszámban, értékben süllyedt, hatása napról napra csökkent.

Mi magyarázza ezt a ténytet? Mi a tanulság belőle mai helyzetünkre nézve?

Elsősorban is világos, hogy a haszonleső szempont, mely a liturgikus életet egyedül abból ítéli meg, milyen hasznos és gyakorlati, vagyis milyen hatást gyakorol a népre, nem volt meg őseinknél. A szerzetesek templomai gyakran zárva voltak a hívők előtt. Másutt a külső hívek részvétele oly jelentéktelen volt, hogy a kórusban kifejtett ünnepélyesség nem állhatott arányban a hajóban jelenlévő hívek számával. Ha a szerzetesek a nap és éjjel nagy részét *Isten dicsőítésére* szentelték, az elsősorban önmagukért, nem mások kedvéért történt. Ez az ő *saját* ügyük volt Istennel. Ez fiatalos, lendületes istenszeretetük és a közösségben élő testvérek egymás iránt érzett szeretetének természetes kivirágzása volt náluk. Ez a szerzetesélet kettős alapja, amint a keresztény társadalomnak is alapja volt kezdetben. Ne hagyjuk figyelmen kívül ezt az alapelvet. Ez világosan megmutatja a hagyományos tanítást a kérdéses dologról.

Szent Ágoston szerette ismételtetni a mondást: „*Cantare amantis est*, az szeret énekelni, akinek lelkét a szeretet tölti be.” A beszéd csak arra elég, hogy az ember mindennapi gondolatait kifejezhesse vele. Ha azonban erősebb vagy gyengédebb érzés fogja el szívet, felemeli hangját, nem elég neki a közönséges beszéd egyenletes hangja, énekel. Azt kéri a zsoltárossal: „Teljék el szájam dicséretteddel, hadd énekeljem dicsőségedet. *Repleatur os meum laude, ut possim cantare.*”³ Az ének, különösen ha Istenről van szó, a szeretet megnyilvánulása. Ez fiatalos lelkesedést tételez fel, mely nem szégyenli bensőjét teljes őszinteséggel feltárni. Ki énekel

többet és szívesebben mint a gyermekek és az ifjúság? De amint az ember öregszik, a csalódások szaporodnak, az élet elfakul. A lelkesedés kezd kihűlni, végül talán teljesen kialszik. Félig kétkedő mosolygás játszik az ajkak körül, melyek valamikor a szeretettől énekre nyíltak. Ha néha-néha el is hagyja egy-egy hang az ajkát, legtöbbször csak a fájdalom visszhangja.

E tekintetben, mint annyi másban a népek életének is ugyanaz az útja, mint az egyes emberének. Miért találjuk ott minden irodalom kezdeténél a himnuszt és a vallásos ódát? Ez volt az ifjúkorukat élő nemzetek első szerelmének természetes megnyilvánulása. De amint előrehaladunk bármely nép irodalmának történetében, azt találjuk, hogy egyre csökken a vallásos líra művelése, a lelkek egyre pozitívabb irányúak lesznek. Értékes alkotásokat leginkább csak a filológia, kritika és matematika mutat. Elaggott népben nem virágozhatik szent lelkesedés. Ezt legfeljebb nagy megrázkódtatások, mint pl. a 19. század elején, s az ezt követő erőmegújulás és erkölcsi tisztulás tudja visszaadni.

Amit az énekről mondtunk, az alkalmazható a lélek minden érzelmi megnyilvánulására is. Azoknál a népeknél, melyeket még nem tett hideggé a mi társadalmunkkal való érintkezés, minden a nyíltság és szívesség bélyegét viseli magán. Gondolataik, érzelmeik kifejezése igaz és őszinte. Gondoljunk csak a régiek vendégszeretetének leírására a Szentírásban, vagy más világi írónál. S látjuk az egymás iránti rokonérzés nyílt és ártatlan szabadságát. Itt minden egyszerű, igaz, fesztelen. Ez Szent Regulánk betűje és szelleme is. Olvassuk el a vendégek fogadásáról írt fejezetet.⁴ Elrendeli, hogy az apát és az egész közösség mossa meg a vendég kezét és lábát. Adjanak neki békecsókot, miután Istennel egyesültek az imádságban. *Opus Dei*-nk is lényegében

azoknak a kifejező megnyilvánulásoknak egyike, melyek még egy *ifjú, melegszívű nemzedék jellemzői*. Ezt manapság nemigen lehetne megvalósítani. Miért nem? Mert a mai társadalom már megvénült. Egyre mesterkéltbb, tartózkodóbb lett még a legdicséretreméltóbb érzelmek, különösen pedig a válásosak kifejezésében. Miért tesznek mély meghajlásaink a liturgiában sokakra, még papokra is oly különös hatást? Miért tűntek el szinte kivétel nélkül a vendégfogadás apró ártatlan jelei, amilyen pl. a vendég kezének az apát részéről történő megmosása? Pedig még nem régen is szokásban volt. Miért szorítja ki a régiek közt általánosan gyakorolt békecsók helyét a hideg kézfogás? Mintha tisztelettel teljes távolságban akarnánk maradni. Hogyan van, a békecsók, amit a liturgia ír elő az áldozatbemutatás leghalványabb pillanatában, rajtunk kívül majdnem mindenütt nevetséges és értelmetlen káprázatává vált?

Mindenesetre nehéz, sőt lehetetlen feladat volna, ha teljesen ki akarnók magunkat vonni megvénhedt társadalmunk hatása alól. De biztosan megtarthatjuk magunkat a színvonalon, ha hívek maradunk Szent Benedek Atyánk rendelkezéséhez és szeretettel felkaroljuk az istendicsőítés nemes munkáját. Egy-két jelentéktelen részletet feláldozhatunk. De mindaddig, amíg érezzük szívünkben az *opus Dei* iránt azt a buzgalmat, mely a kolostorba való belépéskor hevített, mindaddig, amíg nem határozzuk el magunkat más mesterkéltbb lelki irány követésére, mely jól beosztva az időt, az erőket s mit tudom én még mi egyebet, addig nyugodtak lehetünk. Ha ehhez hozzákapcsoljuk a tökéletes engedelmességet, akkor igazi szerzetesek vagyunk.

Ime a főntebb fölvetett probléma megoldása. Most már megértjük, miért nélkülözhetetlen jele manapság is a szerzetesi hivatásnak — a nélkül,

hogy a tárgyalás kezdetén úgy tűnt volna fel — az *officium divinum* szeretete. Az ok nem magában az officiumban van, hanem inkább azokban a készségekben, melyeket föltételez abban a lélekben, aki magát teljesen reászánja. Oly lelket kíván ez, aki tudja szeretni Istent, vele és benne mindent, ami szeretetre méltó, ami nagy, ami szép, ami nemes. De még inkább oly lelket, aki elég gazdag és ifjú ahhoz, hogy bátran hordozza a zsolnározás terhét (*servitutis pensum*⁵) és nem fél attól az élettől, amelyben az ének és a benső áhítat megnyilvánulásai egész a haláláig oly nagy helyet foglalnak el. Oly lelket, ki eléggé át van itatva a szeretetnek és a régi korok *katolikus* érzületének szellemétől, aki az elszigeteltséget kerüli mindenben, még Istenhez való viszonyában is és megérti, hogy az Úr Jézus akkor van hozzá legközelebb, mikor hangja testvéreinek hangjával egyesül, kik vele együtt az Úr nevében gyűltek egybe. Az engedelmesség jellemez bennünket, mint általában fogadalmasokat (religiosi), a kórus szeretete, mint szerzeteseket (monachi). Az első minden együttélés szükséges feltétele, az utóbbi Szent Benedek tanítványainak ismertetőjele. Mindezt kifejezi a fölvetelt kérőnek igenlő felelete a három következő kérdésre: „*si sollicitus sit ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria*, buzgó-e az isteni szolgálatban, az engedelmisségben és a méltatlanságok eltűrésében.”⁶ Minthogy a harmadik pont a másodiknak tökéletesebb alakja, minden okunk megvan, hogy még jobban egyszerűsítsük a tételt s végleges alakban mindjárt így mondjuk ki: Szent Benedek igazi tanítványának ismertetőjele: *a liturgikus istentisztelet szeretete és az engedelmisség.*

Ha jól megértettük a fönnebbi fejtegetéseket, a liturgikus életnek nagy fontosságáról és arról a légkörről, melyet az szükségképen föltételez, sok do-

logra egyszerre világosság derül. Mindjárt első helyen itt van pl. a bencés hivatások viszonylagos ritkasága. Ne titkoljuk ezt magunk előtt: mi egy csapásra nagyon öregek és nagyon fiatalok vagyunk ahhoz, hogy közöttünk és a modern társadalom között az a barátságos viszony fejlődjék, melynek a korok egyenlősége szokott általában a föltétele lenni. Nagyon öregek: mert életünknek, különösen pedig liturgikus életünknek vannak részletei, melyekben ott van a letűnt századok zománca. Ezeken a mai emberek természetüknél fogva nem vesznek észre egyebet, mint a régies színezetet a nélkül, hogy csak sejtenék is éltető nedvüket. Nagyon fiatalok is vagyunk, mivel korlátokat nem tűrünk Isten iránt érzett félelmünknek, szeretetünknek, a szent dolgok iránti tiszteletünknek, a tekintély előtti hódolatunknak és mindazért való lelkesedésünknek nyilvánításában, amit a hit megnagyít és megszépít szemünkben. De ez egyáltalában nem szolgálhat okul arra, hogy bátorságunkat elveszítsük, vagy lemondjunk arról, amik vagyunk. *A Rend újjáébredése egybeesik a társadalom megújulásának korával.* Nem történhetett a jóságos Gondviselés terve nélkül, hogy országunkban (Belgium) közel egy századja nem volt bencés kolostor. Ha Rendünk valahogyan folytatta volna életét a forradalom után, úgy tengettük volna életünket, mint egy idejét múlt és elaggott intézmény, amelynek napjai, ha kikerülte volna is véletlenül a vihart, mindamellet meg lettek volna számlálva. Ezzel szemben mi, akik oly hosszú megszokás után épen most léptünk elő, mintha újra ültettek volna bennünket a televény, szűz talajba, megújhódva érezzük magunkat. Csak a tudósok tudják pontosan éveink számát és a nélkül kétélednének, hogy ez a fiatalos erő épen abból ered, amit a multból megmentettünk, hogy az, ami a jelenben a jövőnek alkotja gyökerét és életerős, egész termé-

szetesen rokonszenvez velünk. Már is mennyi előíté-
letet győztünk le, mennyi nem remélt visszatérés
mutatkozik azokhoz a nagy és szép dolgokhoz, miket
mi tartottunk életben magunk között: a liturgikus
ének, a középkor keresztény művészete, az egyházi
hagyomány kitartó kutatása. Ami még hiányzik, an-
nak is eljön az ideje. Ezt az órát módunkban áll
siettetni, ha magunk körül szünet nélkül gyarapítjuk
annak az apostoli keresztény életnek megnyilvánu-
lásait, mely mindig régi és mindig új. Ezt megőriz-
ni egész teljességében az idők végéig, a mi küldeté-
sünk. Isten kegyelmével ez lesz számunkra a hiva-
tások fő forrása. Hassunk a társadalomra gyengeség
és merevség nélkül, a nélkül, hogy elítélnők azt,
amit jogosan szeret, a nélkül, hogy elleneznők azt,
amiben mi sem vagyunk tökéletesebbek. Akkor
csakhamar érzi majd, hogy nem vagyunk idegenek.
Nekünk adja majd fiait testvérekül.

Ebből a felfogásból önként folynak a különböző
fontos következmények liturgikus életünk módjára
vonatkozólag. Különösen egy pontra irányítsuk fi-
gyelmünket és ez az *ének kérdése*. Korunkban a
bencéseké a dicsőség, hogy helyreállították és elter-
jesztették a *gregorián ének* tiszta hagyományait. De
azóta már nagyon előre haladtunk. Az első korszak
egyéni próbálkozásai és erőfeszítései után követke-
zett az énekeknek komoly tudománya. Legalább
nagy vonásaiban jól megalapozott elveken épült. En-
nek gyakorlati következményeit figyelembe kell
vennünk, ha nem akarunk hátramaradni. Boldogan
láttuk, hogy a világiak is ebben az irányban halad-
nak. Szomorú volna, ha engednők, hogy mindjárt
most kezdetben fölülmúljanak bennünket. Tegye
meg mindenki a magáét: az egyik kutassa az elmélet-
tet, a másik foglalkozzék a helyes gyakorlati ének-
léssel. A dolog rendkívül nagy jelentőségű nem csu-
pán művészi szempontból, ami itt másodrendű kér-

dés, hanem a szerzetesi szellem teljes és sértetlen megőrzése szempontjából. Ha valaha, amit Isten ne adjon, a gregorián éneket elhanyagolnók, ha a kóruson töltött hosszú órák egyre jobban átalakulnának minden szépséget nélkülöző, pusztán gépies gyakorlattá, akkor egy csapásra megcsökkenne az istentisztelet iránti lelkesedés. E nélkül pedig nincs igazi bencés szerzetesség. Bizonyos, hogy a dolog erőfeszítést kíván. De gondoljunk Szent Ágoston mondására: *Cantare amantis est*. És vajjon van-e lehetetlenség, van-e nehézség a szeretet számára?

¹V. ö. A. Danzas, *Etudes sur les temps primitifs de l'Ordre de S. Dominique*, I. 162. — ²*Summa theolog.* II--II. q. 91, a. 2. ad. 5. — ³Zsolt. 70, 8. — ⁴Reg. 53. fej. — ⁵Reg. 50. fej. — ⁶Reg. 58. fej. —

VIII. LELKIÉLET A KOLOSTORBAN

Ismét e versről: „Állhatatosan ki-
tartottak az imádságokban.“

Csel. 2, 42.

Nincs liturgikus imádság magánimádság nélkül. — Az elszigetelődés a magánjátatosságokban. — Újabb imádságmodszerek. — Ezek nem felelnek meg a szerzetesélet körülményeinek. — Nem szabad elzárkóznunk az újabb aszketikus irányzatoktól, csak állandóan tartsuk szem előtt a bencés hagyományokat. — Miben különbözik ez a hagyomány az újabb mesterkéltebb módszerektől? — Szent olvasmányok, elmélkedés, imádság, szoros értelemben vett szemlélődés. — Az igazságon érzett öröm.

Tévedés volna azt hinni, hogy a szerzetes imádság dolgában megelégedhet a hivatalos imádsággal, az *officium divinum*mal. A zsoltárimádság mindenekelőtt szolgálat, munka, *opus Dei*, de feltételezi akár mint előkészületet, akár mint eredményt a *contemplatiót*, az elmélkedést. Az elmélkedő imádság után a zsoltározás segíti a lelket, hogy szeretetének megfelelő kifejezést adjon Isten előtt, akihez közeledve szünet nélkül megújhodik. Az elmélkedés előtt igen kiváló eszköz arra, hogy a lelket a szemlélődés boldogító állapotába emelje. Őseink nagyon jól megértették, hogy a kétfajta imádságmod elválaszthatatlan egymástól. Minden zsoltár végén, minden *collecta* előtt rövid *szilenciumot*, csendes elmélkedést tartottak. Ezalatt leborulva mindenki kiönthette Isten

előtt azokat az érzelmeket, melyeket a zoltárimádság fakasztott szívében. Mindenki megfogalmazhatta lelkében azokat a kéréseket, melyeket azután a közösség feje mindnyájuk nevében fennhangon is kifejezésre juttatott. Ezt nevezi Szent Benedek Atyánk *reverentia orationis*-nak, (tiszteletadás az imádságnál). A szokás már elmúlt, de az elv megmaradt. Kevés hasznot merít a liturgikus imádságból, aki nem kapcsolja hozzá az *orationes peculiare*-t,¹ az Istennel bensőbb életre hivatott lélek magán áhítatgyakorlatait. Ezt nevezzük általában „lelkiélet”-nek.

Tehát a szerzetes lelkiélete a magától adódó tárgy a liturgikus imádság után.

Itt most egy pillanatra idegeneknek érezzük magunkat. Három század óta a Szentlélek az Egyház minden részében új áhítatgyakorlatokat fakasztott, melyek a legtöbb világban élő lélek szükségleteinek megfelelnek. Jóllehet a szerzetesek egész más körülmények közt élnek, mégsem tudtak s nem is volna szabad teljesen elzárkózniok ezektől az áramlatoktól. Csupán óvatosabbaknak kellett volna lenniök. De ez nem sikerült mindig. Hamar lelkesedtek az új, gyakorlatiasabb, szellemesebb módszerekért. Sajnálkozás nélkül félre tették azt, ami eddig a lelkiélet alapjait alkotta kolostorainkban. Azon buzgókodtak, hogy az újfajta vallásosság elveit, könyveit, eszközeit meghonosítsák közöttünk. Annyira fejlődött a dolog, hogy a bencések közül is sokan az új irányok jármába szegődtek, melyek pedig eredetükben, céljukban egyaránt elütöttek az övéiktől. Szem elől vesztették multjukat. Az önmagukban kifogástalan, de egészen más szükségletek kielégítésére szolgáló eszközök tapintatlan meghonosításával megakasztották saját szerzetesi szellemirányuk természetes és egységes fejlődését.

Sajnos nem olyan könnyű lelkiéletünk régebbi alapelveinek birtokába lépni, mint szabályaink szel-

lemének megfelelő fegyelmi előírásokat visszaállítani. Ez utóbbiak számára szabad a tér. Semmi sem akadályoz, hogy a hagyomány és a Szent Regula hamisítatlan szellemét kövessük. Sőt inkább zavarba jövünk, ha választanunk kell, oly számosak és bőségesek a források. De egész másképp áll a helyzet a lelkiélet részleteit illetőleg. Bőséges választékban állnak körülöttünk a különböző újszerű módszerek és eljárások. Legtöbbször hosszú idő óta ezekhez szoktunk. A könnyű és tartalmas ájtatossági könyveknek valóságos áradata vesz körül bennünket. Kezdetben nagyra becsültük őket. De a kolostorban töltött rövid idő után észrevesszük, hogy ezek alapján véve mesterkéltné, erőltetett dolgok. Nem egyeztethetők össze lelkiéletünk egyszerűségével és szabadságával. Másrésztől viszont semmit, vagy alig találunk valamit, ami helyettesíteni tudná az ájtatossági gyakorlatok e fegyvertárait. A régiek nem is gondoltak arra, hogy ilyen könyvecskét készítsenek, amilyenek ma legtöbb ember számára nélkülözhetetlenek. Csak a 15. században találunk Rendünkben olyant, ami Szent Ignác lelkigyakorlataira emlékeztet. De még ez is csak kézirat, vagy igen ritka könyv és még modern ízlésünk is mesterkéltné találja.

Igy a kolostorban lévő novicius nem talál egyebet a lelkiélet törvénykönyvéül az egy Regulánál, melynek rejtett kincseit még nem is sejtí, meg néhány hagyományos gyakorlatot, mint pl. az oltárok látogatása.

Valóban nehézséggel állunk szemben. De megoldjuk, ha világos fogalmat alkotunk a szerzetesi lelkiélet mivoltáról és modern lelkiséghez való viszonyáról.

Többször emlegettük, hogy társadalmunk élete egyre jobban elfoglalttá, izgatottá, lázasabbá válik. Az az *otium sanctum*, az a szent nyugalom, melynek ölében fejlődött hajdan a legtöbb Istennek szentelt

lélek, ritka a mai életben. Szükséges azonban a lélek életét ilyen körülmények közt is biztosítani. Mit tettek tehát? Mindnyájan láttunk már konzerveket. Ezekben annyi táplálék van összesűrítve, hogy az ember nagy és fárasztó utakat tehet meg velük a nélkül, hogy idejét és pénzét rendes táplálékra pazarolná. Hasonlót gondoltak ki a lelkiélet számára is az utóbbi századok aszketikus mozgalmainak vezetői. Tekintsük a különböző elmélkedési módszereket egymás után. Tanulmányozzuk, elemezzük, boncolgassuk pl. a talán legtökéletesebbet, a Saint-Sulpice-ben használatosát. Csodálatos eredményre jutunk. A félórás, vagy háromnegyedórás elmélkedés mindazokat az érzelmeket és indulatokat felkelti a lélekben, amire csak képesek voltak együttesen a puszták atyái és minden idők szentjei. A szemináriumokban és az újkori társulatokban használatos ájtatossági gyakorlatok nagy részét ugyanaz a szükség hozta létre. Három vagy négy évet szentelnek a kispapok nevelésére. Az a cél, hogy e rövid idő alatt a lehető legtöbbet adják nekik a lelkiségből. Miből éljen később a lelkük, ha még ez a félóra sem volna az elmélkedésre? Honnan merítenének erőt, mikor még a breviárium elimádkozására is alig van idejük?

Világos, hogy a *szereztes helyzete egész más*. Élete beöltözésétől földi zarándoklásának végéig abban a viszonylagos nyugalomban folyik le, amit az Úr mint a legjobb részt, Mária részét biztosította neki. Ezért az újabb aszketikus irányzatok többé-kevésbé mesterkéltné rendszere nem felelhet meg lelkületének. Valami *egyszerűbb, természetesebb lelki táplálékra* van szüksége, kevésbé mesterkéltné, de nem kevésbé erősítőre. A szerzetes nem a rendszer embere. Nem merül el a jövőért való aggodásokban, úgy mint a legtöbb ember. Mint az ég madarainak, melyekről az Úr Jézus beszél a hegyi be-

szédben, neki sincs magtára a gyűjtésre. Még mi-
kor a lélek táplálásáról van is szó, elégséges neki
a mindennapi kenyér, bizalommal várja azt a jósa-
gos mennyei Atyától. Biztos arról, hogy minden
órában megtalálja a szükséges magot lelke táplálá-
sára, vagy a Szentírás mindig virágzó mezején, vagy
a szentatyák és egyháztanítók gazdag aratású föld-
jén. Megszokta, hogy életét teljesen a jószágos Gond-
viselésre bízza. Nincs semmi oka sem, hogy egyik
nap jobban erőlködjék, mint a másikon, arra, hogy
a lelki mannáról bővebben gondoskodjék szombat-
napon, mint a hét bármelyik más napján: az ő szom-
batja, az ő igazi nyugvása az égi haza. Soha meg
nem látogatja őt az isteni Jegyes a nélkül, hogy az
Énekek Énekével így ne szólna hozzá: „Nyiss ki ne-
kem, kedvesem, mert a fejemet harmat lepi, és haj-
fürtjeimet az éjjel nedüje.”² Ime a szerzetes ke-
gyelmi életének képe. Azokra, akik a napnak és me-
legnek terhét viselik, akik izzó küzdelmekben fárad-
nak ki, a kegyelem egyes pillanatokban hull, igaz,
hogy bőségesen és gazdagon, de csak átmenetileg,
mint a zivatarnak, vagy pataknak vize. Reánk pedig
harmat alakjában. Az az esti és reggeli harmat ez, me-
lyet a Szentírás oly gyakran emleget. Lassan behatol
a földbe. Ettől fakadnak kellő időben a bimbók, ez
biztosítja a mezőnek a felfrissülést és termékeny-
séget.

Valaki azt mondhatná: helyes, de végre is mi a
mi igazi helyzetünk az újabb lelkeséggel szemben?
Tartózkodjunk tőle, ne is érintsük termékeit? Ves-
sük meg módszerét, irányzatát, könyveit?

Semmikép! Az okos emberek szemében az Apost-
ol tanácsa lesz mindig irányadó: „*Omnia probate,
quod bonum est, tenete*. Mindent vizsgáljatok meg;
ami jó, azt tartsátok meg.”³ Nem, mi semmikép sem
akarjuk mindenestül elvetni a modern aszkézis
eredményeit. Mert e mozgalomban bensőleg része

van a Szentlélek működésének, az Egyház életének, szentéletű személyiségek hatásának, kik a legutóbbi időkben éltek. Helytelen volna egy katolikus ember részéről, bárki legyen is és bármiféle szerzetesrendhez tartozzék is, teljesen elzárkózni a jelenkori katolicizmus életerejének e megnyilvánulásai elől. A szerzetesség keretén kívül is sok megnyilvánulása támadt már a szentségnek és az aszkézisnek. Ezek is méltó folytatásai az előbbi korok hagyományainak. Bátran használhatjuk őket; nem kell félnünk, hogy saját lelkiéletünk kárt szenved. Melyik igazi szerzetes nem gyönyörködne egészen helyesen Szalézi Szent Ferenc „*Isten szeretetéről*” szóló művében, Szent Teréz írásaiban vagy akár egészen újkori szerzőkben, aminők P. Faber vagy Mgr. Gay? — Végül még egy körülményt kell számításba vennünk. Jóllehet az isteni dolgokról való elmélkedés elvileg mindig legfőbb csúcspontja marad hivatásunknak, mégis a szerzeteséletnek sok tekintetben alkalmazkodnia kell a kor igényeihez. A nélkül, hogy a kor emésztő tevékenységét utánoznók, melyben alig marad a léleknek ideje, hogy magára eszméljen, mégis tagadhatatlan, hogy vannak kolostorok, vagy legalább egyes szerzetesek e kolostorokban, akik egyáltalán nincsenek abban a helyzetben, hogy követhetnék a zsoltáros szavát: „*Vacate et videte*. Álljatok meg és nézzetek.”⁴ Okos dolog volt tehát bizonyos mértékben mindezekre kiterjeszteni az újkori lelkiesszerek áldásait, melyek minden jóakarátú embernek biztosítják legalább a lehető legkevesebb időt, hogy Istennel és lelki dolgokkal foglalkozhassék. Innen származnak Rendünk legtöbb *konstitúciójában* a mindennapi félórás elmélkedést, a kompletórium utáni lelkiismeretvizsgálat, az évi lelkigyakorlatokat illető szabályok.

De kell-e ezekhez ragaszkodnunk? Nyilvánvaló, hogy nem. Különösen, ha Isten kegyelme és az apát

utasítása arra segítenek valakit, hogy sokkal tökéle-
tesebben megvalósítsa e szempontból a szerzetesi
élet eszményét.

Azt kérdezhetné valaki: miben áll ez az esz-
mény? Ime, röviden összefoglalva: fokozatosan fel-
emelni a lélek összes tehetségeinek szintjét, rend-
szeresen és nyugalommal kitárni azokat az utakat,
melyeken át Isten a lélekhez közeledhetik, hogy
megtelhessen lelkünk annak az Istennek teljességé-
vel, ki Szent Ágoston szavai szerint a nagyoknak ele-
dele. „*Cibus sum grandium; cresce et manducabis
me.* A nagyok eledele vagyok; növekedj, hogy majd
velem táplálkozhass.”⁵ Hogy ide eljussunk, minde-
nekelőtt a szemlélődő életről kell helyes fogalmat
alkotnunk úgy, amint erről a dologról Rendünk és
az Egyház gondolkodott a 13. századig; és arról a
módszerről, melyet az újabbkori lelkiélet gyakorla-
tai követnek, a lelkiolvasmányról, az elmélkedésről,
az imádságról s a szoros értelemben vett szemlélő-
désről.

Kezdjük először a különbséggel. Ezt már eléggé
éreztetik az eddig mondottak is. Főként abban áll a
különbség, hogy ami ott egyszerű és természetes
egészbe olvad össze, itt módszeresen részekre van
tagolva, megannyi külön ténykedésre és állapotra.
És ezeknek mind megvan a külön szerepük, a külön
időpontjuk, kivéve a szemlélődést. Ezt csupán a ke-
gyelemtől kitüntetett egyes lelkek különös adomá-
nyának tekintették. Az elmélkedés idejét reggelre
tűzték. Megállapították az időtartamát is. A lelkiol-
vasmány este van, ugyancsak meghatározott időben.
A nap kitűzött perceiben kell imádkozni és így to-
vább.

Szent Atyánknak *nem* ez a módszere s *nem* ez
volt szokásban utána majdnem 1000 évig. Nála *nin-*
csenek mesterséges szétválasztások, nincsenek a lel-
kiélet minden egyes mozzanatára kijelölt órák. Min-

den megvan itt, de minden magától fakad, mikor órája eljött, azaz a Lélek órája, ki akkor és addig működik a lélekben, amikor és ameddig neki tetszik. A Szentléleknek ezt a *feltétlen szabadságát* akarja Szent Benedek Atyánk mindenekfelett biztosítani az imádságot illető szabályaiban: „*Nisi forte ex affectu inspirationis divinae protendatur...* Hacsak az isteni kegyelem belső indítása nyomán nem terjedne hosszabbra (az imádság)...⁶ *Frater, qui forte sibi peculiariter vult orare, non impediatur...* *Si aliter vult sibi forte secretius orare, simpliciter intret et oret.* Azt a testvért, aki esetleg külön is akar imádkozni, ne akadályozzák... Ha máskor is akarna valaki magánimádságot végezni, egyszerűen menjen be (az imaterembe) és imádkozzék.”⁷

Egyetlen egy dolognak van meg a maga kitűzött ideje a Szent Regulában: ez a *lectio divina*, az isteni dolgokról való olvasmány. Ez érthető: az olvasmány mintegy közös alap, mintegy a kikötő, ahová rendszeresen vissza kell vonulnia a léleknek, ez az ő kiindulópontja, honnan Istenhez emelkedik. Hogyan? Szent Tamás bámulatraméltó magyarázatot ad erről Summájában,⁸ talán még jobban chartreuxi Guido De modo orandi c. művében.⁹ Az ember nem egy ugrással jut el a lelkiélet legmagasabb fokára, az igazság szemlélésére. Táplálékra van szüksége. Mert nem érintkezhet Istennel, mielőtt ezt tőle kölcsön nem kapta. Isten néha megteszi, hogy önmaga idézi elő a haladást: kegyes leereszkedésében hirtelen és közvetlenül megtölti az eddig tudatlan lelket isteni bölcseségének közléseivel. De az ily esetek aránylag ritkák. Vakmerőség volna a gyakorlatban erre hagyni. Hogy a lelkiéletben előre haladjunk, nem elég hűségnek mutatkozni a tevékenységben, sem az imádságban magához az Istenhez fordulni közvetlenül. Az is szükséges, hogy azokhoz az emberi segédeszközökhöz forduljunk, melyek ren-

delkezésünkre állanak az igazságnak mélyebben szívünkbe vésésére. Az igazság magvait kezdetben hallomás útján szerezhethjük meg azoktól, kiknek feladatuk bennünket oktatni. Ez az egyik, amit Szent Benedek Atyánk szellemében apátunktól remélhetünk. Ő az apátban mindenekelőtt a tanítás emberét akarja látni.¹⁰ De még az emberi szó is csak aránylag ritka időközökben hat fülünkbe. Azután ugyanaz a táplálék sem volna elég mindenkinek ugyanabban a pillanatban. Tehát az *olvasmány* az a forrás, melyből rendszeresen merítjük a feljebbemelkedésnek első szükséges elveit. A Szent Regula is erre az olvasmányra szánja a nap jelentős részét: két óránál soha sem kevesebb nyáron, télen egészen öt óra hosszáig kinyúlik, nagybőjtben még több időt szán rá. Végül Szent Benedek Atyánk a legnagyobb szabadságot engedi a könyvek kiválasztásában. Szerinte nem csupán a szoros értelemben vett Szentírás minden egyes lapja, hanem a szentatyák bármely írása is biztos irányítója az emberi életnek s bármelyiknek arra kell szolgálnia, hogy általa egyenesen a Teremtőhöz jussunk. „*Quae enim pagina, aut quis sermo divinae auctoritatis veteris ac novi Testamenti non est rectissima norma vitae humanae? ... Aut quis liber sanctorum catholicorum Patrum hoc non resonat, ut recto cursu perveniamus ad Creatorem nostrum?*”¹¹ Nem csodálhatjuk eléggé ennek a tanításnak széles látókörét. Mi, mai emberek, oly kényeskedők, oly válogatósak lettünk, hogy végül is a lehető legszűkebb körre szorítottuk össze lelkiolvasmányainknak körét. Ha kezünkbe adják a legnagyobb tanítóknak, pl. Szent Ágostonnak, Szent Gergelynek remekműveit, vagy másokéit, bosszankodunk, kevésre becsüljük őket. Szerintünk az, ami bennünk lelkünk üdvösségére válik, itt elmerül a misztikus elméledések áradatában és ez csak hátráltatja a mi mesterkélt és türelmetlen buzgóságun-

kat. Hajlandók vagyunk többre becsülni valamely kis könyvecskét, melyben ugyanaz a lelki velő van meg, de csontok és hús nélkül. Ez nem Szent Benedek Atyánk ízlése, ő nem érez ellenszenvet semmi iránt. Szerinte minden használhat és mindennek használnia kell nekünk. S ez nem oktalanság részéről: így pl. gondja van rá, hogy este ne olvassuk a Heptateuchust, vagy a Királyok könyvét, mert a kimereült gondolkozást ez megzavarná éjszakára.¹² De nem engedi meg teljes mellőzésüket sem, csupán más időre halasztja olvasásukat. E józan előrelátás sugallta kivételeken kívül óhajtja, hogy minden könyvet rendben olvassunk, kihagyás nélkül, „*integrum ex ordine legat*”.¹³ Elsőrendű fontosságú tanács ez a gyakorlatra nézve. De megfelelő időt tételvez fel, hogy hasznot húzhassunk a lelkiolvasmányból. Különben, ha pl. egy félórás elmélkedés előkészítésére szolgáló gyors olvasásról van szó, kitesszük magunkat a hiábavaló keresgélés veszélyének a nélkül, hogy bármit is találnánk, ami éppen megfelel egy ilyenféle lelki táplálkozásnak.

Ellenkezőleg, mily könnyen és természetesen támad *elmélkedés* abból az olvasmányból, amely Szent Benedek Atyánk utasítása szerint történik! Itt mindenre van idő, semmi sem sürgős. Olvasunk egy oldalt, két oldalt a nélkül, hogy akadna olyasmi, ami a lélek figyelmét különösen magára vonja. De ez a pillanat csalhatatlanul elérkezik. A lélek lassankint felmelegszik, kezd érdeklődni. Felötlik egy mondat, néha egyetlen szó, s a figyelem rögtön ráterelődik. Hasonlóan ahhoz az emberhez, aki értékes érc erébe akadt, a lélek egyre tovább ás, merészen felkutatja annak a mondatnak, kifejezésnek teljes értelmét; mohón kiszívja minden velejét. Ez az igazi, természetes, előkészület nélküli elmélkedés, mely egyszerűen a léleknek az igazsággal való érintkezéséből születik.

De ez a megfontolás nem maradhat pusztá plátói fokon: Belekeveredik a szeretet és arra törekszik, hogy a gyakorlati életben megvalósítva lássa az igazságból folyó következményeket. Ha azokról a nagy igazságokról van szó, melyek inkább a csodálatnak és örömmek nyujtanak táplálékot, akkor kopogtat a Családatya ajtaján, hogy megnyerje teljes élvezetét annak, amit az olvasmányban keresett és az elmélkedésben megtalált. És hogyan kopogtat? *Az imádsággal*. Gyakori, de rövid lesz imádsága, — rövid, mert tisztának kell lennie: „*Brevis debet esse et pura oratio.*”¹⁴ Az Úr Jézus nem tud ellenállni annak a léleknek, aki így zörget. Megnyitja neki ajtaját és ezekben a boldog pillanatokban a *szemlélődés* adományával látogatja meg őt. Ne ijedjünk meg ettől a szótól. Guéranger így határozza meg a szemlélődést: „az az állapot, melyre bizonyos mértékben minden Istent kereső lélek hivatalos.” Ezek mintegy rövid kilendülések az örökkévalóság végtelen horizontján. A hit és a szemlélet között való átmenetet szolgálják.

Lehet, hogy az Istennel való ilyen érintkezés kevésbbé összegegyeztethetőnek tűnik fel elfoglalt életünkkel. De mégis jó, ha legalább tudjuk, hogyan éltek elődeink. Ha a Szentlélek sugallata valakit közelünk ehhez az állapothoz közelít, az illető megtalálhassa időről-időre a helyes utat. Egy napon mindnyájan megöregszünk. A munka után legtöbbszörre eljő a viszonylagos nyugalomnak az ideje. Milyen jó lesz akkor, ha tudjuk, hogyan lehet megerősítés és fáradság nélkül több időt tölteni az isteni dolgokkal való foglalkozásban a Regula és hagyományaink szelleme szerint. S nincsenek-e már most is vásár- és ünnepnapjaink, amikor jobban hatalmunkban áll imádsággal és szent olvasmányokkal tölteni az időt. Mily jó akkor elmerülni az édes és hallgatag szemlélődés légkörébe, melynek varázsát

elődeink oly jól tudták értékelni. Mily jó lesz ízlelni azt a csodálattal teljes örömet, amelyet az igazságnak világos látása szerez, *gaudium de veritate*.¹⁵ Boldogok azok a lelkek, kik a mai eltompult és földies gondolkodású világban nem engedik eltépni az ég és föld közötti bensőségebb közlekedéseknek e láncait! Boldog az a szerzetes, ki hűséges engedelmessége és imádságos felemelkedései által megérdemli, hogy a szemlélődő lelkek hosszú nemzedékeihez tartozhat, akiket manap már nem lehet másutt találni, mint a kolostorokban, hol Krisztus Urunk kiváltságos jegyesei élnek visszavonulva. Isten Egyházának ők a különös öröme, koronája és virága idelenn: ők lesznek egy napon az égben a legszebb kalásza is.

¹ Reg. 20. fej. — ² Én. V. 2. — ³ Tessz. I. 5, 21. — ⁴ Zsolt. 45, 2. — ⁵ Szent Ágoston, Vallomásai 7, 10. — ⁶ Reg. 20. fej. — ⁷ Reg. 52. fej. — ⁸ Summa Theolog. II—II. q. 180. a. 3, ad. 4. — ⁹ Ez a munka Szent Ágoston művei VI. köt. Appendixében van meg, *Scala paradisi* címen; ugyancsak megvan a tévesen Szent Bernátnak tulajdonított opusculumok közt is, itt *Scala claustralium* címmel. — ¹⁰ Reg. 64. fej. — ¹¹ Reg. 73. fej. — ¹² Reg. 42. fej. — ¹³ Reg. 48. fej. — ¹⁴ Reg. 20. fej. — ¹⁵ Szent Ágoston, Vallomásai 10, 23.

IX. SZERZETESI SZEGÉNYSÉG

„Omnes etiam qui credebant erant pariter, et habebant omnia communia.

A hívők mind összetartottak és mindenük közös volt.“ Csel. 2, 44.

Miben közelíti meg legjobban a szerzetesi élet az öskeresztények életét? — A javak közös birtoklása minden szerzetes közösség lényeges föltétele. — A monasztikus és koldulórendek szegénysége különbözik: a monasztikus szociális jellegű. — Szent Benedek tanítása meggyezik a keresztény hagyománnyal. — Az egyének teljes lemondása. — Az eszményi közös élet a kolostorban. — Szegények és gazdagok egyaránt tanulhatnak a monasztikus szegénységtől. — Szegényeket segíteni!

Ha azt a vonást keressük, melyben a szerzetes élet legjobban megközelíti az első keresztények életét, ismét rá kell jutnunk a közös életre, a javak közös élvezetére és a szent szegénységtől való függés állapotára, amely ebből következik az egyes személyre nézve. Más közös vonások meglesznek a világ végezetéig a kolostoron kívül is: a töredelem és bűnbánat szelleme, az engedelmesség, az állhatatosság az imádságban. De a javak tökéletes közösége egyedül csak a kolostori közösségben gondolható el. A szocialisták álmódzásai sosem fognak megvalósulni. Csak a kolostorban van meg az az erős szeretet, mely ki tudja irtani a szemek kívánságát, a három nagy rossz egyikét, mely Szent János

szerint mindabban megvan, ami a világból való. Ebben az intézményben Istennek sem barátai, sem ellenségei nem csalódnak. Mikor az előbbieket valamely szerzetesi intézményt eredeti tökéletességébe akarunk visszaállítani, mintegy ösztönszerűen érzik, hogy minden tartós megújulás alapjának a „közös élet-hez” való visszatérésnek kell lennie. E név, *vita communis*, közismert: bizonyos vidékeken a Regulához hű kolostorokat *conventus vitae communis* néven nevezik, ellentétben a *conventus vitae privatae*-val. Hasonlóképpen, mikor a felforgató elemek végezni akarnak a szerzetesrendekkel, tudatában vannak, hogy legbiztosabban a közös birtoklásnak lehetetlenné tételével teszik őket tönkre.

Valóban, a javak *közös birtoklása* az a tényező, amely egy testté olvasztja a szerzetes közösséget. Ez kölcsönöz neki biztos talajt, ez biztosítja társadalmi helyzetét. Az Egyház is csak abban az esetben engedi meg valamely kolostornak kánoni felállítását, ha tagjai kimutatják, miből tartják fenn magukat. Nagyon alacsony felfogásnak mondhatná ezt valaki, de ez az emberi természethez tartozik. Birmingham püspöke, Ullathorne szerette mondogatni, hogy magában az Egyházban is, a csodák kivételével, lelki jó nem igen fordul elő földi javak nélkül. A csodáknak is éppen az volna a feladatuk, hogy természetfeletti módon adják meg azokat a nélkülözhetetlen anyagi eszközöket, amelyeket természetes módon előteremteni nem lehet, vagy amelyeket el kell hanyagolni valamely magasabb célból.

E szempontból *különbséget* kell tennünk a *kol-dulórendek szegénysége és a monasztikus szerzetesi szegénység között*, amint ez utóbbit az Egyház kol-dulórendek létesülése előtt elfogadta és fönntartotta. A ferences, a mezítelenül keresztre feszített Úr Jézus iránt való szent szeretetből teljesen odaadja magát az önkéntes, mindentől való megfosztottságnak.

Ő a tökéletes szegénységben látja megszentelődésének főeszközét. Ő tehát a szegénységet főképpen negatív oldalról szemléli, amennyiben az minden magántulajdon hiányát jelenti és inkább *személyi* vonatkozásban: mint eszközt a tökéletesség elérésére. A saját magára kötelezővé fogadott szegénység fogadalmából a ferences csak egy következményt von le szerzetestársaira nézve: őket is, mint saját magát a legteljesebb szegénységnek tekinti alávetve, nem csupán mint egyéneket, hanem mint testületet is. A kolostornak époly kevéssé lehet egy fillér a birtokában, mint az egyeseknek. A szent szegénységnek ehhez a megindító kiváltságához jobban ragaszkodtak az assisi Pátriárka és tanítványai, mint bármely más kegyhez, melyet a Szentszék reájuk ruházni iparkodott.

A szerzetesi szegénységnek ilyen felfogása új, az egyházjogban eddig ismeretlen jelenség volt. A koldusszegénység állapota, melyet a szentségnek néhány hőse szórványosan azelőtt is gyakorolt, most egy egész rendnek közös törvényévé válik. Olyféleképpen, amint a 17. században Rancé összes szerzeteit örök hallgatásra kötelezte. Régen ez is csak néhány egyéni típusban testesült meg. A szegénységnek ez a ferences fogalma ment át a köztudatba az Egyház utolsó századaiban; annyira, hogy végre mi is azt vettük át. Innen ered például az a titulus paupertatis, melynek jogcíme alapján bennünket felszentelnek. Azelőtt a szerzetesi egyházak reguláris papságának tekintettek bennünket és ezért ad titulum monasterii szenteltek fel.

De ez csak mellékes dolog. A fontos az, hogy megértsük: a szerzetesre épügy, mint az első keresztényekre nézve a szegénység elsősorban *társadalmi, közösségi* erény. Bizonyos, hogy a hívők közösségében mint ilyen jelent meg. Az Apostolok Cselekedeteinek szövege nagyon kifejezően hangsú-

lyozza ezt: az egyéni birtoklás megszüntetését a testvéri szeretet következményének tünteti fel: „A hívek sokaságának pedig szíve-lelke egy volt, s egyikük sem mond vala semmit sem a magáénak a birtokából, hanem mindenük közös vala. Nem is volt senki sem szűkölködő közöttük, mert mindazok, kiknek föld- vagy házbirtokuk volt, eladák, s az eladottnak árát elhozzák és az apostolok lábához tették. Mindenegynek pedig annyit osztottak ki, amennyire kinek-kinek szüksége volt.”¹ Ez a szegénység világosan kifejezett fogalma a keresztény közösségben. Indítóoka a szeretet, feltétele, hogy lemondjunk minden tulajdonunk személyes jogáról. Eredménye, hogy a személyes szükségleteket a közösen birtokolt javak egyetlen elosztásával elégíti ki.

A Regula számos helye igazolja, hogy *Szent Benedek Atyánk az Apostolok Cselekedeteinek főntebbi verseit tartotta szeme előtt*: azt akarta, hogy ezek legyenek kolostorának alaptörvényei. A nélkül, hogy kizárná a szerzetbe lépőnek azt a jogát, hogy belépése előtt kioszthassa vagyonát a szegények között, ismételten kifejezi, nagyon is helyesen jár el, aki javait a kolostornak adja, ahová belépett. Érdekes megfigyelni, hogy Szent Benedek Atyánk, aki oly emelkedett felfogású, oly bőkezű, oly természetfeletti gondolkozású, úgy látja, hogy nem mellőzheti ebben a pontban az emberi okosság óvatossági intézkedéseit. Ünnepeles adományozásról szól, pontosan megállapított hagyományozásról, még a jövedelem élvezetét is megemlíti. A földi javak e közös birtoklása miatt kívánhatja a Szent Törvényhozó az egyesektől a *legteljesebb lemondást a magántulajdonról*. Ez a lemondás mindenről, még saját testéről és akaratáról is,² addig megy, hogy mint az első keresztények, még „magáénak nevezni is óvakodik bármí dolgot”.³ Viszont mindenkinek joga van „a kolostor Atyjától várni minden szükségést”.⁴ Neki pedig kö-

telessége előrelátó és igazságos gondoskodásával megelőzni minden jogos panaszt. Ha maga a kolostor is szegény, pl. nem tud bort szerezni, akkor ezt a szegénységet is közössé kell tenni, hogy senki se zúgolódhassék.

Szent Benedek Atyánk szokásához híven semmit sem utasít vissza, semmit sem veszít el Isten adományaiból. Mellette szólnak a legkiválóbb egyházatyák, akik ebben a pontban nemkevésbé *lelki* felfogásúak, mint az önmehtagadás kérdésében. Az a következő tanításuk, hogy a gazdagság épügy, mint a szegénység egyaránt alkalmas arra, hogy bennünket Istenhez emeljen. Ábrahám minden gazdagsága mellett nem volt kevésbé szegény lélekben, sem pedig ennek következtében kevésbé kedves Isten előtt, mint Lázár, aki a gonosz gazdagnak asztaláról lehulló morzsákat volt kénytelen összegyűjteni. Mikor eljött a koldus számára a visszafizetés napja, a gazdag Ábrahám keble nyílt meg fogadására. Szent Atyánk szintén jól tudta, hogy minden adomány, még a természetes is, Istentől jó és Istenhez vezethet, feltéve, hogy jól használjuk fel. Ezért kolostoraiban nem szabott határt a földi javak növekedésének, sőt ő maga ígérte meg Isten bőséges kártalanítását, ha híven keressük mindenek előtt az Isten országát. És tudjuk, mily nemesen használta fel rendünk ezt a gazdagságot, akár az istentisztelet fényének emelésére, akár az Egyház és a társadalom számos szükségletének fedezésére. Gyakran mondták, hogy a gazdagság nyomában lanyhulás következett be kolostorainkban. Ez az eset néha valóban megtörtént, de általában azt bizonyítja a történelem, hogy szerzetes közösségek sohasem voltak bensőleg buzgóbbak és kifelé jótékonyabbak, mint amikor elérték gazdagságuknak és hatalmuknak csúcspontját. Viszont pedig a hanyatlás minden egyes szaka egybeesik az anyagi javak megcsappanásával, eltékozlásával.

val és elidegenítésével. És valahányszor egy-egy nagy reformátort támasztott az Isten, bármennyire felülemelkedett is ő maga minden földies gondolat felett, legelső gondoljai közé tartozott a kolostornak régi anyagi javaiba való visszahelyezése. Ha ez néha meglepő buzgalommal történt, az onnan van, hogy talán jobban tudatában voltak azoknak a lelki hasznoknak, amelyek a kedvező anyagi helyzetből származnak, mint mi.

Mindenesetre egy pillanatig se vonakodjunk elismerni, hogy az önkéntes szegénységet Krisztus Urunk példájával és tanácsával egybehangzóan az Egyházban mindig az egyéni megszentelés hatalmas eszközének tekintették. Ettől Szent Benedek Atyánk sem akarta megfosztani tanítványait. Ellenkezőleg, felszólítja őket, hogy örömmel fussák meg a teljes szegénység pályáját. E tárgyban egyedül az engedelmesség szabhatja csak meg a határokat. A szerzetes lehet lélekben oly szegény, mint a legelhagyatottabb koldus a nélkül, hogy külső látszatra hiányt érezne a szükségeseekben. Sőt ezenfelül semmi sem akadályozza, hogy Isten kegyelmének ösztönzésére még a szükségeseket is megvonja magától, ha az előljáró beleegyeznek. Koldussá lehet, akár a közösségen belül, akár azon kívül. Ebben a tárgyban elég foka van a megalázkodásnak ahhoz, hogy kielégítse a legnemesebb lelkeknek vágyait is. Mindenesetre a legkedvesebb, amit a szerzetes tehet, hogy eltávolít minden fölöslegeset. Erre a Regula is kifejezetten kötelezi: „*Superfluum amputari debet. Ami felesleges, el kell venni.*”⁵

Látható, hogy Szent Törvényhozónk mindig ugyanazt az irányt követi. Ami a közösséget illeti, abban semmi túlzott, semmi nagyon nehéz nincsen, semmi, ami elriasztaná a gyengéket. Ellenkezőleg, különösen a szegénységre vonatkozóan, bizonyos jólét lebegett a szeme előtt. De ez a jólét az egyesek

részéről az igazi testvéri szeretetnek és az igényeségről való teljes lemondásnak a gyümölcse. Szabad teret enged a kegyelem működésének. S a kegyelem okvetlenül tökéletesebb önmegtagadást is sugall, mint aminőt az ember a legutolsó koldus rongyai alatt várna.

Az egyéni lemondás szelleme teszi a lelket szegénnyé, olyanná, amilyenek Szent Benedek Atyánk elrendelte és óhajtja. Kis merészséggel állíthatjuk, hogy ebben hallgatni a kegyelem szavára az egyik legkézzelfoghatóbb jele annak, hogy a szerzeteslélek Istennel és a megfeszített Krisztussal való egyesülése felé halad. Ez mintegy eredője a lélekbe mélyen bevésődött sok-sok hitigazságnak: hogy minden földi dolog mulandó és értéktelen; hogy Istenben, a legnagyobb Jóban teljes megelégedést találunk; hogy bűneink következtében nem érdemeljük meg azt sem, hogy a teremtett dolgokat élvezzük; hogy megmérhetetlen boldogság utánózni azt, aki mezíten halt meg a kereszten, és meghalunk a jelen élet dolgainak. Nem útáltatják-e meg velünk ezek a súlyos indítóokok azt az életet, melyet a gonosz, de gonoszságában néha helyesen ítélő világ az Istennek szentelt személyek szemére vet, azt a gondtalan életet, melyben még a legcsekélyebb dolog sem hiányzik?

A világ ép azzal bünhődik, amit bennünk gáncsol. Szemünkre vetette gazdagságunkat, megfosztotta tőle elődeinket. Ugyanaz a gazdagság oly kezekbe került, melyek nem tudják jóra használni, s így a társadalom új betegségének lett forrása: a szegény embert kizsákmányolja a gazdag, a proletárt a tőkepénzes, a szűkölködőt az, aki csak élvez gondtalanul és önzően. Innen a sok izgatás, mely úgy látszik, új forradalommal fenyeget, talán kevésbé véressel mint a 18. századi, de annál gyökeresebbel. A jobberzésűek mindenütt iparkodnak élet venni e mozga-

lomnak, amennyiben veszedelmes. Iparkodnak segíteni, helyes mederbe terelni, amennyiben igazságos és megokolt.

Rendünket is nagyon kell, hogy érdekeljék ezek a nagy küzdelmek, melyekben a művelt népek jövője forog kockán. *E Rendnek helye már eleve ott van kijelölve, hol az új terepen indul meg a munka.* Ez a hely, ha a Rend méltónak mutatja reá magát, valóban elsőrangú. Életünk a nélkül, hogy különösebb hatást akarnánk gyakorolni a *lehető legtökéletesebb megvalósítása* annak, amit a társadalom manapság elérni törekszik, — mindazon hiányok és végletek nélkül, melyeket azonban az nem tud kikerülni. Mit akarnak jelenleg azok, akik elismerik a szociális reform szükségességét? Nem egyebet, mint a földi javak egyenletes elosztását; az alsó néposztályok helyzetének megjavítását; megakadályozni, amennyire lehetséges, a gyöngékek az erősektől való kiszipolyozását, hogy a gazdag a szegényt el ne nyomhassa, a mindennapi kenyerét nehéz munkával keresőt ki ne zsákmányolhassa az, aki fényűzésben és tétlenségben tölti életét. Mindazok ezt akarják, kik embertársaik javát szívükön viselik, kiket még nem vakított el teljesen az önzés. Mások még tovább mennek: az összes javak közös birtoklásáról álmodoznak. Hogy ez hiú álom, annyi bizonyos. És mégis, mi szerzetesek megtaláltuk a módját, hogy ezt az álmot megvalósítsuk. Erre kell figyelmeztetni a világot: kérdezze magától, mikép lehetséges, sőt mikép lehet egészen közönséges dolog miközöttünk az, ami az ő számára örökre megvalósíthatatlan marad? Ha nem teljesen vak, akkor el kell ismernie: a különbség közöttünk és közte az, hogy nem ugyanabból az elvből indulunk ki. A mi sugalmazónk a szeretet, a testvéri szeretet a maga tökéletességében. Ez elviselhetetlenné tesz közöttünk minden anyagi különbséget. A világnak sugalmazója pedig

a legtöbb esetben a gyűlölet. És vajjon mi a gyűlölet, ha nem bűnös kívánság, azaz a szeretetnek éppen ellentéte? Ezek után nincs miért csodálkozni, hogy az eredmény oly elűtő. Ezeknek az álmodozóknak a nagyobb részét még indíthatja és vezérelheti valaha a testvéri szeretet, de az egész világ sohasem rendelkezik annyi szeretettel, hogy megvalósíthassa azt, amit nálunk lát. De legalább azt a nagy és szükséges tanulságot levonhatná példánkból a maga számára, hogy minden erőfeszítésének eredménye egyenes arányban lesz a szívében lobogó keresztény felebaráti szeretettel.

Nem ez az egyetlen tanulság, melyet a világnak nyújt egy oly kolostor, hol az igazi szegénységet a maga teljességében gyakorolják. Azon a gonosz kapzsiságon kívül, mely a gazdagot kincseinek szűnet nélküli felhalmozására, növelésére és a szegényeknek kizsákmányolására készíti, még két nagy akadályt kell a modern társadalomnak legyőznie, ha valamelyes egyenlőséget akar tagjai között meghonosítani: ez az egyesek korlátlan fényűzését, kik csak azért akarnak birtokolni, hogy élvezhessenek és a másik rész törekvését, akik meg akarnak gazdagodni munka nélkül. A kolostori élet élénk világosságot vet ezen ellentmondó törekvésnek lehetetlenségére. Nálunk mindenki birtokos; sőt néha a közös birtok igen jelentős nagyságúnak tűnhetik fel a világ fiai előtt. És mégis, vizsgálják meg a dolgokat oly közletről, amilyenről csak akarják, csupán csak *a fényűzéshez tartozó dolgoknak még nyomát sem fogják találni* nálunk. Valóban megvan az a nemes előkelőség és hagyományos méltóság, ami az istentisztelet ünnepélyességéhez és az Egyház társadalmi képviseléséhez illik. De az egyéni fényűzést, amit a világ szeret és keres, mely a hármaskívánságot táplálja, azt hiába iparkodik felfedezni nálunk adig, amíg igazi szerzetesek vagyunk.

Ugyanez áll a *munkáról* is. Gyakran gondolják rólunk az emberek, hogy ha van elegendő, amiből élünk, akkor befejezve imádságunkat, az egész napot boldog henyélésben töltjük a nélkül, hogy a kenyér, melyet eszünk, valaha is igazi munkánkba kerülne. Tehetünk akármit, ezt az elfogult ítéletet sohasem fogjuk teljesen kiirtani. De annál szükségesebb, különösen korunkban, bebizonyítani a világnak, hogy a munkát valóban megbecsüljük. Laikus testvéreinknek e tekintetben nem kell annyi gáncstól félniök, mint nekünk. Az ő munkájuk többnyire testi munka. Ezt a világiak könnyebben értékelik, s ezért ellenük épúgy mint a trappisták ellen nincs annyi gáncsoskodás. Nekünk szerzetes papoknak is be kell bizonyítanunk azok előtt, akik készakarva be nem húnyják szemüket, hogy ép oly komolyan és kitartóan dolgozunk. Hogy igazi lelkesedéssel áldozzuk magunkat mindazokra a munkákra, melyeket előljáróink akarata kijelöl az Egyháznak és a társadalomnak javára.

Igaz, hogy nincsenek már birtokunkban azok a királyi adományok, melyek a multban őseinket oly fejedelmi bőkezűségekre képesítették; de munkássággal ma is sokat lehet tenni. Emlékezzünk Egyiptom remetéire, akik jóllehet kemény munkával szereztek meg a mindennapi csekély szükségeseget, mégis egész hajókat raktak meg eleséggel, messze, éhséggel sújtott vidékek támogatására. S a mi Szent Patriárkánk élete, sőt maga a Szent Regula, nincsenek-e telve annak a lángoló szeretetnek nyomaival, melyet a szerzetesnek testvérei, a szegények iránt kell tanúsítania? Elég idézni „a jó cselekedetek tizennegyedik eszközét”: „*pauperes recreare*”.⁶ Csodálatosan kifejező egy szó! Valóban ezt kell a szegénnyel tenni: segíteni, felüldíteni az igazi szegényt, ezt a titokzatos teremtményt, akit egyedül a kereszténység tudott megérteni és tisztelni. Annak a szegénynek a

helyébe, ki tudja kiváló méltóságát, aki örült szerény és függő helyzetének, mert az Isten Fiához teszi hasonlóvá, az újkor azt a szegényt állította, akit minden egyenlőtlenség türelmetlenné tesz, a gyűlölettel eltelt, fenyegető szegényt, aki a megnevesítő munkának elébe helyezi a tétlen szűkölködést, mely aljassá teszi s a társadalom ellen támadásra ösztökéli. A könnyek és a türelem kifejezése mellé sikerült arcára varázsolni a gyűlölet vonásait. Mi úzi ezt el, ha nem a szeretet, a győzelmes és erős szeretet? Igen, karoljuk fel a szegényt: mutassuk meg neki bánásmódunk által, hogy mindig Krisztusnak megszemélyesítője. Mondjunk Deo gratias⁷ valahányszor panaszos kiáltása fülünkbe hangzik. Szent Benedek Atyánk példájára, ha kell, még a szükségstől is fozzuk meg magunkat ómiatta. Így Isten segítségével ki fog tűnni, az általunk gyakorolt szegénység nagy jelentősége a társadalomra nézve!

¹ Csel. 4, 32, 34–35. — ² Reg. 33. fej. — ³ U. o. ⁴ U. o. — ⁵ Reg. 55. fej. — ⁶ Reg. 4. fej. — ⁷ Reg. 64. fej.

X. DISZKRÉCIÓ ÉS NAGYLELKŰSÉG

„Dividebant omnibus, prout cuique opus erat.

Vagyonukat szétosztották az össze-
seknek, kinek-kinek szükségéhez
mérten.“ Csel. 2, 45.

A szerzetesi egyenlőség. — Korunkat jellemzi a mindent egyszintrehozás. — Ez ellenkezik a diszkrécióval. — A diszkréció az erények anyja. — Tulajdonságai. — Isten műveinek különbözősége a természetes és természetfölötti rendben. — Utánozzuk a Szentlélek nagylelkűségét a lelkekkel való érintkezésünkben. — A mult megismerése kitágítja a lelket. — Kerüljük a kizárólagosságot. — Finom és tapintatos megértés mindenkivel szemben. — A Regula ebből a szempontból is az Evangélium összefoglalása.

Különösen két helyen magyarázza meg Szent Benedek Atyánk, mikép kell felfognunk a szerzetesi szegénységet: a 33-ik fejezetben, „*Si quid debeant monachi proprium habere*. Lehet-e a szerzeteseknek valami tulajdonuk” és az 55-ik fejezet második felében, ahol a szükséges dolgok szétosztásáról van szó. De mily érdekes, hogy mind a kettőben siet hozzátenni és értelmezni azt a mondást, mely kétszer is előfordul az Apostolok Cselekedeteiben: „Vagyonukat szétosztották az összeseknek, kinek-kinek szükségéhez mérten.”¹

Nem lehet eléggé hangsúlyozni e néhány szó jelentőségét s azt a nagy hatást, melyet a bennük ki-

fejezett elv Szent Törvényhozónk életére és Regulájára gyakorolt. Ebből folyik, hogy a mi *szerzetesi egyenlőségünk* nagyban különbözik attól az igazságtalan és ál-egyenlőségtől, melyet mint a társadalmi reform egyik alapvető elvét szokták hangoztatni. A demokratizmus egyenlősége feltétlen egyenlőség az összességre és az egyesekre egyformán, bárminők is az egyén szükségletei és következésképp jogai. A nagyoknak és kicsinyeknek egyaránt szánt Prokustes-ágy ez, mely megcsonkítja amazokat s zét-feszíti emezeket. A szerzetesi egyenlőség arányos egyenlőség. Számot vet a fizikai és erkölcsi különbségekkel, a természet és a kegyelem adományaival, úgy méri ki mindenki számára a munkát és a nyugalmat, a test és lélek üdülését, amint kinek-kinek ereje és szüksége van. „*Unusquisque proprium habet donum ex Deo; alius sic, alius vero sic.* Kinek-kinek saját ajándéka van Istentől, még pedig egyiknek így, másnak meg amúgy.”²

Korunk sok jótulajdonsága mellett is, sajnos, a mindent egyenlővé alakítás, egyszintrehozás kora. Nemcsak, hogy elvették a közhatalomnak és a felső osztályok különböző rendeknek képviselőitől mindazt, ami őket a nép szemében külső tekintéllyel felruházhatná, hanem még tovább is mentek és különösen a forradalomtól látogatott országokban minden oly intézményt eltöröltek, mely bármiféle felsőbbiséget gyakorolt. Ez áll a nagy vallási testületekre épúgy, mint a tudományosokra vagy egyszerűen a munkásegysületekre; áll ez az egyesekre nézve is. Mai társadalmunk, mely oly büszke, hogy kikiáltotta az emberi jogokat és az egyén méltóságát emelte, nem tudott eszközt találni arra, hogy alapjait kiszélesítse a nélkül, hogy ezáltal egyszersmind a csúcsot meg ne ingassa. A lehető legnagyobb mértékig közkinccsé tették a tudományt, de arra már nem fordítottak annyi fáradságot, hogy a kiválóan

tehetséges szellemeket teljes kifejlődéshez juttassák. Azt mondogatják, hogy a középkorban oly gyakori durvaságok napjainkban nem volnának többé lehetségesek, hogy az erkölcsök megszelídültek, hogy az emberszeretet mindenfelé uralkodik: ebben van igazság. De hol találjuk meg a hősiek erényeknek azokat a mintaképeit, kiket a középkor oly nagy számban mutat fel, — nem számítva a szenteket, kiket az Egyház kimeríthetetlen termékenysége fog szülni az idők végéig? Azt sem szabad félreismerünk, miként nyerne tér napról-napra magában az Egyházban is ezek a kiegyenlítő törekvések. Minden hatalom terhes; minden, még törvényszerű és jótékony hatás is visszatetszést szül; minden kivétel, bármily megokolt is az, rögtön bírálgatás és elégedetlenség tárgyává lesz. Ha a lelkek megmunkálásáról és vezetéséről van szó, rögtön a legnagyobb bizalmatlansággal találkozik mindaz, ami a szellemi szintet emelni törekszik. Az emberek nem fogynak ki a tudomány veszedelmeinek ecseteléséből, szárnyát szegik, vagy legalább is semmit sem tesznek azoknak a bátorítására, kik igyekeznek a lelkeket föl emelni a földről az ég felé. Hasonló a helyzet, mikor a lelki tökéletesedésről van szó. Nem tűrnek senki jelentékeny eltéréseket a közönségestől. Mindent megtesznek, hogy az ilyesmi ne forduljon elő. De általában megelégednek ezzel a pusztán negatív eljárásmóddal. Azokkal szemben, kik csak egy kissé is meghaladják a közönségest, a védekezés álláspontjára helyezkednek, sőt megfojtják, kioltják ezeket a nemes törekvéseket, melyeket az Isten lelke sohasem szünt meg sugalmazni a nagy lelkeknek. Annyira, hogy még sokkal nagyobb jogosultsággal mondhatjuk el, mint a 17. században, a következő szavakat: „Csak a középszerű a jó... Bárki bármiert átlépi ennek határát, a tömeg azonnal megtámadja.”³ Ezt szokták egyenlőségnek nevezni.

De nem, ez egyáltalán nem az. Egy nagy püspök egy napon így szólt a demokrácia képviselőihez, akik akaratauk ellenére is kénytelenek voltak szavait helyeselni: „*A valódi egyenlőség nem abban áll, hogy minden nagyságot és felsőbbiséget durva és barbár színvonalra szállítsunk alá; hanem abban áll, hogy minden nemest és nagyot hagyjunk kifejlődni, kitágulni, emelkedni.*”⁴ Ami a diszkréciót illeti, nem kell messze keresnünk a helyes fogalmat azok után, amiket Szent Patriarkánk mondott róla Regulájában, abban a Regulában, melyet Nagy Szent Gergely helyesen „a bölcs mértéktartás egyik legnagyobb mesterművének” nevez. Ez nem abban áll, hogy teljesen egyformán szabja ki a mindenkinek kijáró részt: ez ép oly téves, mint veszélyes eszme volna. Nem szorítkozik csupán arra sem, hogy a túlzást elkerülje: ez is tökéletlen gondolat. A diszkréció ellen ép úgy vétünk ha keveset teszünk, mint ha túlságosan sokat. A diszkréció Szent Benedek Atyánk tanítása szerint finom találékonyság, mely kell először ahhoz hogy minden egyes léleknek erőit és szükségleteit helyesen felismerjük, lássuk erejét és gyöngéit, erőforrásait és hiányait, azt, amit végez s amit tudna végezni; azután ahhoz, hogy tudjuk alkalmazni azokat az eszközöket, melyekkel őt a legjobban használhatjuk Isten, önmaga és testvérei számára.

Most már látjuk, mennyi jó tulajdonság lappang ez egyszerű szó alatt: „*discretio*”, s miért nevezhette ezt Szent Törvényhozónk az erények anyjának. „*Discretio mater virtutum.*”⁵ Ez az erény elsősorban nyílt gondolkozásmódot kíván, az érzés, a viselkedés szabadságát, ami mind rendkívül ritka manapság. Valóban, ez az erény azt követeli, hogy az ember mindent olyan érték szerint értékeljen és rendezzen el, amint az a dolog Isten színe előtt értékes. Bizonyos belső részesedés tehát ez az Isten tudományában és gondviselésében. Egyedül Isten a teljesen

diszkrét, bölcs, mértéktartó lény. Senki más sem ért annyira ahhoz a művészethez, hogy miként kell minden lelket szükségletei szerint vezérelni végső természetfeletti céljához, mindenkor tiszteletben tartva annak szabad akaratát. Az ember eszménye az volna, hogy amennyire csak lehet, közel jusson ehhez az isteni művészethez, mely Isten e világhoz való viszonyának minden egyes mozzanatában megnyilvánul. Főleg azonban a kolostor az a hely, hol ennek az eszménynek a lehető legnagyobb mértékben meg kell valósulnia ezen a földön. Itt a lelkek valóban sokkal finomabbak, sokkal átlátszóbbak. Másrészt a természetes és természetfeletti megvilágosítások itt sokkal bőségesebbek s egy hatalmas sugárban egyesülve minden dolgot a saját igazi értékében mutatnak meg, mint az Apostol mondja: „*Spiritualis iudicat omnia*. A lelki ember mindent megítél.”⁶

Ez a bőséges fény először is megismerteti és megcsodáltatja velünk azt a hasonlíthatatlan különféleséget, melyet Isten műveiben megvalósított. Amint az erdőben nincs két teljesen egyforma levél, úgy az emberi családban se találunk két olyan embert, akik semmiben sem különböznek egymástól. Ez tökéletlenségnek a jele valamelyiknél? Néha igen. De legtöbbször nehéz eldönteni.

Ezeket a tökéletlenségeket gyakran oly jó tulajdonságok kárpótolják, melyek hiányoznak más, látszólag tökéletesebb egyéneknél. Az bizonyos minden esetben, hogy az emberben, a bűn okozta rendezetlenséget kivéve, ez a tökéletességben való különbség egyenesen Isten akaratára. Isten annak a nagyszerű változatosságnak a forrása, mely az egész teremtésben mutatkozik. A kegyelem rendjében szintén megvan ez a gondviselészerű különféleség. A kegyelem a természetet megnevesíti, tökéletesíti. A kegyelem hatására a természet oly gyümölcsöt terem, minőket magától sohasem hozott volna. De

meghagyja a természetnek saját vérmérsékletét, személyi megkülönböztető vonásait. Ezért oly különbözők a szentek. A hit, remény, szeretet és az erkölcsi erények valamennyiüknek sajátjai voltak. Egyébként azonban mindegyikük önmagában egy eredeti teremtetést képvisel. Voltak szentek, akik természettől kiváló értelemmel voltak felruházva s voltak természettől igen korlátolt értelmű szentek. Voltak széles látókörűek, s viszont nehezebb felfogásúak. Szentek, kiknek arca folyton sugárzott az örömtől és kedveségtől, és mások, kiknek arca szigorú volt és könnyektől barázdált. Szentek, akik elmenekültek a vértanúság elől, és olyanok, akik nyugodtan várták azt, vagy egyenesen belevetették magukat. Szentek, kik ellenségei voltak a méltóságoknak, közhivataloknak annyira, hogy inkább a halált kérték az Égtől, míg másokban volt annyi felebaráti szeretet, hogy magukra vállalták a püspökségnek vagy más egyházi hivataloknak terhét. A breviárium legendái beszélnek néha szentekről, kik könnytelen szemekkel szemlélték legdrágábbjaiknak halálát; míg mások s épen a legnagyobbak, mint Szent Bernát és Szent Ágoston, kiket lángelméjük tett halhatatlanná, könnyeket ontottak ily alkalomkor. Isten kegyelme nem rontja le az egyéniséget. Az ilyen lerontást Duponloup püspök bizonyos tekintetben „bűnnek” minősíti. *Guéranger* is egy alkalommal, mikor a másoknál szűkkeblűbb szentekről volt szó, így szólt: „Leányom! a Szentlélek abban fejti ki erejét, akit talál.”

Mit jelent ez, ha nem azt, hogy a kegyelem nem rontja le a természetet, hanem Krisztushoz teszi hasonlóvá; néha korlátok közé szorít, de sohasem nyom el. Átalakít, de nem torzít el.

A *lelkekhez való viszonyunkban* hiába keresnénk ragyogóbb példaképet ennél a Léleknél. Csak az a baj, hogy nekünk mindnyájunknak megvan a *saját*

különleges eszményünk, kicsiny kis eszmény, melyen kívül semmi mást nem látunk meg. Mondják, hogy a festők önkéntelenül a saját vonásaikat adják azoknak, kiket nagy gonddal festenek. Gyakran így vannak azok, kik lelkeket vezetnek. Kétségtelen, hogy a munka mindig magában hordja alkotója bélyegét: van azonban mód és eszköz arra, hogy ne húzzunk minden lelket ugyanazon kaptafára: *nagy-lelkűeknek* kell lennünk. Ne legyünk szűkkeblűek: legyen szellemünk nyílt, szabad. A legtöbb ember csak eszmetöredékekkel rendelkezik: törekedjünk a teljes, tökéletes gondolatok birtokába jutni; ez szerep a lelkeknek örömet. Szokjunk hozzá, hogy a dolgokat nagy oldalukról tekintsük: óvakodjunk szűkeségesnek feltüntetni azt, ami csak kívánatos s fődo-lognak a mellékeset és kivételt nem tűrő szabálynak azt, ami csak rendszerint történik úgy. Ha egy lélekkel érintkezésbe lépünk, iparkodjunk megbizonyosodni, vajjon van-e benne istenszeretet. Ha ez nincs, ne gáncsoljuk többi természetes tulajdonait, hanem törekedjünk ezeket azzal megkoronázni, ami nem hiányozhatik: a kegyelemmel. Ha Isten barátságában él és erős az elhatározása, hogy benne szilárdan kitart és szüntelen előrehalad: akkor, ha van itt-ott kívánni való, ennek nem szabad előttünk nagyon fontosnak lenni. Az a lélek, ki ily magas szempontból ítéli meg a dolgokat, természetszerűleg megbocsátó lélek. Nem döbben meg semmin, semmi tökéletlenség nem sujtja le. A múlt példái és saját tapasztalatai mindenre előkészítették; ha egyes hibák egész a kolostor belsejéig hatoltak is, ezeken sem botránkozik mértéken felül. Isten embere volt, erős és „nagylelkű” lélek, ki így szólt: „Nem az a kolostor romlott, hol hibákat követnek el, hanem az, ahol a hibák büntetés nélkül maradnak.”

Idéztem már a történelmet, mely alkalmas eszköz a lelkek látókörének kiszélesítéséhez. Különö-

sen ránk, szerzetesekre áll ez. Épen ezért meg kell tanulnunk *jól értékelni elődeink életét és példáit*. Ilyféle olvasmányok a leghasznosabb szellemi utazások. Mindaddig, míg valaki sohasem ment ki a saját kicsiny szögletéből, mindaz, ami más vidéken történik, rá nézve nem létezik, azt nem érti. Ha véletlenül valakit úgy lát cselekedni, amint senki sem tesz az ő városában, hajlandó kifogásolni és rajta mulatni. Így jár az is mind, kit az olvasás nem vezetett az övénél tágabb körbe. Mindent elítél, mindent a saját mértéke szerint ítél meg. Míg az, aki tudja, mi történt különböző korokban, különböző helyeken, sokkal tágabb látókörrel szokott ítélni saját korának embereiről és dolgairól. Ezért a tiszteletre méltó *Wolter Maurus* apát nem talált hathatóssabb eszközt, hogy fiatal szerzeteseinek biztosítsa a valódi szerzetesi kiképzés áldásait, mint azt, hogy olvastatott s elemeztetett velük egy kötetet *Mabillon Annales*eiből, vagy *Szent Anzelm* műveiből valamit, vagy más művet tizennégy százados hagyományunkból. Beuron alapítóját talán soha jobb sugalmazás nem vezette, mint ebben a pontban: „mert oly rendnek, mely nem él a saját multjából, nincs jövője”, mint valaki bölcsen mondotta.

Óvakodjunk e tekintetben is *a kizárólagosságtól*. A mult: mult és ha hasznos dolog is kikérdezni a multat titkairól, melyeket rejteget, azután minden iparkodásunknak a jelen időkhöz és ahhoz a környezethez kell alkalmazkodnia, melyben élünk. Ezt a jelent, ezt a környezetet is, értsük meg, értékeljük. Sok dolog nem tetszhetik benne és nem is szabad tetszenie. De tagadhatatlanul vannak dicséretes oldalai is: szeressük ezeket és ismerjük el nyiltan. *Mindenben keressük először azt, ami egyesít, nem pedig azt, ami szétválaszt*. Ez az egyetlen lehetséges út, hogy az igazságban tökéletesebb egyetértésre jussunk.

Enyhítsünk nagylelkűen minden ellentétet, amíg

csak lehet. Ha szeretjük azt, amink van, ha ránk nézve ez előbbre való mindennél: helyes. De ne gáncsoljuk meggondolatlanul azt, ami másutt szokásos. Hihetetlen dolog, hány ember esik abba a hibába — különösen a világban, — hogy becsülését és szeretetét csak arra a szűk körre szorítja, melynek ő az egyedüli mintája és példaképe. Ha mi nem tudunk elviselni egy vagy más dolgot, ami nekünk más emberben tökéletlenségnek látszik: vajjon bizonyosak vagyunk-e, hogy mi magunk nem vagyunk elviselhetetlenek türelmetlenségünk és egyoldalúságunk miatt?

Diszkrécióink és nagylelkőségünk tanusítására a legjobb eszközök egyike, ha finom és határtalan *együttérzést* mutatunk mindenki iránt. Ez valóban oly dolog, amire mindenkinek szüksége van. Majdnem ez az egyetlen, amit testvéreinknek életünk minden percében megadhatunk, bárminő rangban vagy hivatalban legyünk is. Sok dolog van, amiről az előljáró maga, vagy valamelyik hivatalviselő gondoskodik számunkra. Ha hiányos a ruházatom, akkor a ruhatáros testvér segít rajtam. Ha beteg vagyok, a betegápoló gondoskodik a szükséges dolgokról. De hogyha fizikai, szellemi vagy erkölcsi hiányaim elnézésre szorulnak, ha szükségét érzem, hogy felvidítsanak és vigasztaljanak, ha épen csak résztvevő tekintetre, jóságos és testvéri mosolyra, barátságos szóra van szükségem, akkor kell, hogy mindenkire számíthassak és magam is minden pillanatban kell, hogy készen álljak hasonló szeretetszolgálatra a testvérem iránt. Ha bármiben az apát helyette vagyok, különösen ha mint papot ennek a tekintélynek finomabb, atyai oldalával bíznak meg, akkor nagyon magamévá kell tennem azokat a tanácsokat, melyeket Szent Benedek Atyánk az apátnak, a házgondnoknak, a kapusnak, a vendégekkel és betegekkel foglalkozó testvéreknek ad. Ezek a

legszükségesebbek: a könyörületesség, elnézés, együttérzés, együttszenvetés. Legnagyobb részletességgel sorolja fel az apát sokoldalú kötelességeit, de egy felette áll valamennyinek, mint ahogy az olaj a többi folyadék felszínén úszik s ez a könyörületesség: „*Superexaltet autem misericordiam iudicio*. Mindig elsőséget adjon az irgalomnak az elítélés elenében.”⁷ A domonkos rend alapításakor elhatározták egy „*Regula gaudiosa*” létesítését. Hasonló joggal nevezhetnők a mi bencés Regulánkat az „*együttérző szeretet regulájának*”. Található-e benne csak egyetlen, csak kissé szigorú szabály is, melynek szigorát Szent Törvényhozónk nem törekednék enyhíteni olyképen, hogy megnyugtattja mindazokat, kikben legalább a kevés jóakarát nem hiányzik. Ha a büntetésről, a kiközösítésről van szó, mily óvatos intézkedéseket találunk itt, telve vannak a leggyöngédebb szeretettel. Midőn a békéltetőkről szól, *occulti consolatores*:⁸ íme a jó Pásztor példája, ki visszahozza az akolba az eltévedt juhot és a lelki orvoslás minden módját alkalmazza, mielőtt a metsző kére kerülne a sor. Még a szökevény szerzetesekkel szemben is mily enyhe a bánásmód: hányszor vissza kell fogadni a bűnöst, az őszinte bánatnak egyszerű ígéretére! Olvastunk-e valaha ehhez hasonlót, a résztvevő szeretet ily nagylelkűségét? Hiába vesszük sorra a hagyomány összes emlékeit, még akár a 6. század után is, mikor az egyházi fegyelem már jobban kezdi számításba venni az emberi gyöngeségeket, sehol sem találunk olyan adatot, mely felülmúlná, sőt olyat sem, mely csak megközelítené Szent Atyánk irgalmas nagylelkűségét. Talán csak néhány kivételes lélek, aminő például Szent Ágoston vagy Nagy Szent Gergely, nyerték adományul a leereszkedő szeretetnek ily bőséges kincsét. Ha igaz az, hogy a bencés Regula pontos, „csodálatos kivonata” az Evangéliumnak és ha az Evangéliumot röviden

ebbe a szóba lehet összefoglalni: szeretet, akkor elmondhatjuk, hogy a Regula megtalálta a módját hogyan lehet legtöbbször még jobban kiemelni, röviden az evangéliumi lényegét: s ez a mód abban áll, hogy mindent az együttérzésben foglal össze.

Ennek a compassiónak, együttérzésnek a gyakorlása annak a „jóraló buzgalomnak” gyakorlásában áll, melynek meg kell lenni a szerzetesekben.⁹ Ez megóv bennünket attól, amit Szent Benedek Atyánk „gonosz buzgóságnak, keserű indulatnak” nevez, amely oly könnyen támad a kötelességteljesítés érzetéből és elképzelt tökéletességünk érzéséből. Semmi sem ellenkezik jobban az Evangélium igazi szellemével, mint ez. Az Úr Jézus egész élete nem egyéb, mint állandó küzdelem e hamis buzgóság ellen, bárhol jelentkezzék is az: akár a farizeusokban és írástudókban, akár saját tanítványaiban. Ez a buzgóság okozta a novacianusok és donatisták első szakadását, éppúgy, mint a nagy eretnekségek között az utolsót: a janzenizmust. Mindenesetre az istenfélelemnek erősen át kell hatnia szívünket, ez minden lelkiéletnek elengedhetetlen alapja. De ennek nem szabad elfeledtetnie velünk a felebarát gyöngeségei iránt való részvevő elnézést. A félelem az első a Szentlélek ajándékai között; de mindjárt hozzája csatlakozik a „pietas”, a kegyes jóság, hogy tökéletesítse és mérsékelje. Ha néha attól félünk, hogy ez a pietas, szelídség, a fegyelem szigorúságát veszélyezteti, gondoljunk clunyi Szent Odiló mondására, kit kortársai a szerzetesek arkangyalának, *archangelus monachorum*¹⁰ hívták: „Ha méltó vagyok az ítéletre, inkább akarom, hogy kegyesszívűségem, mint túlságos szigorúságom miatt ítéltessem el. *Si damnandus sum, malo damnari de misericordia, quam de duritia.*”¹¹ Ennek a megindító mondásnak mintegy visszhangja P. Faberé: „Nem állítom, hogy könnyű dolog szentnek lenni, de azt mondhatom,

hogy a szentek a legkönnyebben tanító mesterek, mert ők jobban hasonlítanak az Úr Jézushoz, mint a többi emberek.”

¹ Csel. 2, 45; 4, 35. — ² Reg. 40. fej.; Kor. I. 7, 7. — ³ Pascal, Gondolatok, 29, 21. — ⁴ Dupanloup, Discours pour la liberté de l'enseignement supérieur. — ⁵ Reg. 64. fej. — ⁶ Kor. I. 2, 15. — ⁷ Reg. 64. fej. — ⁸ Reg. 27. fej. — ⁹ Reg. 72. fej. — ¹⁰ Mabillon, Annales I. 53, 113. — ¹¹ V. ö. Vita auct. Petro Damiano. P. L. 144, 930.

XI. ÖRÖM

„Sumbant cibum cum exsultatione.
Vigadozással vették magukhoz az
eledelt.“ Csel. 2, 46.

Mi az öröm? — Nem lehet parancsolni az örömet. — Hivatásunk mégis megköveteli. — Minden időben a legnagyobb szerzetesek tulajdona volt. — Hogyan fejleszthetjük magunkban? — Miért csökkent az öröm körünkben? — Az öröm a megszentelődés eszköze. — A szerzetesélet megújítói nagy fontosságot tulajdonítanak neki. — A szerzetescsalád élete az öröm forrása. — Az öröm megnyilvánulásai a lelkekben. — Már itt a földön készülünk a mennyei öröme.

Szent Lukács, miután lefestette a keresztény életnek azt az oldalát, amely az embert Istennel köti össze: az áldozatban való részvételt, a liturgikus és magános imádságot, megjelöli egész általánosságban azt a szabályt is, melynek a testvérek egymásközi viszonyát kell szabályoznia: szól a javak közösségéről. Majd rátér a mindennapi életnek egyik részletére, azokra a közös étkezésekre, melyek minden este szokásosak voltak az első keresztények házaiban. Két szóval ismerteti jellemző vonásaikat: ez az öröm és az egyszerűség. Ezzel fejezi be képét. Mi is ezzel végezzük be a bencés élet és az első keresztények élete között fennálló megegyezések sorát. Szóljunk először az öröm szerepéről egy bencés apátságban.

Mi az öröm? Az öröm nem erény, hanem az erény gyümölcse, még pedig az erények legnagyobbikának, a szeretetnek. Nem más az, mint a léleknek az az állapota, midőn a szeretett jónak jelenlétében van. Az öröm tehát voltakép a szeretet, mely tárgyának birtokában van, az *amor fruens*, melyről oly sokszor szól Szent Ágoston. Az öröm: nyugalom, az öröm: „passio”, mint a skolasztikusok mondják, oly szenvedély, mely a lélekben és a testen jelekkel mutatkozik meg: pl. ugrándozás, élénkség, lelkesedés, melyről a Szentírás rendszerint e szóval szól: *exultatio*. Vagy pedig a hang önkéntelen kitörése, mellyel a lélek oly örvendetes csodálatának ad kifejezést, amilyenre az emberi szó gyöngye: ez az ujjongás, a *iubilus*. E jelenségek összessége adja a vídámságot, *laetitia*. Ez a szó egyaránt jelzi a belső öröm, *gaudium*, kifelé megnyilvánuló különböző jeleinek bőségét és önkéntelenségét.

Az öröm e fogalmából következik, hogy önmagában nem elítélhető dolog. Semmi sem olyan önkéntelen dolog, semmi sem kerüli annyira a kényszerítést, mint ez. Képzeljünk el *parancsolt örömet*: ez nem lenne öröm, hanem tettetés és hazugság. Ezért a mosoly szükségkép rövid. Mértéken felül nyújtva visszatetsző lesz, hiszen nem igaz többé. Épen így a teológusok szerint a szoros értelemben vett szemlélődés sem nyúlhat hosszúra. Voltakép ez is igen közel áll az örömhöz, mert nem egyéb, mint *gaudium de veritate*, az igazságon érzett öröm. Itt a földön az öröm nagyon önkéntelen, kötetlen jelenség és ezért nem számíthatunk állandó, szünet nélküli jelenlétére. A zsoldáros az örömet annak a folyóvíznek áradatához hasonlítja, mely szabadon ömlik át az Isten városán. „*Fluminis impetus laetificat civitatem Dei.*”¹ Ha azt akarjuk, hogy az örömnek ez a folyama mindig tisztán és bőségesen áradjon közöttünk, akkor gondozni és mélyíteni kell *forrását, a szeretete-*

tet. Az örömről ugyanazt mondhatjuk, amit a liturgikus lelkesülésről, annak egyik első következményéről mondtunk fentebb: a szeretet fokmérője az egyes lélekben is, a kolostori közösségekben is.

Mivel nekünk, bencéseknek nagyobb buzgalommal kell ünnepelnünk az istendicséretet, nagyobb szükségünk is van, mint másoknak, túlaradó benső örömrre. De nem tekintve sajátos hivatásunkat, mondhatjuk, hogy minden közös életben nagy szükség van az örömnnek magas fokon tartására. Ennek oka az, hogy ugyanazoknak a lelkeknek mindennapi érintkezése, kiknek mindegyike a szerzetesi élet többé-kevésbé nehéz, de mindenkép meglevő súlyát hordozza, könnyen válhatik unalmassá vagy terhesé. Ha nem ügyelünk, ebből folytonos apró súrlódások, számtalan türelmetlenkedés, folytonos okok adódnak a szomorúságra. Vegyük ehhez a mindenkiben található gyarlóságokat, a nevelésbeli, vagy nemzetiségi különbségeket, végül azokat a testi és lelki nyomorúságokat, melyeket kiki magával hurcol utolsó lehelletéig, akkor csakhamar belátjuk, hogy mindezek a szerzetesi élet meglehetősen egyformaságában, különösen pedig a *stabilitás* által egy helyhez kötve, csakhamar tűrhetetlenné válnának még a legbuzgóbb lelkek számára is, hacsak közbe-közbe nem játszanék bele az örömnnek isteni sugara, ami segít elviselni a jelent és előízét nyújtja a jövőnek.

Ez az öröm minden időben a *legnagyobb szerzetesek* és a *legbuzgóbb szerzetesközösségek ismeretőjele* volt. A közös élet megalapítója, Szent Antal, az öröm oly nagy fokára tett szert, hogy rendszerint e vonására hívták fel az idegenek figyelmét, melyről őt a pusztai összes lakói között fel lehet ismerni. Ugyanezt olvassuk más híres szerzetesekről, még a legszigorúbbakról is. Szent Romuáldról életrajza oly részleteket mond el, melyek megremegettik gyöngé-

ségünket, arca mégis állandóan oly derűs volt, hogy aki ránézett, maga is felvidult. A jel, melyről biztosan megismerhető egy kolostorban uralkodó buzgalom, az öröm, mely ott ragyog az arcokon, a vidámság, mely mindent magával ragad és minden tettet lélekkel tölt el.

De lehet, hogy valaki így szól: *hogyan törekedjünk épen az örömrre*, hiszen az öröm a szeretet gyümölcse s épen ezért nem lehet úgy szert tenni reá, mint pl. az erényekre, melyek gyakorlás útján fejlődnek ki bennünk? Ez igaz, de legalább annyi hatalmunkban áll, hogy mindazt eltávolítsuk, ami e mennyei adomány ragyogásának útját állja. A szeretet ad neki életet, az táplálja, de ez az élet gyarapodhatik kölcsönös egymásrahatással, mellyel az öröm visszahat alapjára, a bennünk élő szeretetre.

Hadd magyarázzuk még jobban. Minden öröm alapja: *keresztységünk*. Ha jól megértjük annak az ajándéknak nagyságát, mely ez örökre áldott órában osztályrészünk lett: az örök élet hulláma Krisztus által közli magát velünk, az Atya fiaivá fogad, a Fiú testvéreivé és örökös társaivá, a Szentlélek élő templomaivá tesz, a megszentelő malaszt a legbensőbbben áthatja lényünket az isteni, erkölcsi erényekkel, ajándékokkal: mindez az örömnek kifogyhatatlan forrása. Minden hitigazság már önmagában az örömnek egész világa, ahol lelkünk minden órában kibonthatja szárnyait. Sajnos, a keresztények legnagyobb része nem szokta a hitet erről az örvendetes oldaláról tekinteni. Ebből a szempontból is nagy különbség van a jelenkori és az előző századok szelleme között. Gondoljunk liturgiánk különböző szövegeire. Az alázat és töredelem majdnem mindig a diadal hangjával zárul. Még magán nagypénteken is, mikor úgy látszik, hogy a fájdalom háttérbe szorít minden más érzelmet, az ünnepélyes *adoratio Crucis*, a Szent Kereszt imádása, mi egyéb, mint a leglelke-

sebb győzelmi öröm. Ekkor csendül fel a kórusban a „szent Isten”, az „erős Isten” a „halhatatlan Isten”, majd az öröm dícsérete: „*Ecce enim propter lignum venit gaudium in universo mundo.* Íme, fa által jött az öröm az egész világra.” Van egy régi officium, amelyben a német egyházak a szent lándzsát és szögeket ünnepelték. Ez az officium a húsvéti időre volt téve, az öröm s a diadal idejére. Minden részletéből érezni a szent lelkesedést, mely szavait és énekeit sugallotta. Hasonlóképpen voltak officiumok a szenvedés egyéb eszközeiről is. Nézzük e szempontból az újabb, *Septuagesima* keddein és *Quadragesima* péntekjein mondott officiumokat: nem egyebek ezek, mint fájdalmas felkiáltások, Heu, Pro dolor, Pro nefas, a könnyek és sóhajok szakadatlanul hívogató szava. S ezek az alkotások összhangban vannak korunk jámbor lelkeinek hajlamaival. Ugyanily átalakulás vehető észre a képzőművészetek terén. Bizonyára láttunk már olyan jellegzetes keresztábrázolásokat, melyeket a régiek felfogásmódja alkotott. Krisztus Urunk a kereszten trónol, méltóságának minden királyi díszével. Testét öltözet fedi, fején nem a töviskorona van többé, hanem a dicsőség koronája. A Golgota sebeinek, a vérnek helyét arany s a drágakövek foglalták el. Egyszóval: a keresztény hit megfeszítette erejét, hogy az Úr Jézusnak visszaadja győzelmének e legfőbb pillanatában mindazt, amitől megfosztotta magát szeretetből éretünk. Így sikerült a hitnek a keresztből templomaink számára a legfényesebb és legdiadalmasabb dísztárgyat alkotnia. És ha mégis elfödjük a keresztet a Passio idején, annak első s betűszerinti értelme ez: a keresztteknek, valamint az ereklyetartóknak, szentképeknek ragyogása és gazdagsága nagyon szembetűnően ellenkeznék a *Quadragesima* utolsó heteinek szigorú komolyságával. Manapság a mi ízlésünknek kissé idegen a keresztteknek főtebb

említett faja: eltompult érzékeinknek kell a tátongó sebek teljes valósága. Látni akarjuk a töviskoszorú szúrásait, a mezítelen mellett, a ronggyal körülvett ágyékot, a széttépett húst, a mindenünnen patakozó vért. Félreismerhetetlen ennek az átalakulásnak gondviselészerű jellege, melyről Guéranger tesz említést Keresztes Szent Pálról szóló egyik megjegyzésében. De azért nem kevésbé igaz marad, hogy az örömnök az a légköre, melyben a társadalom körülbelül ezer év folyamán élt, az utóbbi időkben rendkívül megritkult. Tagadhatatlan, hogy manap mi nem tudjuk az örömnök akkora adagját elviselni, amekkorának őseink gondtalanul átadták magukat. Tekintsük az akkoriban munkaszünettel járó sok ünnepet. Ezeket egyre csökkenteni kellett. Ilyen volt a húsvét nagy nyolcada, mely egész városokat az öröm mámorába ragadott s amelynek egyikét napja már elég ahhoz, hogy manapság eleget tegyen az öröm után való vágyakozásnak. Maga az egész húsvéti időszak, mi volt egyéb, mint folytonos ünnep, húsvét napjának meghosszabbítása, az öröm hosszú szaka, hogy kiegyenlítse, sőt felülmulja még a Quadragesimának böjtre és töredelemre szánt negyven napját is? Honnan van, hogy húsvét ünnepe is oly kevesen értik a keresztények közül? Még karácsony a szent este miatt, Úrnapja az ünnepélyes körmenet miatt nem mosódott el annyira. De húsvét, az egész egyházi év csúcspontja, csak a hivatalos nyelvben „*solemnitas solemnitatum*”, az ünnepek ünnepe. Mert nem tudjuk Krisztus és az Egyház legmagasztosabb misztériumában megkeresni a lelki öröm kincseit.

Korunkban az *öröm megfoghatóságának egyik oka* kétségtelenül az önmegtágadás gyakorlatainak elhanyagolása is, továbbá a remény csökkenése, a modern szellemnek önzőbb irányzata, keresztény mivoltunk méltóságának feledése, annak feledése,

hogy a keresztény az Úr Jézus minden egyes titkában bensőleg részesedik. Figyeljük meg, mi a mai hívőnek első megmozdulása az isteninek legcsekélyebb érintésére. Bizonyos tudattalan, bizonytalan félelem az, ami a deizmus sajátja, a rettegés a természetfölötti megjelenésektől. A hitet manapság már csak így gyakorolják legtöbben azok közül, kik annak egy töredékét megőrizték. A hit leborulni készíti őket, mintegy megsemmisülni az isteni fölség előtt. Mindaz, amit Krisztus Urunk avégből tett, hogy kibebíttse a távolságot, hogy bennünket Istenhez közelítsen és baráti viszonyba helyezzen vele, elmosódott szemünk előtt s mondhatnók, feledésbe ment. Az emberiség majdnem oly idegennek érzi magát Istennel szemben, mint a megtestesülés előtt. Egészen más érzület uralkodott a kereszténység első korszakában. Az istenfiúságnak, a Krisztus Urunkkal való testvériségnek, papi és egyszersmind királyi méltóságának tudata jobban áthatotta a keresztény nép tömegét. Mikor a titkok oltárához közeledett, a hívő egyenesen állott, hogy saját kezébe fogja a szent ostyát. Az áldozat bemutatása alatt hasonlóképpen állva maradt, az áldozat-bemutatónak testtartásában. S az egyházi évnek minden nagy ünnepe alkalmat adott a hívők tömegének a külső öröm kitörésére, a *tripudium*-ra, — melyben néha rendkívüli módon is kifejezésre jutott a szíveket be-töltő lelki öröm.

Különböző körülmények játszottak közre az ösz-szes keresztény népekben hajdan közös örömmel le-törésére. Először is a 16. század vallási forradalma, amely, érdekes dolog, nem tudott egyebüttl soha tel-jesen gyökeret verni, mint észak hidegebb népeinél. Oly ürüggyel, hogy mindent megújít a szigorú s a római Egyháztól szerinte elhagyott egyszerűség szel-lemében, a hitújítás egész vidékekre a mogorva szo-morúság fátylát vetette. S ez napjainkig sem szünt

meg. Azután következett a janzenizmus, mely a Megváltó isteni vérének hatékonyságában kételkedett, s előkészítette a 18. század bölcseleti deizmusának útját. A keresztény józan ész győzött ugyan, jótékony visszahatás fejlődött ki. Visszatértek a szentségek gyakori vételéhez. Az erkölcs tan a lehetőség végső határait látszik elérni. Mégis mily nehéz vallásunkat valló népekkel megértetni, hogy ez a hit valóban az örömnnek elsőrangú forrása. A hitet legtöbbször összetévesztik mindenféle gyakorlatokkal. Mindenkire egyformán ezer különféle szabályt alkalmaznak, melyek megfelelelhetnek ugyan annak, aki őket kitalálta, de másoknak legkevésbé sem. Manapság sokan nem akarnak más keresztényeket, csak olyanokat, kik egy kaptafára vannak húzva. Megterhelik őket részleges lelkiismeret-vizsgálatokkal, végeszakadatlan mesterkéltelel átjatosságokkal, a helyett, hogy így szólnának hozzájuk: Ime, előttetek az Úr Krisztus. Benne mindent megtaláltok. Tanulmányozzátok őt. Menjetek egyenest hozzá. Ő az igazság és az élet, és csak ezek tudnak benneteket boldoggá tenni. Ő az út, mely a boldogsághoz vezet. Mivel nehezen tudjuk manapság az embereket az Úr Jézus felé irányítani, azért nem tudják az emberek, mit jelent „örülni Istenben”.

Pedig ez az öröm magában mily hatalmas *eszköze a megszentelődésnek!* Azt mondotta valaki: „Két dolog tesz szentté: a fájdalom és az örömek.” És hallgassuk meg Orléans ékesszóló püspökét, hogy fejtegeti egy irányítása alatt álló léleknek, hogy az öröm épügy Istenhez közelít bennünket, mint a fájdalom: „Van egy mondás a Szentírásban, melyet meg akarok említeni, egy titok, melyet Önnel meg akarok értetni. *Futottam parancsaidnak útján,* olvasuk a szép 118. zsoltárban, *mert kitágítottad szívemet.* A fájdalom Istenhez emel, de épügy a boldogság is. Visz és emel bennünket mint a szellő, csak

szárnyunkat feszítsük eléje. Mikor szenvedünk, inkább erőfeszítésre van szükség. Mikor boldogok vagyunk, csak vitetnünk kell magunkat. Tárja fel, feszítse ki lelkét: az Isten, az Isten jó... E pillanatnak minden öröme, gyermekem, olyan, mint a hajnali harmat, melyet Isten kiönt reánk, a nap terhe és heve előtt. A virág mámorral szívja a harmatot: így szokta áldani Istent.”

*Korunk nagy szerzetes vezérférfiai sem beszélnek másként szerzeteseikhez. Beuron szentéletű alapítója, Wolter Maurus, abban látta az apát legelső hivatását, hogy állandóan örömet sugározzon maga körül. Elég volt őt magát látni, tekintetével találkozni, mosolyával ajakán, hogy szintén örömet érezzen az ember. A francia kongregáció alapítója mondotta egyszer a Szent Cecilia kolostorában élő apácáknak: „Ha nevetni hallok Önöket, az nekem nagy tetszésemre van és az angyalok is örvendenek.” És más alkalommal: „Kell, hogy az én kis leányaim tetőtől talpig élő *Alleluja legyenek.*” Ennek az örömnök forrása szerinte a szentségek komoly, öntudatos vétele, a Szentírás gyakori olvasgatása, a zoltárok szeretete, az adományok ismerete, melyeket Isten nem szűnik meg Egyházának juttatni. S minthogy mindez többé-kevésbé a liturgiához tartozik, ezt tette szerzetesreformja alapjává. Azt akarta, hogy az egyházi évnek minden nagyobb ünnepe, sőt hogy minden vasárnap ennek a lelki örömnök gyarapodását szolgálja szerzetesei között. A Szent Cecilia-kolostorban beszélgetései között szó volt a vasárnapról: „A vasárnap, mondotta, különös módon Istené. Kell, hogy más módon törekedjünk e napon Isten felé, mint egyébkor. E napon életüknek az üdvözltekéhez kell hasonlítani. Több kedvező alkalom nyílik ekkor az imádságra, a léleknek különös lendülete van, jobban keresi Istent. Fontos, hogy ne veszítsük el vasárnapjainkat. Önökön áll,*

hogy ezeket az általános elveket a gyakorlatba átvigyék és a vasárnapot teljesen megszenteljék.” Hozzátette nyomatékkal: „Szeretném, ha ezt jól megjegyeznék és megtartanák.”

De eleget szoltunk már arról az örömről, amely egyenesen az Isten szeretetéből folyik. Van *családi életünkben* az örömnek még egy forrása, nem kevésbé gazdag, sőt bizonyos esetekben még hathatósabb is. Ez az a szeretet, melyet nemcsak magunkban kell hordanunk, de egymás iránt tanúsítanunk is kell. Az az öröm, amely Isten szeretetéből folyik, a remény öröme. A szeretet tárgya egykor majd megjelenik szemünk előtt. Ellenben testvéreink jelenlétét már a jelenben élvezhetjük és élveznünk is kell úgy, mint egykor majd a paradicsomban tesszük. Ámde, ha az öröm tárgya jelen van, akkor az öröm önmagában teljesebb. Bárcsak világosan láthatnók, az örömnek micsoda indítóokai rejlenek számunkra mindegyik kiválasztott lélekben, akikhez Isten sorsunkat oly szorosán hozzáfűzte. Néha úgy látszik, mintha Isten szándékosan fátyolt vetett volna a körülünk élő minden egyes léleknek érdemeire, hogy összhangzó egészbe fonja ezáltal mindegyikük érdemeit. Hányszor megesett már az velünk, midőn valaki közülünk halálos ágyán feküdt, vagy amikor távol voltunk a kolostortól, hogy megismerjük egyik testvérünknek valamelyik megindító jellemvonását. Talán nem is sejtettük róla, hogy az erény oly magas fokán áll. Azt mondjuk ilyenkor magunkban: Hogyan, hogy nem tudtam előbb felfedezni ennek a léleknek szépségeit? Hogyan vesztettem el annyi alkalmat és nem örültem az Isten adományainak, melyek e testvérben rejlenek?

Mindez igaz azokról, kik Istennek szolgálnak jószívvel, jóakarattal. Vannak azonban *lelkek*, kiknek az Úr Jézus megadta azt a kegyelmet, hogy *láthatóan terjesztik maguk körül az örömet*. Ezek azok,

akik nem félnek kifelé is tanúsítani, a szerénység és az engedelmisség megengedett határai között azt a szeretetet, melytől belsejünkben lángolnak. Ezek azok, kiknek arcára kiül a szeretet. Hogyan írjuk le a szeretetnek ezt az arculatát? Korunk egyik legjelentősebb aszkétikus írója, *Mgr. Gay*, a következő szavakkal írja le: „Homloka derült, tekintete egyenes, nyugodt, jóakarátú, szelíd, résztvevő, megnyerő; ajkai majdnem mosolygók; könnyű nála meghallgatásra találnod; hangja rokonszenves; ontja maga körül az egyszerűségnek és békének illatát; vidám és vidámságra hangol. Mindig ad, vagyis inkább mindig önmagát adja”.

Ez utóbbi tulajdonság, *önmagát adni*, főként ez az öröm terjesztőinek megkülönböztető vonása a kolostorban. Ki az közülünk, aki ne tapasztalná a belső örömet, mikor látja a testvéreket, amint szünet nélkül megvalósítani törekszenek az Apostol tanácsát: „*Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum*. Mindegyitek törekedjék felebarátjának kedvét, javát keresni.”² Amint mindig azt keresik, mivel könnyíthetnek egymáson, mivel vígasztalhatják, mivel örvendeztetik meg? Mindenekelőtt a legfiatalabbak azok, akiktől joggal elvárhatjuk a virágzó szőlővesszőnek ezt a kellemes illatát, mint a Énekek Éneke mondja: „*Vinae florentes dederunt odorem suum*. A virágzó szőlő illatot áraszt.”³ Ha a lélek ezt az illatot szívja, bármennyire is levert, hirtelen nemes buzzóságot érez. Azt mondja az Énekek Éneke jegyesével: „Menjünk, fussunk: ez a jegyesnek illata. *Curremus in odorem unguentorum tuorum*.”⁴ „A mi Urunk, — mondotta egyszer Solesmes apátja, — nagy gyöngédséget tanúsít az olyan lelkek iránt, akik igyekeznek az örömet terjeszteni maguk körül. Ezek óriási léptekkel haladnak.” Ez az igazi bencés szellem: „*Nemo quod sibi utile iudicat, sequatur sed quod magis alio*. Senki se keresse azt,

amiről azt gondolja, hogy neki hasznos, hanem inkább, ami másnak az.”⁵ Emlékezzünk továbbá a házgondnoknak adott intelmére: ha nem tud is eleget tenni valamely kérésnek, legalább mondjon egy jó szót,⁶ a béke, a vigasztalás és öröm szavát. Erre különösen azoknak kell ügyelniök, akik bármiféle dolgok kiosztásával vannak megbízva. Arcukon tükröződnie kell az örömnak, hogy adhatnak, hogy kioszthatnak valamit az Isten családjának, hogy megkönnyíthetik, sőt megelőzhetik testvéreik legkisebb szükségleteit is. Végül valamennyiünknek át kell adnunk magunkat egymásnak. Boldogoknak kell látszanunk, hogy együtt lehetünk, hogy élvezhetjük egymás társaságát, beszélgetését a megengedett órákban. Ne keltsük pl. soha azt a látszatot, hogy az üdülés órái terhünkre vannak. Ha untatjuk egymást e ritka időközökben, mikor együtt lehetünk ebben az életben, akkor hogyan tarthatjuk fenn azt a vágyat, hogy a másik életben újra együtt lehessünk? Ott mindig ünnep lesz, mindig öröm, mindig boldogság. Ott majd az Allelujának kell mindig, szakadatlanul ajkainkon és szívünkben visszhangzania. „*Totum gaudium erit Alleluja.*”⁷ Itt lenn, mint utasok mondjuk ezt, hogy megvigasztalódjunk, mikor elfáradtunk. Odaát pedig énekelni fogjuk az örök nyugalomban. Itt lenn az éhező szeretet dagogja az Alleluját. Ott fenn a kielégült szeretet fogja énekelni tökéletességgel. Menjünk tehát ez életben énekelve és énekeljünk, mikor haladunk. „*Canta et ambula.*”⁸ Énekeljünk az örömtől és az öröm által haladjunk a szeretetben.

¹ Zs. 45, 5. — ² Róm. 12, 2. — ³ Én. 2, 13. — ⁴ Én. 1, 3. — ⁵ Reg. 72. fej. — ⁶ Reg. 31. fej. — ⁷ Szent Ágoston, Sermo 252, 9. — ⁸ Szent Ágoston, Sermo 256, 3. —

XII. EGYSZERŰSÉG

„Cum exultatione et simplicitate cordis.

Vigadozással és a szív egyszerűségével.“ Csel. 2, 46.

Öröm és egyszerűség elválaszthatatlan társak. — Az egyszerűség a szándékban rejlik. — Istenkeresés. — A világ nem érti az egyszerűséget. — A hit lelke az egyszerűség alapja. — Az engedelmesség, az egyszerűség gyakorlása. — Testvéreinkkel szemben: kerüljük a gyanúsításokat, nem akadunk fenn a kis hibákon. — Természetesség és őszinteség a tisztelet és szeretet megnyilvánulásaiban. — Kerüljük a hizelgésnek még a látogatát is. — Nyíltság és udvariasság. — Egyszerűség önmagunkkal szemben. — Az egyszerűség öröklött bencés erény.

Szent Lukács az örömmel együtt, mely mintegy fűszere volt az első keresztények napi életének, említi az egyszerűséget. Ez a kettő valóban mindig együtt jár. A Szentírás is szereti őket egymás mellett említeni. Így Dávid: „*Rectis corde laetitia*. Öröm az egyenes szívűekre.”¹ és Salamon: „*In simplicitate cordis mei laetus obtuli universa*. Szívem egyszerűségében örvendezve ajánlottam fel mindent.”² Az Apostolok Cselekedeteiben ez a két dolog hasonlóképpen többször együtt szerepel. Emlékezzünk az Úrnak az apostolokhoz intézett parancsára: „Ime, úgy küldelek titeket, mint a juhokat a farkasok közé. Legyetek tehát okosak, mint a kígyók és egysze-

rűek, mint a galambok: *Et simplices sicut columbae.*”³ Alig távozott a Pásztor, máris jöttek a farkasok és a nyájra vetették magukat. A papi fejedelmek nyugtalanokdtak az Evangélium terjesztése miatt és maguk elé rendelték az apostolokat: „Parancsban hagytuk meg nektek, hogy ne tanítsatok abban a névben, s lám betöltöttétek Jeruzsálemet tanítástokkal.”⁴ Mit feleltek az apostolok? Mit tett Péter, ki az imént egyetlen szavával Ananiás és Szafira halálát okozta? Megemlékeznek az Úr Jézus szaváról s nem folyamodnak egyéb fegyverhez, mint az egyszerűséghez: „Itéljétek meg magatok, mondják, vajjon az emberek parancsait elébe kell-e helyezni az Isten parancsainak?” Egyszerűségükért megvesszőzték őket. De hogy végződik ez a történet? Örömmel: „*Ibant gaudentes.* Örvendezve távoztak.”

Miután szólottunk az örömről, mondjunk valamit elvászthatatlan társáról, az egyszerűségről.

Az egyszerűség az összetettség ellentéte. Az összetettség önmagában nem rossz, csak tökéletlenség alapul. Ezért Istenből hiányzik. De az összes teremtmények, még a legtökéletesebbek is, összetettek. Ha van az összesek között összetett lény, akkor az ember az, aki összefoglalja magában a teremtett létnek összes fokozatait: kezdve értelmes természetén, mely az angyalokhoz teszi hasonlóvá, egészen az anyagnak vak létéig, mely közös benne az ásványokkal. De ahhoz, hogy ily különböző elemekből összetett lény szép maradjon, kell, hogy ezek az elemek egységbe olvadjanak. Éppen az alkot az ember összetevőiből oly csodás egészet, hogy minden része, minden tehetsége ugyanebből az erőből fakad. Ez fogja össze őket, parancsol mindegyiknek, mozgatja mindegyiket: az értelmes lélek, a testnek önálló létmeghatározó eleme (forma substantialis). Hasonló dolgot észlelünk a látásban is. Két szemünk

van. Ez bizonyos összetettség. Minthogy azonban mindegyik szemnek adatai az idegek útján egy közös középpontba jutnak, a szerv kettőssége nem árt semmit a látás egyszerűségének. Így vagyunk a szellemi értelemben vett egyszerűséggel is. Éppen a *szem* az a szerv, melyet az Üdvözítő összehasonlítási eszközül választott, mikor apostolainak az egyszerűség fontosságát nyomatékosan hangoztatni akarta. „Tested világa szemed; ha szemed jó”, — betűszerint: ha egyszerű, vagyis természetének megfelelő állapotban van, ha tudja teljesíteni feladatát, — akkor „egész tested világos lesz.”⁵ A többi tagok, melyeket ő irányít, mind be tudják majd tölteni szerepüket, a nélkül, hogy egymásba ütköznének. Ép az ellenkező következik be, ha a szem beteg, ha van benne valami, ami akadályozza helyes és egyenes látását. Ez az *egyszerűség* tehát az Úr Jézus szerint főleg a *szándékban* rejlik. Elegendő itt egyszerűen megemlíteni, hogy nem mindig könnyű dolog pontosan megmondani, hol van meg az egyszerűség, hol hiányzik. Mert semmi sem oly rejtett, semmi sem annyira Isten birodalma, mint a szándék. A szívekbe látni Isten kiváltsága úgy, hogy az Úr néhány alkalommal, mint istenségének nyilvánvaló bizonyítékául használja. Hányszor véljük megtalálni ott, ahol nincs egyéb, mint álnokság és képmutatás. Viszont még gyakrabban rendkívüli, de végre is megbocsátható félénkség, természetes vagy szerzett ügyetlenség, esetleg eredetieskedő viselkedés, hányszor elegendők arra, hogy ott sem tételezzük fel, ahol valóban megvan az egyszerűség — bár el van takarva olyan külső hibáktól, melyektől csak a halálban szabadulunk meg.

Az egyszerűség a szándékban van. De mi a szándék? *Keresés*, mozgás valamely dolog felé, a lélek tehetségeinek adott irány: *tendere in*. A keresztény életben ez Isten, a *legfőbb Jó*, a *legtisztább Igazság*

keresése. Mindent erre a célra irányítunk, egységsítjük magunkat, semmi egyebek nem akarunk lenni, egyébnak látszani, egyebet tenni, mint az igazságot. Innen van az a Szent Jánosnál többször előforduló találó kifejezés: „*facere veritatem*: tenni az igazságot”. Alapjában ugyanazt fejezi ki, amit a Prédikátor könyve az „egész embernek” tulajdonít: „*Deum quaere*. Keresd Istent!” Ebből a fogalomból indulva ki, máris látjuk, hogy az egyszerűségre egészen különös buzgalommal kell törekednünk. mivel ez az első és valójában egyetlen követelmény, melyet Szent Benedek Atyánk noviciusainak felvételénél megkíván: „*Si vere Deum quaerit*, valóban Istent keresi-e?”

Az egyszerűség tehát nem korlátoltság, mint ahogy a világ gonosz nyelve szívesen veszi ilyen értelemben. Ellenkezőleg, az egyszerűség feltételezi az emberi élet céljainak világos felfogását, az erős elhatározást, mely egyenesen tör e célra, nem csügged, nem engedi magát eltéríteni vagy hanyatlani. Ez az együgyűségnek éppen az ellenkezője. Hogyan van tehát, hogy *a világ nem érti az igazi egyszerűséget?* Mert vagy nem látja a célt, vagy ha ismeri is, könnyen elfordul tőle. Nem is sejtí, mit jelent, egyenesen, kitartóan törni egy ilyen cél felé. Az egység egészen szétesik. Végigjártatja szórakozott elméjét minden nézetben, elmaradottnak vagy türelmetlennek tünteti fel azt, aki egyikhez szilárdan ragaszkodik. A legtöbbet ígérőnek adja szívét, megütözik azon, ha mások zavartalanul mennek a saját útjukon, nem engedik, hogy a gyönyörök csalódjanak, a gazdagság, a tisztelet, vagy a pillanat szenvedélye megfogja őket.

A keresztény ember egyszerűségének *első alapja tehát hite.* Ennek erejével minden habozás nélkül ragaszkodik mindahhoz, amit a legfőbb Igazság kegyesen kinyilatkoztatott az embernek. Kell, hogy a

szerzetesekben ez a hit a maga teljességében, gazdagságában és sziklaszilárdságában éljen. Semmire sincs nagyobb szükség korunkban. Tehetünk a világnak más pontokban engedményeket: de ha a hitről van szó, abból semmit föl nem áldozhatunk. Ezt a hitet ki kell terjesztenünk az élet minden részletére: testvéreinkhez, főként pedig előljáróinkhoz való viszonyunkra. Ez Szent Regulánk egyik alap-tétele. E hitnek szelleme láttatja velünk az apátban Krisztust és a kolostor legerényebb eszközeiben az oltár szent edényeit. E szellem ad értéket a legfiatalabb testvér véleményének is, mert Isten gyakran a kicsinyeknek nyilatkoztatja ki a jobbat.⁶ A hit vesz körül, mint pajzzsal, Isten jelenlétével. Az imádság óráiban arra figyelmeztet, hogy az anyalaitól körülvevett imádandó Fönség trónja előtt állunk.⁷ Ez a hit ösztönöz, hogy szolgáljunk testvéreinknek, gondozzuk a betegeket, úgy fogadjuk a vendégeket, mint magát Krisztus Urunkat.⁸ Ha egy idegen kifogásol valamit, akkor a hit szelleme azt sugallja az apátnak, vizsgálja meg, vajjon nem éppen ezért küldötte-e őt ide az Isten.⁹ A kolostorban semmi sem történhet, egy szó sem hangozhat el, ami nem ebből a hitből fakad és nem gyarapítja.

Hozzá kell szoknunk, hogy a hitnek ezzel az egyszerű szemével tekintsük szokásaink, szertartásaink legkisebb részleteit is, pl. ruhánk alakját, hajkoronánkat, mély meghajlásainkat, egyéb kolostori vagy liturgikus szokásainkat. Hogy néha a különböző szokásokkal szemben bizonyos elméleti kétségek támadnak a lélekben, az egészen természetes. A baj nem nagy, csak ne ragaszkodjunk máshoz az előljáró óhaja ellenére. De éppen ettől a körülménytől kell félnünk. Fönnakadni kicsiségeken, annyit jelent, mint megoszlani, megzavarodni, gyakran annyit, mint hanyatlani. Fogadjuk el a hitnek egyszerűségével a maga egészében fogadalmunk egyetlen,

nagy tényéből folyó összes apró következményeket. Mindegyikünk beszélhet itt saját tapasztalatából. Mi jellemzi a valódi hivatást, azt, mely minden akadályon diadalmaskodik? Ha valaki, megjelenik a kólostorban, egyedül azért, hogy itt Istent keresse, a nélkül, hogy a többi felől nagyon érdeklődnek, mindjárt így szólunk: Ime, ez jól ki fog tartani, ezt semmi sem fogja megakadályozni, vagy arra bírni, hogy hátratekintsen, hanem egyenesen halad Isten felé. De ha egy jelentkező ily kérdésekkel ostromol: Hány óraker kell itt felkelni? Mi az étkezésnek a rendje? Mennyi idő van a beszélgetésre? Mikor kezdődik a tanulás? Hány év múlva lehet pappá az ember? E szemellátható s annyi apró részlethez ragaszkodó nyughatatlanságban oly egyéniséget ismerünk fel, ki nem tud egyszerűen viselkedni. Pedig mint láttuk, ez a legfőbb a szerzetesben, úgyszólván ez minden. Így mintegy erőszakkal visszavezetve érezzük magunkat ahhoz az első mozzanathoz, mely a szív töredelmességét követi: *Quid faciemus viri fratres?* Mit cselekedjünk testvérek? Az *engedelmesség*, önmagunknak az apát személyében egészen Istenre bízása, ez az, ami a szerzetes életére az igazi egyszerűség bélyegét nyomja. Ezzel egész lénye: értelme, szíve, érzéki valójának minden mozdulata Isten felé irányul és hozzá kapcsolódik. És ekkor elmondhatjuk a szerzetesről, hogy tökéletesen egyszerű.

Testvéreinkkel szemben hasonlóképpen egyszerűeknek kell mutatkoznunk. Különösen itt van szükségünk éles tekintetre, hogy felfedezzük bennük a természet fogyatékoságain és hibáin keresztül a kegyelem életét, mely bennünk a szeretetet indítja meg irántuk. Legelsősorban pedig a *gyanakvást kell kerülnünk*. Mgr. Gay mondta valahol, hogyha az Isten tudna bosszankodni, akkor a gyanakvó lelkekre bosszankodnék. Annyit legalább is állíthatunk, hogy

az ily lelkeknek lehetetlen egyszerűeknek lenniök felebarátjaikkal szemben. A felebarát az ilyenek számára nem egyéb, mint a homok, mely őket akadályozza az előhaladásban. Számíthatnának ők arra a jó tulajdonságra, melyet Isten, úgy látszik, testvérük lelkébe oltott, ámde tüstént kelepécét sejtének. Ez a testvér talán gyöngé, ilyen vagy olyan hibában szenved: ha iránta szeretetet vagy becsülést mutatok, talán kísértésbe jő miatta. Vagy talán nem vagyok szemében rokonszenves, talán az én rovásomra akar emelkedni, talán irigylő sikereimet. Nyomorúság mindez: de olyan nyomorúság, melyből nehezebb kivonnunk magunkat, mint a legtöbb másból. Leggyakrabban az volna jó az ilyen gyanakvó lélekre nézve, ha elmenne és elzárkóznék valami remeteség mélyén, ahol gyanúi nem nyernének táplálékot és áldozatot felebarátjában.

Általában, hogy mindig egyszerűek és egyformák legyünk testvéreinkkel szemben, annak módja az, hogy *nem akadunk fenn* azokon a *kis hibákon*, melyeket ők siratnak meg legelőször, ők tesznek jóvá és törölnek el a bánat által. Nem azt kell bennük látnunk, amik, hanem: amik *lenni akarnak*. Kétségtelen, vannak esetek, mikor tudomásul kell venni valakinek valódi hibáit. Ez minden előjárónak kötelessége, mikor például arról van szó, hogy valamely felelősséggel teljes hivatalt bíznak valakire. Ezeken az eseteken kívül, szorítkozzunk annak a megfigyelésére, ami belőle örökre megmarad, amit, reméljük, viszontlátunk lényéből az égben. Ez az igazi szempont, mely nem változik a földi útnak különböző akadályai miatt.

Legyünk továbbá egyszerűek felebarátainkkal szemben érzelmeink nyilvánításában. *Tiszteletnyilvánításaink és szeretetünk jelei valóban szívünkéből származzanak*. Mindenesetre adjuk meg a tisztelet külső jeleit úgy, amint Regulánk és szokásaink el-

rendelik, de ne essünk merevségbe és szertartásosságba. Semmi sem oly fagyosan érintő, mint az a hivatalos hang, melyet valaki a mindennapi életnek legegyszerűbb viszonyaiban is használ: ezzel az élet sokat veszít fiatalosságából és frissességéből. Különösen kerüljük a tiszteletadó címek túlságos használatát: ez feltétlenül jellemző minden hanyatlás korára. Tegyük föl például, hogy egy, koránál vagy méltóságánál fogva tiszteletreméltó szerzetes egy egészen ifjú társával szemben, kit csak az imént szenteltek pappá, ezt az ünnepélyes megszólítást alkalmazná: „Főtisztelendőséged”. Mily furcsa helyzetbe hozná emezt a szerepek ilyen felforgatása! E tekintetben tartssuk magunkat ahhoz, amit a Szent Regula megszab: a fiatalabbak tanúsítsanak az öregebbek iránt minden őket megillető tiszteletet; az öregebbeknek pedig atyai szeretetet kell mutatniok az ifjabbak iránt: „*Priores vero iuniores diligant. Az öregebbek a fiatalabbakat szeressék.*”¹⁰ Már „az erények eszközei” között említette Szent Benedek Atyánk: „*Seniores venerari, iuniores diligere. Tiszteld az öregebbeket, a fiatalabbakat szeresd.*”¹¹ Ennyi elég ahhoz, hogy kikerüljünk a hideg kimértiséget és mindenkinek könnyűvé tegyük a neki való szerepet.

A hidegségen kívül van még az egyszerűségnek egy másik ellensége is: a *hízelgés*. Jól tudom, hogy ez nem létezhetik a kolostorban, sőt még az igazi keresztények között sem, hacsak mértéken felüli dicsérgetésben, vagy szándéktalanul nem. Ez már sok volna: ez annyi volna, mint megtéveszteni az egyes és egyszerű emberek természetét. Ami az előljárókat illeti, az irányukban való minden hízelgés csak megnehezítené annak a parancsnak teljesítését, melyet a Regula különösen az apátban nélkülözhetetlennek mond: „*Suamque fragilitatem semper suspectus sit.* Aggódással szemlélje mindig a maga

gyarlóságát.”¹² Azután kínos kényelmetlenséget idézne elő a közösség többi tagjában. E helyen megemlékezhetünk az egyik tekintélyes teológus, Melchior Canus mondására, melyet az emberre ruházható legnagyobb méítőságról mondott: „*Non eget Petrus mendacio nostro, nostra adulatione non eget.* Nem szorul rá Péter a mi hazugságunkra, hízelgésünkre.” Azonkívül megemlíjtük, hogy Szent Pál, ez az oly nemes és oly igaz jellem tanúul hív fel másokat, hogy soha hízelgésbe nem bocsátkozott: „*Neque aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis.* Akkép beszélünk, nem mint olyanok, kik az emberek tetszését keresik.”¹³

Hogy befejezzük a dolgot: állandó jelszólul ezt a két szót választjuk, melyek Krisztus szolgálaihoz oly jól illenek: *nyíltság és udvariasság*. Kevés szó van nyelvünkben, mely oly nemes hangzású volna, mint a „nyíltság”. A nyíltság, az őszinteség a lélek átlátzósága: benne tükröződik a szív, a jó lelkiismeret, melyben nincs semmi tettetés, semmi kendőzés, semmi körmönfonság. Talán nincs még egy tulajdonság, melyet többre becsülnének még a világ fiai is. Ez csalhatatlanul megtalálja az utat a szívekhez. Állítsunk két embert, az ész emberét s a szív emberét egyszerre olyanok elé, kik előtt mindkettő egyaránt ismeretlen: s látni fogjuk, hogy mintegy ellenállhatatlan vonzásnak engedve, a felé vonzód-
nak, kinek homloka nyíltabb, tekintete tisztább, külseje kevésbbé keresett. Ily nagy hitelnek örvend, különösen korunkban, a nyíltság. Talán egyik legjobb tulajdonsága korunknak. Magától értetődik, hogy ennek a nyíltságnak nem szabad sem durvának, sem faragatlannak lennie, természetes társul kívánja maga mellé az *udvariasságot*, azt a keresztény fínomságot, melyben nincs semmi tettetés. Ennek mindenütt otthonosnak kell lennie, még a kolostorban is. Clunyi Szent Hugóról írják, hogy kolos-

torát valóságos „angyalok sétateré”-vé, *deambulatorium angelorum*, alakította.¹⁴ Minden bencés kolostornak az udvariasság oly törvényei szerint kellene igazodnia, melyet a választottak az égben követnek. Mindig haladhatunk e tekintetben és haladunk is bizonyosan a szerint, amely mértékben növekedik bennünk a kegyelmi élet. Ez oly pont, ahol a kegyelem a legláthatóbban működik, hogy tökéletesítse a természetet. Nemigen lehet találni a kegyelmi életben előrehaladt lelkek közt olyant, aki ne volna egyúttal udvarias, finom és őszinte lélek is.

Nemcsak felebarátainkkal, hanem *önmagunkkal szemben is* őszintéknek kell lennünk. Úgy kell magunkat értékelnünk, magunkat kezelnünk, amint magunkat Isten megvilágításában ismerjük. Látnunk kell magunkban azt is, ami jó, azt is, ami hibás, bűneinket is, de a felülről nyert kegyelmeket is, sokban való alkalmatlanságunkat, de egyszersmind azokat az adományokat is, melyeket az isteni irgalom adott nekünk. Így látni magunkat a maga teljességében, nem a felfuvalkodó büszkeség jele, mondja Szent Ágoston, hanem egy hálás lélek vallomása: „*Non est haec superbia inflati, sed confessio non ingrati.*”¹⁵ Ha egyszer a kegyelem biztos hatásában való hit megerősödött egy lélekben, valóban semmi sincs akkor, ami őt meglephetné. Nem lepik meg az égből nyert különös adományok, sem a földön betöltendő hivatalok, melyek rá várnak. Megszokta az ilyen lélek, hogy nem magát tekinti. Egész kötelessége úgyszólván arra szorítkozik, „hogy a benne munkálkodó Urat dicsőítse, *operantem in se Dominum magnificat*”.¹⁶ Ebben áll a tulajdonképpeni igazi alázatosság és az az alázatos egyszerűség, melyről Szent Benedek Atyánk a hatodik fokozaton szól. „Szokjunk hozzá ahhoz — így szólt egyszer Guéranger —, hogy a legnagyobb egyszerűséggel fogadjuk el Isten kezéből a legnagyobb ajándékot is.”

Ha megtörténik, hogy az előljáró vagy a testvérek választása oly helyre állít, melytől alázatosságunk visszaretten, vessünk véget rögtön a lelkiismeret tanácstalan zavarának s gondoljunk arra, hogy a szerzetesnek készen kell lennie akár az apáti méltóságra is, ha Isten őt oda hívná meg, épúgy, mint ahogy a novicius nyugalommal teljesíti az „officium humilitatis”-t, a legcsekélyebb szolgálatot is, ha a magister arra kijelöli. Mert ha megkülönböztetéseket teszünk, ha ezt elfogadjuk, amaz alól pedig kivonjuk magunkat, mert nagyon magas nekünk, ez annyit jelent már, hogy latolgatjuk erőnket, azaz, nem bíznunk mindent Istenre és az ő kegyelmére, mint azt az igazságosság kívánja.

Még bőségesebb tér nyílik az egyszerűség gyakorlására saját tökéletlenségeinkkel szemben. Nincs oly nyomorúság, melynek szabad volna bennünket megdöbenteni: ez annak a jele volna, hogy kevésbé ismerjük magunkat. Ne lepődjünk meg azon, ha mások is épúgy észreveszik ezeket a gyengeségeket, mint mi; mert ezek ugyancsak közösek mindnyájunkkal. Mindenesetre kedvvel és fáradhatatlanul törekedjünk a tökéletességre. De ne feledjük, hogy e tökéletesség elsősorban a szeretetben áll és óvakodjunk attól a sajnálatos tévedéstől, mely sok jámbor lelket arra visz, hogy a külsőt előbb szabályozzák mint a belsőt, leggyakrabban saját kárukra. Ne törekedjünk másokat egyenesen meghatni erőltetett magatartással, tagjaink ügyes elrendezésével. Mind oly dolgok ezek, melyeknek mesterkéltséggel tüntet elárulja magát. Figyelemreméltó, hogy Szent Benedek Atyánk a legmagasabb fokra a tökéletes belső alázatosságból eredő külső magatartás tökéletességét helyezte. Ime bölcsességének és jó megfigyelő tehetségének jele. Ha a kezdőket kötelezte volna e tökéletességre, az egyszerre tűrhetetlen is, meg hibás dolog is lett volna.

Már pedig — s ezzel befejezzük mondanivalónkat — semmi sem ellenkezik annyira a bencés jellemmel, mint a hamisság és kétszínűség. A világ fiai, még a mi korunkban is szellemünk különös adományának ismerik el a nyíltságot és egyszerűséget. Nem szükséges, hogy a keresztény okosság gyakorlása, mely napjainkban különösen nélkülözhetetlen, csorbát ejtsen a nyíltságnak és őszinteségnek ez átöröklött erényén, melyet Isten s az emberek annyira megbecsülnek. „Szerető és egyszerű léleknek lenni annyi, mintha királynak születünk volna.” Az a hatás, melyet a szerzetes a lelkek országában gyakorol, nagyrésztben e szeretetreméltó egyszerűség ellenállhatatlan erejének tulajdonítható. Az égben is, a feltámadás után, az egyszerűség lesz egyike a boldogok tulajdonságainak, ha igaz az, amit Szent Ágoston meghatározásában mond: „az egyszerű, akinek semmije sincs, amit elveszíthetne: *dicitur simplex cui non sit aliquid habere, quod vel possit amittere*”.¹⁷ Szigorú értelemben ilyen egyszerűség senki másban, mint Istenben nincs. De mi a létalapja kolostori életünknek, mi volt az első keresztények életének, ha nem az a törekvés, hogy szüntelenül közeledjünk Istenhez, míg csak el nem érjük és nem érintjük Őt: „*quaerere Deum, si forte attrectent eum?*”¹⁸ .

U. I. O. G. D.

¹ Zsolt. 96, 11. — ² Krón. I. 29, 17. — ³ Máté 10, 16. — ⁴ Csel. 5, 28. — ⁵ Luk. 11, 34. — ⁶ Reg. 3. fej. — ⁷ Reg. 19. fej. — ⁸ Reg. 53. fej. — ⁹ Reg. 61. fej. — ¹⁰ Reg. 63. fej. — ¹¹ Reg. 4. fej. — ¹² Reg. 64. fej. — ¹³ Tessz. I. 2, 5. — ¹⁴ Vita S. Hugonis. auct. Hildeberto PL. 159, 885. A. — ¹⁵ Szent Ágoston, In. Ps. 85, 4. — ¹⁶ Reg. Prolog. — ¹⁷ Szent Ágoston, De civitate Dei. XI. 10, 2. — ¹⁸ Csel. 17, 27.

T A R T A L O M J E G Y Z É K

Előszó	— — — — — — — — — —	7
I. Hivatás: töredelem	— — — — — — — —	11
II. Engedelmesség	— — — — — — — —	22
III. Tartsatok bűnbánatot	— — — — — — — —	35
IV. Keresztség és fogadalom	— — — — — — — —	46
V. Apostoli élet	— — — — — — — —	59
VI. Kenyértörés	— — — — — — — —	71
VII. Liturgikus imádság	— — — — — — — —	83
VIII. Lelkiélet a kolostorban	— — — — — — — —	95
IX. Szerzetesi szegénység	— — — — — — — —	107
X. Diszkréció és nagylelkűség	— — — — — — — —	118
XI. Öröm	— — — — — — — —	130
XII. Egyszerűség	— — — — — — — —	142

neveltjeit mély érzésű leveleiben. Hatalmas kiterjedésű levél-lelkipásztorkodást folytatott és ezt még a halálos ágyán se hagyta abba. Naplója, melyet az Isten számára írt (saját megjegyzése), „Gondolatok“ című jegyzete egy elmélkedő lélek tapasztalatait, Isten-kereséseit és boldog Istenre-találásait vetíti elénk. Bár kiegyensúlyozott lélek volt, mégis sokszor szenvedte el a lelki magárahagyatottság szomorú megpróbáltatását. De erős lélekkel áthidalta a nehézségeket. A komoly aszketikus művet minden magasabbratörő lélek nagy haszonnal forgathatja. *Katolikus Nevelés.*

A könyv a belgiumi Maredsous bencés apátság egyik fiatalon elhunyt szerzetesének életfolyását és írásait adja. Nem meszterkélten összeállított aszketikus mű, hanem egy tökéletes léleknek egyszerű, természetes visszatükröződése. Szent Benedek korszakalkotó Regulájának szellemét sugározza a két napló s a közölt több válogatott levél. Meleg és étellel teli valóság van a Fohászok és gondolatok fejezet mögött. Vívódások, a közösségi élet nehézségei, a testi-lelki szenvedés gyötrő kérdései a szentéletű szerzetest is foglalkoztatják. Elmélkedő lelke hamar keresi s találja is meg ezek között egyensúlyát. A Napló a jó Isten számára — az Istennel egyesült élet misztikus légkörébe emel. A könyv e részében odaadás és égő szeretet egyszerűen igaz hangjai szólalnak meg. A Válogatott levelek lelkijélete eredőit, testvéri szeretete gyöngéd vonásait láttatják. Nem történtek vele csodák és mégis csodálatosan szép ez az élet, amely ennek az ízig-vérig bencés szerzetesnek írásaiból tárul elénk. Megragad Istennel szemben nyilvánuló kedves közvetlensége. Aszkézisében a lelki mélységgel párosult józan realitás és bölcs mértéktartás elve érvényesül. Rendkívülit nem akart cselekedni, csak egyszerű és szárnyaló szívvel engedelmesen, alázattal kívánt az isteni akarathoz igazodni.

Magyar Kultúra.

